

ועדת החקירה האזרחית לאסון ה-7.10

ישיבה מיום 8 בספטמבר 2024

נוכחים:

חברי הוועדה:

השופטת בדימוס ורדה אלשיך, יו"ר הוועדה
רנ"צ בדימוס שלמה אהרונישקי, מפכ"ל
המשטרה לשעבר
אלוף במיל' איל בן ראובן
מר רפי בן שטרית, ראש עיריית בית שאן
לשעבר
תא"ל במיל' יהודית גריסרו

עדים:

רא"ל במיל' אהוד ברק, ראש הממשלה,
הרמטכ"ל ושר הביטחון לשעבר
מר גדעון גלעדי, תושב כפר גלעדי ומזכיר
הקיבוץ לשעבר
מר עפר שלח, יו"ר ועדת המשנה לתפיסת
הביטחון ובניין הכוח של ועדת חוץ וביטחון
לשעבר
אלוף במיל' אורי שגיא, ראש אמ"ן לשעבר

פרוטוקול

נכנס העד רא"ל במיל' אהוד ברק להמשך עדותו.

ורדה אלשיך: בוקר טוב. מזמן לא התראינו.

העד: בוקר טוב.

ורדה אלשיך: הישיבה נפתחת, בוקר טוב, והלוואי שיהיה גם שבוע טוב. אני מציעה, מכיוון

שבפעם האחרונה נתקענו בזה שלא הצלחנו לשאול כמה שאלות שרצינו, אולי

נפתח בשאלות ואז יהיה לך סך הכול של השלמה?

העד: לי לא משנה. אבל הייתי מעדיף לעשות ההפך, לגמור את הסקירה שלי, ולענות

על שאלות. יותר מזה, גם אם תרצו בהמשך, אתם מראיינים המון אנשים, אם

שומעים דעות הפוכות על אותו עניין שחלקו בכלל עובדתי אבל חלקו פרשנות של ידע מקצועי, אם תחשבו שעוזר לכם שאני אבוא עוד פעם.

יהודית גריסרו: אם אפשר לבקש אותך שאת הקטע של הסקירה תתחום בזמן כדי להשאיר זמן לדין.

העד: אני תוהה אם יש לנו רק שעה.

ורדה אלשיך: שעה וחצי.

יהודית גריסרו: עד 11:30.

העד: בסדר. אני אנסה גם לעשות את זה מהיר, כי כבר התרגלם לשמוע אותי. הנקודה

שבה עזבתי את קו הסקירה היה בהצבעה על העובדה מדוע החמאס שיכול להמשיך לזנב בצה"ל גם לאורך שנים, גם אחרי 57 שנים הוא מזנב בנו בגינין וצריך להשקיע בזה מאמצים. אבל הוא לא יכול לירות על מצרים, כי הם מחזיקים את צינור החמצן שלו, הפיזי האמיתי, לא מה שנדמה לנתניהו שאנחנו מחזיקים, והוא לא יכול לירות על האמירטים משום שהם מחזיקים את הארנק לשיקום הרצועה, שזה פרויקט של עשור ויותר, עם עשרות מיליארדי דולרים. עולה השאלה מדוע נתניהו סירב לדון ביום שאחרי. למה במשך 11 חודש אי אפשר להגיע לדין הזה? הוא סירב לעסוק ברצינות בהצעה האמריקאית, וסירב לפניות שהיו מתוך הקבינט של המלחמה. ואגב, אילו היינו פועלים בהרמוניה עם האמריקאים, יכולנו להכניס לתוך ההצעה האמריקאית, כפי שתיארתי אותה פעם קודמת, הרבה מאוד אלמנטים שהם פרי הצרכים שלנו. כשאתה יושב בתיאום איתם מאחורי דלתות סגורות. אני כבר לא מדבר על כמה אמצעים וכמה חיי אדם אפשר היה לחסוך אילו בדבר הזה, ביום שאחרי, היינו דנים מהיום הראשון. ויכול להיות שהיינו מזמן, מזמן זה היה מאחורינו, עם עשרות אנשים נוספים שלנו

בחיים ומאות חיילים. קודם כל אני רוצה לחזור לקריאה שלי, שמרכיבי הניתוח האמיתי של ביטחון לאומי בהקשר לעזה, הם שלושת הבאים. ישראל חייבת להבטיח שהחמאס לא שולט יותר בעזה, ולא יכול לאיים עלינו משם. שנית, לישראל אין אינטרס להישאר בעזה לשנים ארוכות. והגורם השלישי, הפלסטינאים לא הולכים לשום מקום. אני מציע שבעוד שעל העיקרון הראשון יש הסכמה רחבה מאוד, כולל אין ספק שהממשלה מסכימה עליו ונתניהו, שני האחרים לא מוסכמים. אני קורא לזה האינטרס האמיתי של הביטחון, וזה לא מוסכם בכלל. אין לי שום ספק שכשאנחנו מסתכלים על העמדות האמיתיות של הממשלה, הממשלה שהיא ספק נסחטת ספק רוקדת טנגו עם צמד המשיחים הגזעניים בן גביר וסמוטריץ', הם יחד עם סטרוק ויתכן עם נתניהו, לא יודע אם סוחטים אותו, אבל הם אכן מתכוונים ויכו בכל הכוח על הישארות צה"ל לשנים ארוכות, אם ניתן באופן קבוע, ברצועת עזה, ואם אפשר גם חידוש ההתיישבות שם. פועל יוצאת מזה, וגם משיקולים אחרים, זה חתירה ברורה של נתניהו להמשך המלחמה. זו הדרך היחידה להבטיח שזה אף פעם לא נגמר, לא מגיע יום הדין והחשבון, ואי אפשר לדון ביום שאחרי. וככה הוא למעשה שורד בשלטון.

איל בן ראובן: רק שאלה קטנה, האם להערכתך נתניהו נגרר לדבר הזה, או שזאת עמדתו של נתניהו?

העד: אני אמרתי, היות ואני לא בוחן כליות ולב, אז אני מזהר. הוא ספק נסחט, ספק רוקד איתם טנגו, במובן שמתאימים את התנועות אחד לשני ונעים ביחד בהרמוניה כזאת. אני לא יודע בדיוק מה מוביל. אין שום ספק שהעמדה הנכונה של ראש ממשלה אחראי בישראל הייתה צריכה להיות שישראל צריכה להשיג את המטרה. מה שאני מנסה להצביע עליו שהמטרה הראשונה להסיר את חמאס

שלא ישלוט בעזה, לא יוכל לאיים עלינו, דורש את הפעולה ההפוכה ממה שאנחנו עושים במשך 11 חודש. היא לא דורשת לנסות לחסל את שאריות הכוחות הצבאיים שלו, אלא להביא גורם אחר שאי אפשר לירות עליו שייקח את השלטון בינתיים בעזה. אנחנו לא נעלמים, אנחנו על הפרימטר, יש שיקולי ביטחון שמאחורי הקלעים מתואמים עם האמריקאים. אבל הגורם הזה מביא לשם גורם לגיטימי שיכול לשלוט אזרחית ובהדרגה לקחת את השליטה בחוק וסדר. רק הדבר הזה הוא איום על החמאס. כבר הסברתי את זה קודם. חמאס בשבילו ניצחון זה לשרוד. אני אגיע אחר כך לשאלה של התכנית של איילנד. תחשבו על התכנית הזאת. גם אם זה בוצע, הורדנו משם עוד רבע מיליון פלסטינאים ונשארו שם רק אנשי חמאס, אנחנו צרים עליהם והם מתו מרעב. זה נראה קצת דמיוני, מכל מיני סיבות. נניח שזה קרה, אז מה? ומי שולט אחר כך בעזה? מחקו את העיר, אבל הרצועה קיימת. שולט שם החמאס. אז החמאס ניצח.

שלמה אהרונישקי: אתה אמרת בנובמבר בכנס בקנדה שצריך להשמיד את החמאס. אתה יכול לפרט מה זה להשמיד את החמאס?

העד: אני לא מאמין שאמרתי להשמיד. יכול להיות שזו הבחירה של המתרגם לאנגלית. מה שאמרתי זה אותו הדבר. אסור לנו שחמאס ישלוט בעזה, ואסור לנו שחמאס יוכל לאיים על ישראל. ולכן צריך לחסל את היכולות השלטוניות והצבאיות שלו. לגבי היכולות השלטוניות זה היה פשוט מאוד במקור, היה צריך להיכנס למרכזי הערים והשכונות, אתה שווה בו זמנית בכל המקומות, והוא לא יכול לשלוט. לגבי חיסול היכולות הצבאיות, נזק כבד מאוד הוא פועל יוצא של עצם הכניסה למרכזים והתנגשות עם החמאס במסגרת חיסול השלטון, אבל הביטול המוחלט של היכולות הצבאיות הוא פרויקט שאני אומר, אבל אמרו לנו גם בתוך הקבינט

המלחמה בשבועות הראשונים הרמטכ"ל, גנץ ואיזנקוט - זה דבר שלוקח שנים. אין לזה סיום ברור. ולכן נתניהו לא שגה בטעות כשהוא נתקע לתוך הרעיון של ניצחון מוחלט. הוא הוזהר מראש שאין דבר כזה באופן מעשי לגבי פעולת גרילה וטרור, זה נמשך. הברית הבלתי קדושה הזאת שגם חושבת לפעמים, ואני לא רוצה לצלול לזה אלא אם תבקשו, שבתחכום מתאים אפשר לגרום לזה שהפלסטינאים לא ישארו שם. אנחנו צריכים לקחת כנתון שהפלסטינאים לא הולכים לשום מקום. זה לא ברור שבן גביר, סמוטריץ' וסטרוק, ואולי נתניהו בסתר לבו, לא רואה אפשרות שהפלסטינאים יסתלקו משם. היה שר שהזכיר, איש מאוד שקול, בהתלהבות של הימים הראשונים של הפעולה בעזה שהנה אנחנו רואים לנגד עינינו מתגשמת הנכבה השנייה. לשון אחר, כדי להישאר בשלטון, חיוני לחתור להישארות קבע של ישראל בעזה, זו הייתה החלטת הממשלה. ברגע שאתה סוגר אותם, מבחינת החוק הבינלאומי אתה כובש, ואתה אחראי להביא חלב לתינוקות וציוד לבתי חולים, ולטפל בסיכונים של מחלת הפוליו, ואתה חייב לדאוג שבתי הספר יפעלו ויהיה סדר ברחובות. אני כבר לא מדבר על מזון ותעסוקה לכולם. זה דבר שהוא צירוף של טיפשות וטירוף מבחינת ישראל, אבל ככה אנחנו בחלקים שהיום בשליטתנו, אם אני כולל את יו"ש, כמעט במספר שווה של יהודים ולא יהודים תחת השליטה הזאת. נוסף עוד 2 מיליון פלסטינאים, אנחנו בתוך השטח שבשליטתנו הקבועה, לשיטתם, אני לא יודע איך לפתור את זה, אנחנו עם רוב מוסלמי ברור שמכריח אותנו להיות בסוף הדרך או לא מדינה יהודית או לא דמוקרטיה, אחד מהשניים. אין שום אפשרות אחרת. אני אומר, וגם בניגוד לחוק הבינלאומי, צריך לשים לב, מי שקורה את הסכם השלום שלנו עם מצרים, זו הפרה בוטה של הסכם השלום שהייה בפילדלפי. שלא לדבר על

הליקוי שבכלל נולד אחרי שדיברתי אתכם, פילדלפי היה סלע הקיום שלנו במשך יומיים בערך. כי יום אחרי שהודיע ששם אנחנו לא נוכל לחזור לשם, זה אסון, לא נוכל לחזור אחרי שבועיים, לא אחרי שנתיים ולא אחרי 42 שנה, אז גילינו שדדי ברנע, ראש המוסד, נשלח לדוחא כדי להסביר לקטרים שלא ממש מתכוונים לזה. בעצם אחרי השלב הראשון, אחרי 42 יום, אפשר לדון על פילדלפי. יום אחר כך נתניהו עשה את מסיבת העיתונאים, ובאנגלית הוא הבהיר שכמובן זה נכון לגבי השלב הראשון. זאת אומרת, סלע קיומנו עמד בתור דבר קדוש למשך יומיים, שאחרי יומיים הסתבר שלא מדברים על יותר מ-42 יום. איך אפשר לטעון שזה חיוני, ובשלב השני שבא אחרי 42 יום נדון על יציאה משם? אם אנחנו נדון אחרי 42 יום על יציאה משם, סימן שמראש כל העניין היה ספין חלול שלא נוגע במציאות אלא במטרות אחרות. מזה חודשים ארוכים בסדרה של מאמרים בעיתונות ובטלוויזיה, אני ואחרים, כל אחד במילותיו, וגם חברים מרכזיים בקבינט ובצוות המו"מ מתארים את הצומת שישראל הגיעה אליה כצומת החלטה בינארית. אנחנו אומרים צריך להגיד "כן, אבל" לאמריקאים, ולא לבן גביר וסמוטריץ'. נתניהו אומר בדיוק את ההפך. אומר כן אבל לבן גביר וסמוטריץ', ולא לאמריקאים בצורה זהירה. לעשות בגימיניסטיקה ורבולית משחקי מילים כדי שלא יבינו כמה עובדים עליהם. שום אדם לא היה מעלה על דעתו, גם ב-9.10, יומיים אחרי האירוע, שנתניהו יתאושש מההלם הראשוני. כך הגענו למצב שאת המשבר החמור ביותר בתולדות המדינה מוביל אדם שלא מבין בעניין. כך הגענו למצב שאחרי 11 חודש צה"ל עדיין תקוע בעזה מול הארגון הזה, הרצחני, המתועב, המנוול, אבל אנשים שם נלחמים ומוכנים להתגייר בשביל לפגוע בנו, אבל אנחנו

תקועים שם אחרי שכל צה"ל כמעט פרס שם, מול ארגון של 30 אלף איש שפועל עם נשק אישי, מטענים, רשת מנהרות.

שלמה אהרונישקי: זה הכול בגלל המדיניות של ראש הממשלה? או שאולי גם הצבא?

העד: ברור, אמרתי גם בפתיחה, גם לצבא יש אחריות. גם למודיעין יש אחריות. אלה דברים שיתבררו בוועדת החקירה. אני שומע מאנשים שעמדו בראש מערכות הביטחון שהם התעייפו כבר מלטפס כמו סזיפוס על הצוק של להגיע לקשב של נתניהו. לשולחן אתה מגיע, אבל להגיע לזה שהוא יקשיב לזה ויהיה דיון אמיתי, שלא יגמר באיזו תנועה מזלזלת או בהתעלמות אדישה - לא מצליחים. את זה תשמע ועדת החקירה הממלכתית שאני מקווה שתקום. ברור שיש להם אחריות, הם גם לא מתעלמים ממנה, מקבלים אותה. אני לא רוצה להיכנס לשאלה מתי הם צריכים להתפטר, האם צריכים לחכות שהדרג המדיני יתן דין וחשבון. אבל אין שום ספק שיש להם את האחריות שלהם, אבל לא צריך יותר מאשר להאזין לנתניהו עצמו, ולאחרונה ערוצי הטלוויזיה מראים את זה פעם אחר פעם, סדרת הופעות של נתניהו, של מה שהוא תבע כשהיה ראש האופוזיציה ואז היה אולמרט, ואולי אחרים באופוזיציה אחרי שאולמרט כבר לא היה. לוקחים ציטוטים שלו ומראים, לא צריך יותר ממה שנתניהו תבע. לקחת את הציטוטים שלו ולהגיד טול קורה מבין עיניך, או תתחיל מלבדוק את עצמך, לאור הביקורת שאתה משמיע בקולך למקרים שדומים ביסודות שלהם.

איל בן ראובן: אני רוצה להפריע רגע בשאלה שנורא מציקה לי. דווקא בהקשר הזה, ראש ממשלה וצבא, ששניהם ביחד בסופו של דבר יש להם אחריות גדולה לכישלון הזה. אתה כשהיית רמטכ"ל והיית ראש ממשלה, האם יש גבול לאמירת הצבא, לאמירת ראשי מערכת הביטחון, באשר ל"עד כאן"? זאת אומרת, אני מניח, אני

שם פה אמירה שלי, הרצי שנינו מכירים אותו, אני מניח שמה שאתה אומר פה ומה אני חושב הרצי מבין מצוין, חושב את זה, ואומר את כל הדברים האלה, אבל הוא אומר מלחמה לשנה קדימה. הוא מכריז על מלחמה לשנה קדימה, שנתפסת בציבור כהכרזה של רמטכ"ל שכך צריך להיות, ואנחנו יודעים שמלחמה ארוכה למדינת ישראל היא אסון. השאלה שלי היא מהם הגבולות, פילדלפי הוא כמובן דוגמה, האם אתה יכול להעמיד את עצמך כרמטכ"ל בסיטואציה הזאת ולהגיד לי מה עושים?

אני מכיר את הנושא הזה משני הכיוונים שלו.

העד:

לכן אני שואל אותך.

איל בן ראובן:

קודם כל, הצד הכללי של התמונה מלמעלה. היחס בין דרג צבאי למדיני הוא לא כזה, שעד הנה זה דרג צבאי ומפה זה דרג מדיני, ובפנים יש קו חותך או רצועה כזאת. הם ככה, שלובים. יש אזור חפיפה, יש אזור שבו אי אפשר להפריד בין הנושאים המדיניים לנושאים הצבאיים. האמירה "זה לא נושא צבאי" היא מופרכת. יש ברמה העליונה של ביטחון המדינה דברים שצבת בצבת עשויה. אתה לא יכול להגיע לתשובה מה צריך מבחינה מדינית מבלי להבין מה ניתן מבחינה צבאית. אתה לא יכול לגבש עמדה מבחינה צבאית מבלי להבין שהשאלה האמיתית היא גם מדינית. בתחום הזה של השילוב, אני קורא לו לא אפור, כי נשמע בלשון המשפט שזה מקומות אחרים, אבל זה תחום משולב שבו אי אפשר להפריד, ופה נדרשת הקשבה הדדית ונוכחות הדדית בדיונים, ונדרש אמון אפילו. אבל יש גם בכל זאת בתוך זה מבנה היררכי. אני אתן דוגמה. בדברים רגישים מאוד למשל, כשאנחנו צריכים לקבל עליהם החלטות, הדרג המדיני הנורמה היא שהוא מזמין את הדרג הצבאי לומר מה ניתן ומה לא ניתן מבחינה צבאית לעשות. אתה לא יכול

העד:

להטיל על הרמטכ"ל לבצע משהו שלפי דעתו לא ניתן לביצוע. ואתה מוכרח להיות קשוב לגוונים, כי לא קל לצבא לומר בכלל, לא לפני אירוע ובטח לא במהלך אירוע, ועוד יותר במהלך אירוע שיש לך חלק בהיווצרותו, להגיד "זה לא ניתן לביצוע" או צריך לחשוב על זה אחרת, זה לא מעשי, לא הגיוני. אבל אנחנו היינו תמיד נוהגים לשמוע, אני זוכר אותי מחווייה דומה, היה לי גם כן שר ביטחון שהוא גם ראש ממשלה, והוא היה בעצמו רמטכ"ל פעם - רבין. זה היה אותו הדבר. אנחנו נותנים לרמטכ"ל במקרה הזה לומר את מה שהוא חושב על מה שאפשר ואי אפשר, וחוות דעת מקצועית. א. בל אחר כך, למרות שהיתר החלטה מדינית, לא שולחים אותו החוצה. משאירים אותו בחדר עם האנשים שלו, ואומרים לו שמענו, גם אם אפשר מבחינה צבאית לבצע את זה, אם אתם תגידו אנחנו נעשה, אתה שומע את זה לא מעט מראשי הצבא "אנחנו נעשה את מה שהדרג המדיני יחליט". אתה משאיר אותו בחדר, ועכשיו לפני שמתבודדים הדרג המדיני לבד, רוצים לשמוע מה הוא באמת חושב שצריך לעשות, בגלל שאנחנו מבינים שזה משולב, ולתפקיד הרמטכ"ל מגיע בן אדם שיש לו גם אחריות לא פחות מאשר לנו, ויש לו גם הבנה לא פחות מאשר לנו, ובטח ראוי לשמוע אותו לפני שאנחנו מחליטים. ואז כאילו שומעים אותו פעמיים. פעם אחת כרמטכ"ל שאחראי על הצד הביצועי, ופעם שנייה מה היית עושה לו היית חבר הקבינט, מה אתה ממליץ לנו לעשות. אנחנו יכולים לקבל את זה או שלא, אבל צריך לשמוע את זה ברצינות, כי זה בן אדם מחויב שמכיר את הפרטים יותר טוב מאיתנו. זה לגבי המבנה. וכאמור, זה דורש אמון והקשבה אמיתית, ונכונות אמת לחשוב, לא רק לתעד בפרוטוקול. עכשיו לגבי הדבר היום, אני חושב, אני לא בוחן כליות ולב, לא דיברתי איתם, אני מכיר את הרצי וחלק מהאחרים שנים ארוכות. ובניגוד לשמועות של מכונת הרעל, אני

לא מדבר איתם בכוונה. אני לא דיברתי אף פעם עם הרצי הלי מאז פתיחת המלחמה. בין היתר מהבנתי שאם אדבר איתו, שום דבר לא נשאר בסוף רק בינך לבין אלוהים, ובסופו של דבר הוא ימצא את עצמו פגיע יותר כי יאשימו אותו שאיכשהו ברק התערב ומנסה להשפיע. אני לא דיברתי איתו, ולכן אני לא יכול להעיד על מה הוא חושב. אני חושב, הוא איש מאוד ישר ואחראי, ולכן הוא נושא איתו את משא המצפון. המצפון שלו לא נקי לגבי כל מה שקרה, הוא מרגיש אחריות. אני לא רוצה לזהות אנשים אחרים שהמצפון שלהם נקי כי הם לא משתמשים בו אף פעם. הוא מרגיש ארשה כבדה, והוא עומד בראש הצבא, ויש מחיר. כשהוא אומר את זה ואת זה אי אפשר לעשות או צריך להסתכל על זה אחרת, יש לזה מחיר. בקבינט היום כפי שהוא, שהוא בניגוד למה שהוא צריך להיות, בפורום כזה צריך לומר את האמת היות ואתה לא מדבר לציבור, אבל דיוני הקבינט נראים כמו מסיבת עיתונאים ורק השאלה אם הציטוטים יופיעו בערוץ 12 או ערוץ 14. יופיעו ציטוטים שברור שמישהו הדליף אותם מתוך הקבינט, ולפעמים זה הפוך ממי שאתם חושבים שהדליף. אתה לא יכול לדבר בפשטות. בעיקר כשהרמטכ"ל וראשי הצבא נמצאים תחת מסע הכפשה ומסע מכון שנועד לתעד בראש של הציבור את התודעה שיש רק שני אחראים לאירוע של ה-7.10, זה הצבא ושירותי הביטחון. ויש אחד שהוא לא אחראי בכלל, זה ראש הממשלה. אני מפנה אתכם לציטוטים שלו, לחוות הדעת של בן דור ולציטוטים של נתניהו מי נושא באחריות. במצב הזה תזכור, גם יש לו את החיילים עצמם, הלוחמים והמפקדים, שגם שם יש לא מעט מחשבות וספקות, ובביצוע הם באמת נלחמים למופת אחד ליד השני, אבל לחשוב שמפקדים חושבים רציניים וללוחמים שמסתכלים מסביבם מבינים את המציאות אין ספקות ושאלות, יש הרבה מאוד.

יש פה אנשים שהיו מפקדים של לוחמים, יש סכנה לא מבוטלת בשיתוף בכל הדאגות והספקות, לשתף בזה את כל שרשרת הפיקוד. יש לזה מחיר גבוה מאוד. ולכן, הוא בדילמה קורעת. ולכן דיברתי על אמון. אם יש אמון אמיתי, אפשר להיפגש בשמונה עיניים, דיון לא פורמלי שבו אתה בטוח שמקשיבים לך באמת, ואתה יכול להסביר מה אפשר ומה אי אפשר. תראו, קורא עיתונים רגיל, כולל איש מילואים שהיה מפקד בכיר בצבא, אם הוא לא נמצא בקשר אמיתי עם אנשים במערכת היום, משקיף על התמונה הישראלית על בסיס מה שהוא קורא בעיתון, רואה אצל הפרשנים ואפילו שומע מראשי הצבא וממשרד הביטחון - ההרגשה שלו היא שאנחנו במצב שמחזיקים אותנו רק לא להתפרץ. אם יעצבנו אותנו עוד קצת, לא תהיה לנו ברירה, אנחנו נקום, ביד שמאל נמחק את החמאס ואת עזה, נפנה ימינה וביד ימין נסלק את החיזבאללה מהמפה ומההיסטוריה, ואחר כך נסתכל עוד ימינה, נראה את הסורים, הם שקטים, ואז רואים את איראן, נטאטא אותה מהמפה ומההיסטוריה, ואז נעמוד כמו במערכון ונגיד להם, come on, make my day. אני אומר לכם, מדינת ישראל היום אחרי החבלה העמוקה שנתניהו עשה ביכולת הצבא, במלאים שלו, בניתוק שלו - הצבא לא יודע לפעול בלי דירקטיבות ואסטרטגיה. אחרי 11 חודש כאלה, אתה מסתכל ואתה אומר זה לא המציאות. מדינת ישראל היא עדיין הכי חזקה במזרח התיכון מכל השחקנים האחרים, אבל היא לא כל יכולה. לא כל מה שעולה בראשנו או כל מה שאפשר להבין לפעמים מהתבטאויות מתלהמות שנראות יותר כמו חוב לציבור וללוחמים, לחזק אותם ולהגיד אנחנו כל יכולים - זו לא המציאות. גם לצבא יש מכניקה של ניהול מלחמות. אתה לא עושה כל מה שעולה על דעתך, כי אם זה לא מתיישב עם המציאות יהיה לזה מחיר כבד מאוד.

שלמה אהרונישקי: אתה עוסק הרבה זמן בזה, שמענו משרים שאין באמת דיונים בממשלה ובקבינט. זה יותר דומה למין מסיבת תה, משני הצדדים. הצד האחד כי הצבא הוא לכאורה זה שמבין, הוא המערך הלאומי שלנו, ובממשלה אין אנשים שמבינים או שרוצים להבין. אני שואל מניסיוןך, ובתקופות הארוכות שהיית בממשלה, הדיונים האסטרטגיים היו דיונים ברמה ונתנו לדבר, או שזה היה מין מפגש כזה בשביל לעשות וי?

העד: כשאני הייתי רמטכ"ל, אני זוכר דיונים אסטרטגיים מאוד מפורטים ומעמיקים במצבי אי ודאות. אנחנו היינו קרובים אז יותר לעשר שנים אחרי מלחמת יום כיפור. אני זוכר דיונים אצל מנחם בגין עם שרון, שאני והרמטכ"ל מביאים איזו בעיה לא ברורה, אנחנו לא מתיימרים שאנחנו יודעים מה הולך להיות, אבל מעלים את הסיכון שהולכת לפרוץ מלחמה בחלקים של רמת הגולן, ואני זוכר את בגין שלא הבין הרבה בצבא, אבל הבין בעיניים של אנשים, הוא ראה שאנחנו מוטרדים, ואומרים לו שאנחנו לא יכולים להחליט אם נוקטים צעדים. היה לנו סט המלצות. הוא שואל אותנו האם זה נכון לעדכן בזה גם את רבין ופרס. הם בכלל ראשי האופוזיציה. אנחנו אומרים לו בהחלט כן. הוא עושה דיון ולמחרת מביא את רבין ופרס שגם הם ישמעו, שתהיה חלוקת אחריות ברוחב, עם אנשים שבתחום הזה מבינים יותר ממנו ומשמיר. אני זוכר דיונים רציניים מאוד.

יהודית גריסרו: אז מה השתבש?

העד: אני זוכר דיונים מאוד רציניים, שלא תמיד נגמרו בעיניי בתוצאות הנכונות. אני זוכר דיונים ארוכים ומפורטים, מה קורה כשאנחנו יורדים מהרי השופ, האם צריך ליצור רצועת ביטחון או להיכנס חזרה לתוך הגבול ולקיים רק מיליציות מהצד השני. אני טענתי שזה יהיה בדיוק כמו שהיה על שפת תעלת סואץ, שהתחלנו מלמנוע

דברים טקטיים, וגמרנו במוצבים שם שלא היה להם השפעה על הביטחון ובמלחמה היה ברור שהם יזיקו. 15-18 שנה אחר כך, ראש הממשלה מתעסק באותם הדברים, עם התנגדות רחבה מהצבא ואפילו מתוך מערכת הביטחון להחלטה שלי שצריך לצאת משם, כי זו טרגדיה מתמשכת שאין לה סוף ואין לה תרומה. ברגע שיש תרומה לביטחון ממשי, אז נכון להיות גם מוכן לקורבנות, אבל כשאינן זה לא נכון. אני זוכר גם דיונים אצל אולמרט, רציניים מאוד, שגם כן לא תמיד מסכימים בינינו לבין הצבא, כמו איך בדיוק לתמרן את ההתקרבות לפעולה נגד הכור, או מה לעשות עם הנפוליס. ואני זוכר דיונים רציניים אצל נתניהו, היה שלב כזה. בשלב מסוים מה השתנה? השתבשה המערכת, מ-2015 בערך עלתה ממשלה שלא הייתה כמותה עד אז, ממשלת ימין על ימין. אם תרצו אני אעביר לכם טקסטים של שתי הרצאות שנסעתי בכנס הרצליה, ב-2016 וב-2017, וניסיתי לתאר מה יהיה. כואב לי לפעמים לקרוא את זה כי חזיתי מה יהיה. אמרתי שלממשלה יש חזון עמוק מתחת לפני השטח, שעומד בסתירה למציאות, אבל מתגברים על זה דרך תקיפה משיחית לא מחוברת למציאות, והנתיב הזה מוביא לפעולות שיהיו בהכרח נגד החוק הישראלי והחוק הבינלאומי, ובעייתיות מאוד מבחינת הלכידות של הציבור. אין להם ברירה אלא ללכת לריסוק של הדמוקרטיה, אין להם ברירה, ועוד אז אמרתי ב-2016, אם זה הולך כמו ניצני פשיזם, אם זה מגעגע כמו ניצני פשיזם, אנחנו כנראה נמצאים בפני ניצני פשיזם. מה שהשתנה זה ממשלה שחרטה על דגלה איזו מדיניות, ולזה הצטרף משקולת נוספת. ראש הממשלה עצמו מצא את עצמו בסיבוך משפטי, דבר שחייב אותו להישאר בשלטון בעיני עצמו. והחיוב הזה חייב אותו להתמסר לכל גחמה של הקואליציה, אני אקרא לזה הברית הבלתי קדושה, עם הקיצוניים שבקיצוניים, והדבר הזה העמיק

ב-2018 כשנעשתה טעות אסטרטגית לגבי איראן בקריאה לצאת מההסכם, והעמיק עוד יותר ככל שהמשפט התקרב והגיע לשרשרת הזאת של בחירות, דבר שלא זוכרים אלא מהמאה הקודמת באירופה, מקרים כאלה של שרשרות רצופות של בחירות, ובסופו של דבר קמה לשנה וחצי ממשלה אחרת, וחזרה ממשלה של נתניהו. אני לא רוצה להיכנס לפרקטיקות.

יהודית גריסרו: התיאור הזה מרתק, ואני באמת שואלת את עצמי, אני מניחה שב-75 שנים במערכות מאוד רציניות נבנו מנגנוני בקרה שידעו להתגונן מפני כשל של איש אחד, או אפילו כמה אנשים. מה קרה לאותם מנגנוני הגנה? מה קרה לאנשים במערכות? מה קרה למי שאמורים להיות מקצועיים ולא מעורבים בפוליטיקה? מה קרה לכל אלו?

העד: מתנהל מזה שנים מסע שיטתי לריסון ואחר כך לריסוק הכלים שישנם בחברה מתקדמת מודרנית לבקרות. אין במדינת ישראל הפרדת רשויות. שנים ארוכות אין הפרדת רשויות, כל הדמוקרטיה בנויה מצד אחד על רצון הרוב, מצד שני על זכויות היחיד והמיעוט, ומערכת של בלמים ואיזונים, ועל הפרדת רשויות. ברגע שהממשלה משתלטת באופן מוחלט על הרשות המבצעת והמחוקקת, ומתנפלת בכל הכוח על הרשות השופטת, למעשה עצמאות בית המשפט ושל היועמ"ש, אנשים מתרגלים לכל דבר. ברגע שבשירות המדינה, ראיתי באיזה עיתון עכשיו עשו היסטוגרמות כאלה, ואומרים מול המצב לפני 25 שנה יש היום פי 15 או משהו כזה מינויים בכירים שנעשים כמינויים פוליטיים. בזמנו לרוב המינויים הבכירים היה תהליך בחירה. אני לא מדבר על נורמה שאי אפשר לקחת מי שעל פניו רואים שלא מתאים ובסך הכול נועד לשרת אינטרסים, הוא לא מתאים לתפקיד. הדברים האלה מרוסקים, יותר ויותר מינויים פוליטיים. אני לא אומר

שבהכרח כל הפוליטיקאים רעים, אבל הנאמנות שלהם למי שמינה אותם גוברת על הנאמנות המקצועיות. אני זוכר שר אחד שאהב מאוד מינויים פוליטיים, ואי אפשר לטעות שהאנשים עצמם היו מקצועיים ומוכשרים, אבל כשראית את ההחלטות, בסוף הם פועלים כמו שהם רוצים. הדבר הזה נהרס באופן שיטתי על פני שנים ארוכות. ההתנפלות נעשית יותר בוטה, היות והיא אינקרמנטלית, לא נראה שבכל יום קורה משהו שמפיל את השמיים, אבל הציבור מתרגל. היום אנחנו מתרגלים לדברים שלפני שנתיים-שלוש היו מזעזעים מוסדות ארץ. הם עוברים היום באיזה הערת אגב, וכל המערכת מנרמלת את טירוף המערכות. זה נהיה פתאום דבר נורמלי. השנה זה מגיע לשיאים. אני חושב שהזכרתי את זה. כאשר אפשר לקבל הוראה מהיועם"שית שסיפרתי עליה בפסק דין, החלטת בג"ץ 9.0, שהיא החוק, אתה מסרב לעשות את מה שהיא הורתה - אתה פועל בניגוד לחוק. אתה ממשלה מורד, לא המחאה מורדת בך. אתה מורד בשלטון החוק שהוא יסוד שבלעדיו אי אפשר לקיים דמוקרטיה. דמוקרטיה מבוססת על אמון. כשאני ראיתי חבריו לברית הבלתי קדושה קוראים לו "שקרן בן שקרן", אני במקרה מכיר את האבא, פרופסור להיסטוריה, שקרן הוא לא. הוא זה שאמר את האמת כל הזמן. אני לא רוצה להזכיר, היה עיתונאי ידוע שראיין אותו, ושאל אותו מה אתה אומר על זה שבנך נבחר, והוא אמר "בנימין יכול להיות שר פרופגנדה מעולה". הוא היה אז בן 86. העיתונאי תוהה ומנסה להגיד לו "אבל זה לא מה ששאלתי", אבל הוא ממשיך בקו המחשבה שלו ואומר "בעצם בנימין יכול להיות גם שר חוץ טוב מאוד". העיתונאי אומר לו שהוא נבחר עכשיו כראש ממשלה, הוא שואל איך יהיה כראש ממשלה, והוא אומר לו "time will tell". אז שקרן הוא לא. הוא חשב שרק הזמן יוכיח אם הבן שלו מתאים להיות ראש ממשלה או לא, והוא

גם אמר את זה ביום שהוא נבחר. אנשים מדברים על עסקת טיעון איתו. בעסקת טיעון יש הסכמות, נניח שיש הסכמות והוא מתחייב בעוד חצי שנה לפרוש, מי אומר שהוא יפרוש? מה תשלח, את מערכת המשפט, את השב"כ? כל הדבר הזה, נהרס האמון, והיום אנחנו רואים שמה שקורה בימים אלה מטורף. ממשלה שחוזרת ומחליטה בניגוד לעמדות החוק, היועמ"שית.

שלמה אהרונישקי: אולי זו בעיה של הדמוקרטיה?

העד: יש בעיות לדמוקרטיה. בתנאים המודרניים של הרשתות החברתיות, דמוקרטיה הרבה יותר קשה לה לתפקד, ופוגשים את זה בכל העולם. אבל זה לא משחרר אותנו מהחובה להיאבק על זה. יש מגבלות, הדמוקרטיה סובלת. באירופה, בארה"ב במידה מסוימת בגלל גלי הגירה שפתאום הופכים את הבעיה של מסכנים של העולם לבעיה פרטית בחצר שלך. זה יוצר מתחים עצומים. הרשתות החברתיות גורמות למצב שבו נעלמו מקורות הסמכות. לפני 20-30 שנה רצית סמכות בענייני משהו, משטרה, אז שואלים את אהרונישקי. סמכות בעניין רשויות מוניציפליות, שואלים את בן שטרית. ואתם לא היחידים, יש עוד מקורות סמכות, אבל יש מספר מוגבל שלהם. היום כל אדם יש לו את ה-echo chamber שלו. אתה יודע שיש מאות אנשים שחושבים בדיוק כמוך על אותו דבר מטורף, וככה מכונות רעל נהיות יעילות. אני לא רוצה לאגד עכשיו מה יקרה לנו עם ה-ai ומה אפשר לעשות בעזרת בינה מלאכותית, לערער את כל מערכת השיפוט האנושי לגבי מה קורה בבחירות. אנחנו בעיניי בפתח של דיקטטורה. אני רוצה לפרט עוד. אחרי 11 חודש צה"ל עדיין תקוע מול החמאס בעזה. אחרי 11 חודש יש לנו 101 חטופים שם, אחרי שלא מעט כבר ידוע שהם מתים. אני סבור וחושש מאוד שלא יותר משליש מהנותרים עדיין בחיים, וגם זה יכול להיעלם, וחלק לא מבוטל מהם

עלול להיות רון ארדים אם לא נוציא אותם. אחרי 11 חודש אנחנו עמוק בבוק, כפסע ממלחמה כוללת באזור, ועל סף קרע עם ארה"ב ועם השכנות שאמורות להיות חלק מהברית שצריך להקים כדי לפתור את הבעיה הגדולה. צה"ל הוא גדול ועצום, והוא ילחם בחירוף נפש והקרבה, אבל לא ברור שזה נכון מבחינת הדרג המדיני להטיל אותו למלחמה מול כל האזור לבד. ישראל מדשדשת בלי אסטרטגיה, בלי תכנית פעולה ובלי תקווה, כשבראשה עומד הקברניט שהטביע את הטיטניק פעמיים - פעם אחת ב-7.10, ופעם שנייה בניהול המלחמה הכי כושלת בתולדות מדינת ישראל. אנחנו יותר קרובים לפסע מתבוסה, מאשר פסע מניצחון מוחלט. זה מהמר כפייתי שמשחק בחיי החטופים כמו בז'יטונים בבית הימורים. במדינה מתוקנת הוא כבר היה מוכרח על ידי הפרלמנט, כולל חברי מפלגתו, להתפטר. בנאום שלו בשני בתי הקונגרס, התבקשתי להגיב על מה שהיה בנאום. שאלו מה דעתי. אמרתי תגידו אתם מה אתם חושבים, אני לא יודע אמריקאית. בישראלית אני אומר לכם שאנגלית מושלמת לא יכולה להיות תחליף להיעדר מוחלט של אומץ, של אופי ושל יושר. זה הדבר שצריך באמת לשלטון בישראל. לעם ישראל, הוספתי, היה פעם לפני אלפי שנים היה מנהיג מגמגם שהוציא אותנו ממצרים. לכן אמרתי, לפי דעתי רוב העם בישראל מעדיף ווינר מגמגם על לוזר רהוט. אז איך יוצאים מזה היום? אני אומר בקיצור, גם היום התכנית המעשית היחידה, בגלל שאנחנו על סף הידרדרות למלחמה כוללת שצריך לנסות למנוע אותה, אנחנו צריכים להגיע אליה עם ברית עם ארה"ב, "ברית" לא פורמלית, אבל היערכות עם ארה"ב ועם המדינות הסוביות השכנות, עם סעודיה אם אפשר, שנערכת מול הברית של הצוררות. צריך לעשות עסקת חטופים בכל מחיר, גם הפסקת המלחמה, וגם במחיר עסקה אחרת שאומרת

כולם מול כולם עכשיו, בלי שלבים ומשחקים. בין היתר כי לנו יש אינטרס כזה, כמדינה. נתניהו וסינוואר בנסיבות שונות, אני חלילה לא משווה בין נתניהו לסינוואר, סינוואר רוצח מתועב, נתניהו נבחר בישראל, אבל כל אחד מסיבותיו שלו רוצה שהמלחמה הזאת תימשך. סינוואר כי הוא קרא למלחמה "מבול אל אקצא" במחשבה מה עוד יקרה, ונתניהו צריך להסיט את האחריות הכבדה שלו כאחראי העיקרי לכל מה שקרה. היות שאי אפשר לדרוש בשם מה שקרה עכשיו להמשיך להוביל, הוא צריך שזה יימשך, ולא יגיע היום שבו שואלים מה עושים, איך מתארגנים לדבר האמיתי.

ורדה אלשיך:

יש לי שאלה בנקודה הזאת. אני לא אסטרטג, ולא איש צבא, לא מבינה במלחמות. רק סובלת מהתוצאות. אבל יש לי שאלה - בהינתן שכל מה שאתה אומר זה, איך הילדים אומרים, "זה מה יש", מה אני כאזרח, כעם, יכולה לעשות? או צריכה לעשות? מפני שהפגנות יש לנו. צעקות יש לנו. כמו שאתה אמרת, יש אנשים ששומעים אולי, אבל לא מקשיבים. ושם אנחנו כנראה עומדים. אבל בהרגשה שלנו לפחות. מה כן אפשר לעשות אחרת, היום, בהינתן שזו הממשלה, זה ראש הממשלה, זה הרמטכ"ל, זה הצבא, זה מה שקרה? לאן אני הולכת הלאה? ועדה ממלכתית אני מקווה שתקום, מכיוון שיש משיכות לכיוון אחר. מה עושים?

העד:

טוב, אני אגיד מה צריך לקרות ברמה העליונה. זה בדיוק מה שקראתי קודם - עסקת חטופים בכל מחיר, הרגעת הדרום. כתוצאה מזה הרגעת הצפון, אפילו בהסכם זמני, כשהאמריקאים עדיין באזור, הכול בתנאים יותר קשים ממה שהיה לפני 10 חודשים, ופחות 700-800 הרוגים.

ורדה אלשיך:

מה שאני מבינה היום כאזרח שסדר העדיפויות והיום שאחרי התהפך למצב של פילדלפי, החמאס והחטופים בסוף, ובעיניי זה הפוך.

העד:

נכון מאוד. קודם כל הבחנה שלך, את רואה את זה נכון. הסדר הוא ההפוך ממה שהממשלה טוענת, ולכן צריך לכוון את השיח עם ארה"ב, לאפשר לצה"ל להתחמש, למילואים להתאושש, לתקן את הקרע עם ארה"ב, לעצור את צווי המעצר מהאג, זה יאפשר להתארגן עם הברית הזאת ולעמוד. אנחנו לא כל יודעים, אין לנו כדור בדולח, יכול להיות שנגזר ובשמיים כתוב שלא משנה מה שנעשה, אנחנו הולכים להיות במלחמה אזורית מול כולם. דיברתי על היוהרה בציבור כאילו זה משחק ילדים שאנחנו מנצחים אותו בקלות. עדיין צריך שכל איך להגיע לשם. צריך להגיע במצב שנתנו לצה"ל להצטייד מחדש, ואני לא רוצה לפרט דברים על המצב של המלאים, על כלכלת חימושים, על כל מיני דברים אחרים, על המצב של המילואים כרגע, ואפילו על השאלה איך מסיימים מלחמה. לא איך מתחילים מלחמה במכה בצפון, אלא איך מסיימים אותה. זה יסתיים תמיד באיזשהו הסדר, מוסכם או לא מוסכם כולו, ועדיין אתה צריך לשאול את עצמך לפני משבר מהסוג הזה, כשאתה יושב ברמות של הדרג המדיני מול הדרג הצבאי, בואו נשקול אם לא ראוי שלא נמצה את כל האפשרויות למנוע את המלחמה, כי יכול להיות שהמחיר שאתה תשלם בדרך לא יביא אותך לתוצאה טובה יותר מזו שאתה יכול להגיע אליה עכשיו.

יהודית גריסרו:

העניין של סיום המלחמה בעיניי מאוד אקוטי. מהניסיון שלך, כאילו אנחנו חיים בעולם נטול הטיות ואינטרסים, מהו השלב שבו לדעתך צריך לקיים דיון עמוק ויסודי, ואיך, על סיום המלחמה?

העד:

ברגע שהיא מתחילה. או אם אנחנו אלה שיוזמים אותה, לפני שהיא מתחילה. אם אנחנו הולכים למלחמה כי אנחנו רואים אופק מתקדם, ואם נדחה את זה לא נוכל להתמודד עם זה, צריך לדון עכשיו על הכול, כולל איך מגיעים לסוף. היה איזה

איש לא פחות מוכשר, לא בהרבה פחות מוכשר מנתניהו, קוראים לו בן גוריון, שקבע כמה כללים. אולי הם עדיין רלוונטיים? שתהיה מעצמה לצדך, באמון אמיתי, לא בסכסוכים כלפי חוץ ועצירת משלוחים מתחת לשולחן. תוודא שאם אתה מחליט לצאת למלחמה, היא קצרה, אינטנסיבית, על אדמת האויב, מביאה להכרעה מהירה שבעקבותיה אפשר לנצל את ההישגים הצבאיים ולתרגם אותם להישגים דיפלומטיים ופוליטיים, ותוך המלחמה להידבק לעמדת מוסריות עליונית, כולל התדרוכים שאתה נותן לצוות שלך, כל הזמן לזכור - ישראל חייבת להיות בצד הצודק, שגם אם נגיע לגרוע מכל, מלחמה כוללת, שתמיד יהיה ברור ללוחמים שלנו בשטח ולציבור שלנו בארץ, לידידים שלנו בעולם ולכל בן אדם ישר בעולם החופשי, שמדינת ישראל עשתה הכול כדי שזה לא יקרה והאחריות על הצד השני. מישהו יכול להגיד שאנחנו פועלים לפי הכללים האלה? אם לא יזמנו את המלחמה ואין לנו ברירה להיכנס אליה, מיד בהתחלה צריך להחליט לאן אנחנו הולכים. מה עושים, מה אפשר, מה אי אפשר, מה אפשר לעשות עכשיו כדי לשפר את היכולת שלנו לנצח. הדיון הזה חייב להיות. זה לפי דעתי תקדים בהיסטוריה של האומות, נכנסים למלחמה שמצטיירת כדבר גדול, שדורש יותר מצה"ל, ולא היה שום דיון כזה. לא כי כולם היו עיוורים. היו אנשים בתוך הקבינט שדרשו דיון, בואו נעשה את הדיון הזה - ונדחו. ומי אחראי לזה? זה רק מי שיושב בראש הדיון. אני לא רוצה להמשיך למנות. ברקע של הפעולה, אם בוחרים בדרך הנכונה, יש עדיין אפשרות להגיע לנורמליזציה חלקית עם הסעודים. קודם היה אפשר מלאה, היום חלקית, בכל זאת יש בחירות באופק ואי אפשר להספיק את הכול. יכול להיות שניאלץ בשנה-שנתיים הקרובות לצאת לעימות כולל, עם חיזבאללה ואולי עם כל טבעת האש, וחייבים להגיע לעימות במצב הנכון, ערוכים ועם כל הדברים שעשינו

שדיברנו עליהם כרגע, גם מבחינת היכולות של צה"ל, גם מבחינת הגיבוי והתיאום עם ארה"ב, גם מבחינת הלכידות הפנימית, וכל אלה ביחד יוצרים את היכולת לנצח. פה אני רוצה להביא אזהרה - מלחמה כוללת עם החיזבאללה כיום, שעלולה להתרחב למלחמה אזורית, היא שגיאה אסטרטגית קשה, שיהיה לה מחיר כואב וכבד לשני הצדדים, גם לישראל וגם ללבנון. לבנון ההרוסה ממילא, וישראל היא עדיין מדינה שמתקדמת ופורחת עד עליית נתניהו לפני שנה וחצי, עד תחילת השמדת הערך על ידי הממשלה הנוכחית. לישראל יש הרבה יותר מה להפסיד במלחמה כוללת עם החיזבאללה, שאין דרך ברורה לסיומה. איך אנחנו יודעים? כי כבר היינו שם פעמיים, ב-82', וב(?) , זה תמיד נגמר בסידור עם אורך חיים מסוים.

רפי בן שטרית: אז מה עושים מול חיזבאללה? איך פותרים את זה? מחזירים את התושבים כשיש איום של כוח רדואן? עוד 1701, שזה אותם מספרים של ה-7.10? זה אותן ספרות. מה הפתרון לגבי החיזבאללה? אתה אומר לא למלחמה.

העד: אתם ועדת חקירה שבודקת מה ישראל עשתה או לא עשתה כדי שנהיה מוכנים לפעם הבאה. לגבי מה שהיה צריך לעשות, אמרתי, היה צריך לדון ביום הראשון. גם היום אם ישראל הייתה נוקטת ומפסיקה את ההתכתשות, ולסייע למו"מ בצד השני, ישראל חייבת לעשות עסקת חטופים שמפסיקה את הלחימה בעזה, ואמרתי, גם במחיר של כולם מול כולם, גם במחיר של עצירת המלחמה. כשעוצרים את המלחמה בדרום, כמובן שאפשר לעשות עסקה, ויהיה לה מחיר כבד ולא יודעים איך יוצאים ממנו, אבל כרגע כשאנחנו מדברים עדיין אפשר אם עושים עסקת חטופים להגיע להסדר זמני שיביא את החיזבאללה מעבר לטווח של 10 ק"מ שדרוש כדי שלא יוכל לעשות מה שהוא עושה כרגע, ולהגיע להסדר זמני.

זה לא פותר שום דבר מהיסוד, אבל את התושבים כן אפשר להחזיר. יש לנו פסק זמן, יכול להיות שהוא יהיה שנה, שנה וחצי, או חצי שנה. יכול להיות שמשוהו אחר יקרה שם. אבל כרגע זה הדבר הנכון לעשות. ואז נערכים עם האמריקאים, עם השכנות, עם הריסון האיראני, עם מה שצריך לקרות ביישובים לאפשרות שתהיה מלחמה. ישראל צריכה להיערך לאפשרות של מלחמה כוללת, אבל אסור להיקלע להלוך רוח שאני רואה אצל חלק מהשחקנים כאילו מדובר בדבר בלתי נמנע, דחוף, שחייבים לעשות אותו עכשיו בתנאים הנוכחיים, שהם לא טובים למדינת ישראל ולצה"ל. ואז אם נגזר שצריך לעשות את זה, נעשה את זה. כבר כרגע, בפתח הסכסוך הזה, ברגע שחיזבאללה התחיל לירות, את הגבעות שנמצאות עד 5 ק"מ מאחורי השטח שלנו, אם היה צריך להיכנס שם מתישהו לאורך החודשים האלה, היה צריך לעשות את זה. אני לא מזלזל במחשבה שלא כדאי, כי אתה יודע שאתה נכנס, אבל אז אתה בעימות כולל עם החיזבאללה, שיש לו כל מיני השלכות ואי הפיכות. הדרך הנכונה הייתה לחתור לזה שנסיג הפסקת אש, כי אנחנו צריכים להתארגן יותר טוב ולטפל בבעיה אם נגזר שצריך לטפל בה. בזמנו הייתה לנו אסטרטגיה ברורה שבמקרה של עימות כולל עם החיזבאללה אנחנו אומרים מראש, לא הסתרנו את זה, אם יהיה עימות כולל הכתובת שלנו היא לבנון, לא החיזבאללה. מאותן סיבות שתיארתי לגבי החמאס. לא הולכים לרוץ אחרי כל מחבל מ-60 אלף המחבלים שיש להם. אנחנו רואים את זה כהתמודדות עם לבנון, משום שחיזבאללה קרוע בין שתי זהויות. הוא נושא דגל נגד ישראל ונגד הציונות בתוך לבנון, אבל הוא חלק מהגוף הפוליטי של לבנון. הוא חלק מהשלטון. יש לו שלישי מחברי הפרלמנט, שלישי מחברי הממשלה, יש לו זכות וטו על החלטות ממשלה, ולכן אנחנו רואים את לבנון אחראית. במשך שנים העברנו

מסרים ללבנון, וגם לאמריקאים שמדברים עם שני הצדדים - בלילה הראשון לא יהיה לכם שדה תעופה, בלילה השני לא תהיה שום תחנת כוח, בלילה השלישי לא יהיה שום נמל. אנחנו לא ניגע במים מתוקים, לא ניגע בבתי חולים, בבתי ספר, במתקנים של האו"ם, או בארמון. אבל כל לילה לבנון, לא החיזבאללה, חוזרת חמש שנים אחורה. מכל מיני סיבות שלא נספיק לדון בוועדה הזאת, האטסרטיגיה הזאת שהייתה קיימת משנת 2000 ועוד לפני לא מומשה. לא ב-2006 ולא בהזדמנויות אחרות. היום, באופן שקצת מזכיר את 2006, האמריקאים אומרים לנו תראו, לבנון כל כך הרוסה כבר, לא בטוח שזה יהיה אפקטיבי, כי היא כבר מקרטעת. אנחנו אומרים אתם לא רוצים, אז תיצרו מצב שהלבנון מכריחים. זהות אחת של חיזבאללה זו הלוחמים הקיצוניים שמוכנים להקריב את עצמם נגד ישראל, והזהות השנייה היא לבנון. הם יכולים להרשות לעצמם התקפות על הדאחייה. יש לי מחלוקת עם רוב האנשים בישראל מה היה בדאחייה, האם נסראללה פשוט אמר להם את הדבר היחיד שהוא יכול להגיד להם. הכול כבר הרוס, לא יכול לשקם להם את הבניין, לפחות נותן להם קצת חמלה. את זה הוא יכול לספוג, אבל לא את הרס לבנון. הוא לא יכול להיות חלק מממשלת לבנון כשיתר הגורמים בלבנון יש להם דרישות אליו, והוא האחראי כי הכול היה ידוע מראש שישראל תהרוס את התשתיות בלבנון. המחשבה הייתה מאחורי זה כל הזמן שברגע שהוא נאלץ להחליט בין להרוס את לבנון כדי להמשיך להילחם בישראל, יעזבו את הלחימה בישראל עד הסוף של הרקטות כדי לא להרוס את לבנון. ופה זה מזכיר קצת את העניין עם החמאס. אתה רוצה לסלק את החמאס? הבעיה לא להרוג שם את הטרוריסט האחרון, הוא יגייס מישהו אחר במקומו. הבעיה איך להוציא אותו מהשלטון, למצוא מצב שהוא לא יכול להמשיך. אני אומר

- אני חושב שאנחנו חייבים להתכונן למלחמה הרחבה הזאת, הכוללת, כולל עם החיזבאללה עד הסוף. אבל אנחנו חייבים למצות גם את הסיכוי להוציא את החטופים קודם, כי אחר כך הם לא יהיו חיים, ולדחות את המלחמה הזאת כדי שנוכל להתארגן כמו שצריך ולהגיע אליה רק במקרה של כישלון מוחלט בכל עסקה של הדרום, המלחמה נמשכת, ובגזרת האמריקאים, הצרפתים וחלק מהמדינות הערביות שיש להם השפעה לדחיית העימות הכולל. אם יסתבר שהמלחמה הזאת בלתי נמנעת, היא גדולה בשלושה מספרים על הכישרון או חוסר הכישרון שמוכיח נתניהו בהובלת המלחמה הזאת, שהיא כיום כבר כמעט הכי ארוכה בתולדות המדינה. אתה לא נותן למישהו שנכשל באופן ברור, לא צריך להסתכל, על מה שקרה ב-7.10 ומה שקורה מאז בניהול המלחמה, להבין שלא זורקים אותו למלחמה הרבה יותר מסובכת ומורכבת שיכולה להיגמר במלחמה אזורית, כולל מול איראן ומעורבות של ארה"ב בענייני הגנה. בן אדם שרוצה מלחמה שלא נגמרת, משיקוליו שלו, אתה לא מטיל עליו מלחמה שצריכה להיות הכי קצרה שאפשר כדי להביא במהירות הכי גדולה, בין היתר דרך הריסת תשתיות, למצב שיגידו "לא רוצים יותר". ואני אומר שאנחנו צריכים על האפשרות הזאת לחשוב בצורה הזאת - מתכוננים, מוכנים לאפשרות, מכינים את זה הכי טוב שאפשר. לא רצים לשם במין דינמיקה שלא נעים ומה אנחנו אומרים ויש ביקורת. כל הדבר הזה היה אפשר לעשות, התכנית הרחבה שאני מתאר, היה אפשר להתחיל כבר לפני 11 חודש. בטח לא הממשלה הנוכחית יכולה לטעון מה עכשיו מעלים דברים כאלה. קלקלתם במידה לא מבוטלת, אבל עדיין לא את כל האפשרות לעשות.

רפי בן שטרית:

אני יכול לאתגר קצת את התפיסה הזאת? איך ייתפס בעולם הערבי ובעולם בכלל מצב שבו סינוואר יוצא מאיזושהי מנהרה, מרים שתי ידיים עם סימן ו', ניצחון תודעתי, איזשהו סלאח א-דין מודרני, שהנה הכרעתי את ישראל, שקיבלה סיוע מארה"ב, והצלחתי לצאת בחיים, והנה אני הכנעתי אותה? אמנם עסקת חטופים, הוא מקבל אלפי מרצחים, לך תדע את מי עוד מבקשים שם, והוא יוצא כמנצח. איך זה יתקבל בעולם הערבי, אצל חיזבאללה, באיראן, באירופה, אצלנו האזרחים של המדינה? אני רוצה שנצא קצת מהתפיסה, לכל אחד מאיתנו יש דעות איך צריך לטפל בזה, אבל אני מנסה שנצא קצת מהחשיבה הקבועה שלנו, כמו שאני מנסה באמצעות הדברים שאני שומע ממך לאתגר את עצמי. אני רוצה לנסות לחשוב קצת אחרת. איך זה מתקבל בעולם שסינוואר יצא מנצח? החמאס ארגון של יחפנים על טוסטוסים, הצליח להכניע את מדינת ישראל. בסופו של דבר זאת כניעה, לצאת באופן מוחלט מהרצועה, לקפל את הזנב ואת הדגלים שלנו ולעשות עסקת חטופים, שחייבים לעשות אותה, אולי גם בכל מחיר, אבל הפסדנו. או שהפסדנו ב-7.10, ונשאר רק להודות בזה.

העד:

בסיפא שמת את האצבע על הדבר הנכון. אני מחזיר לך את השאלה. איך לפי דעתך סינוואר נתפס כבר מזה עשרה חודשים בתודעה הערבית? אני אומר לך שהוא כבר עכשיו בעיני רבים סלאח א-דין. אם היה בחירות בעולם בין הפלסטינאים, היו בוחרים אותו. הוא אמר לדמות נערצת בקרב מוסלמים שהיו ניטרליים. מה שהוא הצליח לעשות ב-7.10 מאיין לטווח ארוך אפילו על הסכמי השלום שלנו שישנם. אני אומר לך שמה שקרה, אני לא במקרה מדבר בלהט כזה על הניהול של המלחמה הכי כושלת בתולדות המדינה, כי את השאלה הזאת בדיוק היה צריך לשאול מראש, ואז היינו מגיעים לתשובה מראש שאין שום ניצחון

בזה שתהרוג עוד ועוד ותגרור את זה. אם אתה לא מסוגל להביא לזה שהוא לא יהיה בשלטון, כל מצב אחר הוא ניצחון של חמאס. את זה צריך להגיד כבר עכשיו. וכל זה כבר קיים בתודעת העולם הערבי, ותודעת העומק של הרבה ישראלים. אנחנו כבר כפסע מתבוסה, והמצב כבר כזה שבמלחמה הזאת אי אפשר כבר לנצח. לנצח אחרי פתיחה כזו, אתה יכול לכל היותר להציל חלק מהדברים. יהיה מסוכן מאוד להעלים את העין מהעובדה שמה שקרה עד עכשיו, מעומק הכישלונות שתיארת בצורה מדויקת, כולל ההשלכות על התפיסה בישראל. פעם ישראל נחשבה כמשהו שאי אפשר להתגבר עליו, האמינו כולם שיש לנו יכולות אסטרטגיות שמאיינות כל איום. מה שקרה עם החמאס מראה שאולי מה שצריך זה מיליון אנשים שהולכים ברגל עם מצ'טות וקילשונים. אני אומר שזה לא נכון, אי אפשר למוטט את ישראל כל כך מהר. אנחנו עמוק בתוך הבוץ, ומי שהוביל אותנו לשם הוא לא זה שיושיע אותנו. הוא מדבר כבר חודשים ארוכים על ניצחון מוחלט, כי זו הדרך שלו לעקוף את השאלה איך קרה בכלל ה-7.10, איך אתה מתיימר להוביל את המלחמה, אחרי חצי שנה של דשדוש? לא דומה למלחמת ששת הימים או יום כיפור, או כל מה שקרה לנו. איך אתה לא מסוגל לתת את ההנחיות לצה"ל? איך אתה לא מקשיב למה שהם דורשים ממך? קודם כל צריך להיות מציאותיים. חלק ממה שנתניהו עושה זה שימוש מתוחכם בצירוף של זריקת האשמה על צה"ל ועל גופי הביטחון, מה שיחליש עוד יותר את היכולת שלהם להגיד את האמת לציבור, כשבסוף המטרה היחידה לשמר את השלטון ולהאריך את המלחמה כאמצעי לשימור השלטון. עכשיו אני אומר ממה נובעת הגישה הזאת, הציבור כולו, לא רק יחידים, בתחושה של כאב עמוק, של זעם אינסופי, של תסכול, אפילו תחושה של השפלה מכל ההתרחשויות האלה.

רפי בן שטרית:

יש גם עניין של כבוד לאומי.

העד:

נכון, ויש קריאות לנקם, בהבנה שבמזרח התיכון אתה לא יכול לצאת אם אתה לא יוצא בסוף חזק. כל הדברים האלה אנושיים, וצריך להבין אותם, לקבל אותם, לחבק את האנשים. אני אומר לכם בקור רוח - זה לא מתכון טוב. דם רותח הוא לא מתכון טוב לאסטרטגיה ומדינאות. מדינאי צריך להיות מסוגל לחבק, אבל לצד הדבר הזה צריך חשיבה קרה מה נכון לעשות. באיזה מצב אנחנו באמת נמצאים, ומה צריך לעשות כדי לצאת ממנו מנצחים. את הכבוד לא תשיג מהמשך המלחמה. הוא ימשיך להמחיש את האימפוטנטיות של ישראל. גם הצבא אי אפשר לדרוש ממנו כל דבר בעולם. בסוף יש לו יכולות. היה צריך להחליט מיד שאנחנו ממוטים את היכולות השלטוניות של חמאס עד שלושה חודשים, ומביאים כוח מצרי ולא הולכים להתנגשות עם מצרים, הולכים עם האמריקאים, עם המצרים, עם האמירטים, ולהביא כוח פלסטינאי שאולי יבוא מרמאללה או מאבו דאבי וייצבו את המצב, אפשר יהיה להחזיר את העקורים, להתארגן למלחמה כוללת. במקום לעשות את זה, נמשכת המלחמה, כשברור שאי אפשר לנצח. אומרים לו את זה מהיום הראשון. המרדף אחרי המטען האחרון והלוחמים האחרון ייקח שנה ואולי יותר, די מהר גנץ התחיל להתבטא ביושר שזה שנים. אז תחליט מה אתה עושה. אני זוכר את נתניהו שואל את אולמרט "מה עשית שם? בשביל מה אתה יושב שם?", למה אתה יושב שם אם אתה לא מסוגל לקבל החלטה אמיצה שמתייחסת למציאות ולא לשיקולים האישיים? אין לנו ברירה, המציאות קשה. ישראל לא ניצחה ב-7.10 ולא במלחמה עד עכשיו, היא יותר קרובה לתבוסה מאשר ניצחון, ולכן צריך עכשיו להתעשת, 11 חודשים מאוחר מדי, ולטפל בדבר מיסודו. היסוד הוא להחליף את הממשלה. האם אפשר להחליף

שלטון תוך כדי מלחמה? אני אביא אנקדוטה מלפני 80 פלוס שנים. בריטניה הגדולה מצאה את עצמה במלחמה עם היטלר במאי '40. המלחמה התחילה עוד קודם, אבל במאי '40 היטלר פולש- קודם כל הוא תופס את דנמרק ונורווגיה. בריטניה ממשלה בראשות צ'מברליין, שצ'רצ'יל כבר חבר בה, ומוליכים מבצע בנורווגיה. המבצע נכשל וגורם לטלטלה גדולה, כי באותו זמן נוצר משבר סביב נוח הסדיר הבריטי, כל הציוד העיקרי שלהם נמצא סביב דנקר בצרפת, והוא בסכנת כיתור תוך ימים בודדים, ובסכנה ממשית להשמדת הציוד, הריגה והליכה בשבי של כל הכוח. עדיין לא יודעים עד כמה המשבר יהיה חמור, אבל הוא מתחיל, ודנים בפרלמנט יומיים על התבוסה בנורווגיה. תוך כדי מלחמה, עם האיום הכי חמור על בריטניה בשנתיים הקרובות, מחליטים להחליף את ראש הממשלה. תוך יומיים צ'רצ'יל מחליף את צ'מברליין, ובריטניה יוצאת למסע חדש. מי שאומר שאי אפשר, אומר שמדינה אמורה להתאבד כשמסתבר שיש אדם בלתי כשיר בעליל שמוביל את האומה במלחמה, שאפילו לפי הדברים שלכם היא גורלית. מלחמה גורלית, אסור להיכנע לשום נורמה, לשום אינרציה. ברור שזו האחריות של כל האנשים. שאלת מה את יכולה לעשות. את יכולה לתרום להפגנות, ובגלל עברך גם לכתוב מאמר בעיתון או לדבר עם אנשים מעולם המשפט. אין פה את החוקה האמריקאית, עם התיקון ה-25, שמגדיר תהליך מסודר ומפורט איך מחליפים נשיא שירד מהפסים. אבל זה מבוסס שם על זה שיש אנשים עם יושרה, שסגן הנשיא וחלק מהמזכירים, כמו השרים פה, יגידו את האמת שהם תחת הנהגה שמובילה לאסון ולא להצלחות. את זה אצלנו לא מצליחים לעשות.

שלמה אהרונישקי: שתי שאלות קטנות, ממש קצר. אחד כמה מילים על נושא העורף. אני זוכר שבזמנך מינו את וילנאי שיהיה שר העורף. אין ספק שמה שאנחנו רואים היום, הטיפול בעורף לא העיפרון הכי מחודד. איך צריך לבנות את העורף? מי צריך לטפל בזה? שר הביטחון, שר לביטחון פנים, פיקוד העורף? איך זה בעיניך אמור לעבוד?

העד: אני חושב שהמשרד שצריך להיות ממונה על העורף זה משרד הביטחון. בצה"ל יש את פיקוד העורף, אבל הראש שלו מכון קדימה. יצא לי לשוחח כמעט עם כל הרמטכ"לים של עשרים השנה האחרונות, לפעמים הם באים להתייעץ לפני שהם נכנסים לתפקיד. יצא לי לומר לכל אחד מהם לחוד - אתם לא יכולים להעריך מה תהיה התגובה בעורף על עימות כולל עם החיזבאללה, שאחרי 2006, למרות שאנשים טוענים שזה היה מאוד מוצלח והרתיע אותם שנים, הם בנו את היכולות. ב-2000 היה להם 6,000 רקטות, ב-2006 היה להם 14 אלף עם אותם 108 רקטות שיכולות להגיע עד תחנת הכוח בחדרה. בשש השנים האלה הם התעצמו בערך ב-1000 רקטות בשנה, אבל לאותם הטווחים. בין 2006 ל-2019-2018 הם עלו מ-14 אלף רקטות וטילים ל-160-180 אלף, תלוי איך סופרים, ועוד לא הכנסנו את הכטב"מים. הדבר הזה יצר קנה מידה אחר לחלוטין. אמרתי להם כולכם מרוכזים איך לנצח מלחמה קדימה. צריך להבין שהעורף הוא דבר קריטי. כולכם אומרים את זה, אתם לא לגמרי לא יודעים. כל רמטכ"ל, כל מפקד חיל אוויר, כל ראש אמ"ן תמיד מזהירים אם תהיה מלחמה כוללת עם חיזבאללה, זה לא מה שאתם זוכרים מפעם, יהיה הרבה יותר קשה. אני אומר אחרי שעות בודדות שסוללות כיפת ברזל יצטרכו לעסוק במטרות, יש 80-100 מטרות חיוניות בישראל, ואז כשמתחילים לירות טילים וחלקם מדויקים אתה חייב להקצות יותר

משאבים להגן על המטרות החיוניות האלה, וזה לפעמים על חשבון ערים בסביבה המיידית. זה יוצר בעיית סיכון שמערכת הטילים תרווה את מערכת ההגנה. וגם פה יש מחדלים שלא נספיק לתאר, של נתניהו שדחה צעדים שיכולים להוביל לזה שנהיה עם ריפוד עבה של מיירטים וסוללות. הוא לא רצה לעשות את זה כי היו לו בראש דברים אחרים, אבל זה שייך לעבר, 2015. העורף יעמוד בהתקפה הרבה יותר מסיבית. מי שזוכר את מה שקרה ב-2001, ערב מלחמת המפרץ השנייה, אפשר לקרוא לזה, זה היה אפילו עוד מוקדם, ב-91', ערב מלחמת שחרור כוויית. אני הייתי אז סגן רמטכ"ל, והייתי אחראי בין היתר על הערכות מצב. היו איזה חמישה חודשים קודם, ואנחנו הערכנו אז הערכות מאוד נכונות שיהיו כ-40 טילים שישוגרו לישראל, מראש, חודשיים לפני. הם לא יכללו ראשי נפץ כימיים, מכל מיני סיבות. אבל כשבדקנו כמה הרוגים יהיו, הגענו למסקנה, הלכנו לבונקרים של צירצ"ל בבריטניה לראות מה היה בזמן מלחמת העולם השנייה, ואמרנו עלולים להיות שלושה הרוגים אזרחיים לכל טיל. בסופו של דבר הכול התאמת, ואמרנו זה המחיר, אבל אין ברירה. אם הם יתחילו לשגר את הטילים, לא תהיה לנו ברירה אלא לעצור אותם. צדקנו באמת ב-40 טילים, ובזה שלא יהיה ראשים לא קונבנציונליים, ואפילו הגזמנו מאוד, היה בסך הכול הרוג אחד מטיל שפשוט לא סגר את הדלת של הממ"ד, והיא עפה אליו והרגה אותו, והיו עוד 14 הרוגים מהמסכות, לא היו מספיק מסכות, מסכות מניילון והזרקות של אטרופין, משהו נגד גז עצבים, שאנשים מחרדה הזריקו לעצמם, ונהרגו מזה. אבל היה נזק עצום סביבתי, בתים התנפצו, 200 מ' מסביב, והבית שבו פגעו בדרך כלל קרס. הנזק הפסיכולוגי היה אדיר, האנשים הסתלקו מתל אביב, הלכו לנגב וחשבו ששם לא יהיה. האפקט הפסיכולוגי היה עצום. תדעו לכם, האימפקט ברגע שלא נוכל להגן

על העורף עלול להיות כמו ביום כיפור. אנחנו הלוחמים בשטח לא חשבנו שאנחנו הולכים לנצח אותם, יהיו הרבה אבידות ובסוף ננצח. אבל השוק בציבור היה הפער מאיך חשבו שתיראה המלחמה ואיך שהיא נראתה בפועל. גם פה זה לא עניין עומק הנזקים, אני לא חושב שיהיו אלפי הרוגים. אבל המכה הפסיכולוגית תהיה עצומה. הצבא ישנו בשביל להגן שזה לא יקרה, חיל האוויר ישנו בשביל זה. לאור הניתוח הזה והנתונים, למיטב הבנתך, האם נעשו התאמות, כי אתה מתאר פה עלייה אקספוננציאלית של האמצעים ושל היכולות, ואני שואלת את עצמי האם נעשו תהליכים משמעותיים על מנת להתאים את זה לאיום? כי נראה שבגדול מה שהיה הוא שישנו.

יהודית גריסרו:

נעשו משנת 95' אני חושב, אולי אפילו יותר, ב-91' דוד עברי הזהיר את כולנו שחיל האוויר מאבד את יכולתו להגן על שמי המדינה. זה היה גם בשביל לעזור לכוחות שנלחמים, וגם בשביל למנוע שיזרקו פצצות. עברי הזהיר אותנו ראשון, כמה שנים לקח עד שעיכלו את החשיבות של האזהרה, וב-95' לקראת סיום הכהונה שלי כרמטכ"ל התחלנו לטפל באופן מקיף בתעשייה האווירית. מערכת רב שכבתית, היה אז כבר חץ, אבל חץ משופר, כיפת ברזל התחלנו ב-2002-2003 לטפל בכוח של כיפת ברזל, ושרביט קסמים. שלושת הרבדים האלה בבניית המערכת הכי טובה בעולם. המדענים שלנו עקפו את האמריקאים ואחרו שהתעסקו עם אותן בעיות, והמערכות שלנו באמת הכי טובות בעולם. אני חושב שמבצעית, הניסויים המבצעיים הראשונים בכיפת ברזל היו ב-2011, כבר אחרי מלחמת לבנון השנייה, וההפעלה הראשונה המבצעית הייתה גם ב-2011, אני חושב. אבל למה המערכת לא מספיקה? משום שכשאתה עושה את החישוב ומשווה את המספרים, ואומר יש להם כבר 180 אלף, התחיל כבר ב-120 אלף,

העד:

ושהם מגיעים עד באר שבע או דימונה, אז כל מדינת ישראל מכוסה. אתה צריך לחשב בסדר, רבע מהטילים אתה רואה מראש לאן הם יגיעו. אלה שלא מונחים, אתה רואה מראש, ואם הם הולכים לפגוע בשטח פתוח, אתה לא מבזבז עליהם חימוש. אבל ברגע שיש כמות כזאת, אתה מוכרח עשרות אלפי- אני זוכר את עצמי כשעזבתי את משרד הביטחון השארתי צוואה, עדיפות עליונה בשנת 2013 להגיע למספרים גדולים מאוד שלוקחים בחשבון את זה שיש להם כבר מצטבר 120 אלף אז, ויכול לעלות גם ל-200 אלף. שיהיה לנו מספיק סוללות ומיירטים. ואז ב-2015 אובמה מחליט, בניגוד לרצוננו, לחתום על הסכם עם איראן. הוא מבין, הוא לא טיפש, שבהסכם הזה שאנחנו לא אוהבים אותו שש השנים הראשונות מובטחות, האיראנים ינהגו על פי כל אות ותג בהסכם, כי הם רוצים לקטוף את התוצאות שלו, את חיסול הסנקציות ושחרור הכלכלה. אבל לגבי שש השנים האחרות, זה הימור, על הביטחון הלאומי של המזרח התיכון ושל אמריקה. אז הוא צריך לגדר את הסיכונים, ואין לו אז דרך טובה יותר לגדר את הסיכונים מאשר לשלוח את נושאת המטוסים לישראל, ולחזק את ישראל כדי שיקרו כמה דברים - שאפשר יהיה לטפל בגרעין האיראני גם אם האיראנים ינסו לפרוץ את ההסכם הזה כאשר אמריקה משותקת. האיראנים סופר מתוחכמים, שם כולם שחקני שחמט. האיראנים הם חכמים, הם שוקלים, מחושבים, ועם סבלנות. אז כשאתה מתמודד עם איראנים כאלה, הייתה הזדמנות פז להשיג כמה דברים מאובמה, שחייב לאבטח את עצמו נגד האפשרות שבחצי השני של שנות ההסכם האיראנים ישברו את ההסכם וילכו לפריצה לנשק גרעינית, וזה יעמיד כטיפשית את הנכונות שלו לחתום הסכם. ישראל הייתה יכולה לקבל 45 מיליארד במקום 38 לאורך עשור, לקבל המשך המצב שבו 26% מהסיוע האמריקאי, זה מאות מיליוני שקלים, אנחנו

נשתמש בו בשקלים. רוב הסיוע האמריקאי מסובסד לתעשיית הנשק האמריקאי. פה נתנו לנו להשתמש במאות מיליוני שקלים בשנה לצרכים שלנו. היה אפשר לקבל את השחזור הזה, היה אפשר לקבל את המשך התמיכה שלהם בבניית המערכת הרב-שכבתית, שנבנתה על זה שמעבר לסיוע, האמריקאים הוסיפו כספים כדי לקדם את המערכת. הייתה אפשרות להצטייד באמצעים שיאפשרו לישראל לפעול לבדה מול התכנית הגרעינית האיראנית. אין לנו מספיק אמצעים אחרי 2013. יש אמצעים שיש לאמריקאים ואין לנו. בעבר כשאמריקאים היו פורסים פה ציוד, חלקכם מכירים את זה, ציוד, חימוש, חימוש מדויק, כל מיני חלקי חילוף מעל מיליארד דולר, פרוסים בתוך ישראל. האמריקאים יודעים שברגע שזה פרוס פה, זה למעשה בידינו, ואם יש לנו מלחמה וצורך חירום, אנחנו נכנסים ואומרים לשומר, תזוז בבקשה, פותחים את זה ומשתמשים. היום יש אפשרות לתת לישראל אמצעים שיאפשרו לה להילחם שאין לה, שתוכל להילחם עצמאית מול איראן באופן שאם אין הסכמה בין שתי הממשלות, אז האמצעים האלה הם סתם חפצים מתים. רק אם יש הסכמה אפשר להפעיל אותם. הממשל של אובמה היה מוכן לשקול את הדברים האלה, כי הוא יודע שהאיראנים לא יבחרו לפרוץ לגרעין בזמן שיש הסכם אם אמריקה וישראל יכולים לפעול נגדם, כי זה יכול לעלות להם ביוקר. אבל אם מזהים תקופה שבה אמריקה לא יכולה לעשות כלום, כי היא מסובכת בנצואלה, ובאוקראינה, ויש עוד מעט בחירות, אז זה מוצדק לתת לישראל את האמצעים. ואפשר היה אז לקבל את הכיבוי ליכולות של כיפת ברזל. הייתה נכונות של האמריקאים לפתוח שניים-שלושה קווי ייצור של מיירטים, מספיק בשביל תשובה לכל דבר, וגם בסוללות. אנחנו מחוברים שם בכל מיני היבטים עם חברה אמריקאית, ואפשר להיכנס איתם לדבר הזה. את הדבר הזה

נתניהו החמיץ. זה היה על השולחן, זה היה אפשרי, היה צריך לעשות את זה. אבל הוא בחר בערוץ אחר. היה יותר חשוב לו לנסות להתנכל ליוזמה של אובמה לעשות הסכם כדי להראות שהוא היה נגד הסכם. הוא עמד לבדו והתריע נגד הסכם, ואולי הוא יצליח אפילו לנאום עוד פעם בפני שני בתי הקונגרס ולהתערב בפוליטיקה האמריקאית. גם אז לא הייתי אוהד גדול שלו, אבל עוד לא הייתי מבקר כזה חריף. ב-2015, יום אחרי שחתמו את ההסכם, הוא קרא לי וביקש להתייעץ, בעיקר בהקשר של איך מגייסים את חברי הקונגרס, כל אלה שתומכים בישראל. אמרתי לו אז, ביבי, תראה, אני אומר לך, אין 2% סיכוי שתצליח לאכוף על נשיא מכהן בארה"ב מדיניות אחרת מזו שהחליט. אני כמובן מוכן לדבר עם אנשים, אבל אני חושב שצריך לעשות קו מבחין ברור. אנחנו יכולים לפנות כחברים, כאנשים שמכירים הרבה שנים את האמריקאים, כל אחד למי שהוא מכיר ולהגיד לו זה הסכם רע. אנחנו לא אמורים להסתיר את דעתנו מהציבור האמריקאי והנבחרים שלו. אבל יש קו עדין בין לפנות לאנשים שאנחנו מכירים ולבקש את סיועם לבין ניסיון להתערב כישראל בהחלטה של נשיא מכהן בבית שלו בפוליטיקה שלו. כמובן שההמלצה הזאת נשארה באוויר. כל זמן שאנחנו שואלים את עצמנו מי אחראי לזה שאין לנו היום, זה שוב נתניהו. יש לו חוסר יכולת לקבל החלטות, ולא מהמורשת האישית שלו לייחס חשיבות עצומה. ב-2018 זה הגיע לשיא נוסף. נתניהו, אחרי שההסכם הזה קרה, וזה הסכם גרוע, אבל אחרי שהוא נחתם הוא עובדה, וצריך להתייחס לעובדות שנוצרו, אז עכשיו יש עובדה שאתה תשכנע את טראמפ לצאת ממנה, ההסכם קיים כי יש עוד 4 צדדים, בין היתר סין ורוסיה והאירופאים, ואז לאיראנים יש תירוץ להשתולל. וזה

מה שהם עושים. ולכן יש פרשנים בעולם שקוראים לנתניהו היום "אבי הפצצה האיראנית" בגלל ההתערבות המופקרת הזאת בעמדות של טראמפ.

ורדה אלשיך: אהוד, אני שונאת להיות האיש הרע, אבל אנחנו חייבים לסיים. אולי ניעזר בהצעה שלך.

יהודית גריסרו: תשלח לנו את ההרצאה.

העד: ברשותך אני לוקח עוד שלוש דקות. אחת אבחנה על המציאות. נתניהו בעיניי

רובצת עליו הקללה שההיסטוריון יעקב תלמון קרא לה "עוגמת ההיסטוריה".

ההיסטוריה יש לה את הדרכים שלה. נתניהו עלה לשלטון על בסיס ההבטחה שלו

שהוא ימוטט את החמאס, הוא היחידי שידע לעשות את זה. הוא הביא לנו את

השוחד לחמאס ואת ה-7.10. נתניהו עוד שנים קודם אמר לנו שהוא היחידי שיכול

לעצור את הגרעין האיראני. הוא עשה טעויות לאורך הדרך, וכתוצאה מזה

לישראל אין דרך להתגונן, וגם פרשנים בעולם קוראים לו "אבי הפצצה". שלושים

שנה הוא מתעסק בהתקרבות והתרחקות, מין ריקוד תימני. הוא מדבר על זה

שרק הוא ימנע הקמת מדינה פלסטינאית. היום יש מדינות חשובות באירופה

שמתכוונות להעלות למועצת הביטחון הצעה, שאני לא יודע להגיד, שקובע

שהפתרון לכל העניין הוא כינון מדינה פלסטינאית. ואני אומר עוד פעם, זה כמו בן

אדם, יש לו ההפך ממגע מידאס. כל דבר שהוא נוגע בו איכשהו מתקלקל. ואני

מבין את ההיגיון הפנימי, הוא מתקלקל בגלל העובדה הזאת שאין נכונות לקחת

החלטות שרואות את פני המציאות. והערה שנייה לגבי המטרות שאני רואה היום,

וזה נושא לוועדת חקירה הבאה שתפתחו. לפי דעתי המטרות שלו הן שתיים -

הישרדות והישארות בשלטון בכל מחיר, ומניעת וח"ק ממלכתית. כתוצאה מזה

הוא נוקט בדרך שמאופיינת בארבעה דברים. אחד, הוא לא ייתן לעסקת חטופים

לקרות כי היא מאיימת על ההשרדות השלטונית. הדבר השני, נתניהו עם בן גביר וסמוטריץ' חותרים לכיבוש קבע של רצועת עזה, בעיניי שהיית קבע, יתכן לתמיד ברצועת עזה. זה דבר שאין להם סמכות חוקית לעשות אותו. זה סוג החלטה שאי אפשר להעביר בלי דיון ציבורי והחלטת קבינט. נתניהו חותר למלחמה רחבה עם לבנון ולמלחמה כוללת עם כל האזור, כולל אולי איראן, ובן גביר וסמוטריץ' חותרים בכל הכוח להדליק ביו"ש מצב דומה לעזה. משתמשים בדחפורים, הורסים את התשתיות בדרך, ומרסקים את הרשות הפלסטינאית, שהיא רחוקה מלהיות שלמה, יש לה המון בעיות, אבל עדיפה על החמאס לדעתי לדעת כולם. זה מתבצע מול החרחור של התלקחות בהר הבית, שהיא מסוכנת. לא במקרה שבי"כ מזהיר על זה ממש במושגים היסטוריים. ונמשכת ההפיכה המשטרית על סטרואידיים, בכל הכוח. כל יום שעובר, כאשר אישה צעירה ממורמרת בבגד ים לוקחת חופן של חול רטוב וזורקת אותו על השר, וזה נהיה סיבה לעצור אותה. היא אומרת שהיא אפילפטית, ואתה מגיע לשופט, חלקם שופטים ממונים שמונו במסגרת המסע הגדול הזה, אני לא יודע, אני לא רוצה להעביר ביקורת על מערכת המשפט. מה שאנחנו רואים אצל יריב לוי, ואצל נתניהו בעניין נציב המדינה, זה דבר שאסור לו להיות. אנחנו בדרך לדיקטטורה, שכל דבר יתכן בה. תמיד דיברתי על דיקטטורה שמה שמצפה לנו זה לכל היותר הונגריה או פולין. אני מעלה את הרף, לאור מה שקורה היום גם מה שקורה בארגנטינה ובצ'ילה אפשרי. וחובה עלינו לעצור את זה דקה אחת קודם. בסוף יהיה טוב, אני בטוח. אני לא יודע כמה זמן זה ייקח, וכמה נזקים יהיו בדרך. אם מחר תתחלף הממשלה לממשלה טוב, ייקח חצי דור לתקן את הנזקים, בין היתר בגלל מה ששקע בתודעת העולם.

שלמה אהרונישקי: זה עדיין לא אופטימי.

העד: לא יודע כמה אנשים יקברו, כמה נזקים יהיו, אבל בסוף יהיה טוב. אני לא מאמין

שהחברה הישראלית תיתן לשיטיון הזה להמשיך להוביל אותנו לתהום בכל מחיר.

ורדה אלשיך: תודה רבה.

העד: תודה לכם, ואם תרצו אותי עוד פעם, אני אתייצב.

העד יוצא מן האולם.

נכנס העד מר גדעון גלעדי, עובד בכפר גלעדי.

העד: שלום לכם.

ורדה אלשיך: שלום לך, אנחנו שמחים שאתה בא אלינו. אתה בא מכפר גלעדי?

העד: אנחנו מפונים לגלי כנרת, אבל אני עובד שם במחצבות כפר גלעדי. מסתובב בכל

הארץ. המפעל הדרומי שלנו ביותר בקיבוץ ניר עוז. מפעל שאין לנו הזדמנות פה

להראות תמונות איך הוא נמצא ב-7.10. רק בזכות שהחברה שלנו מצאו פתאום

את האופנוע של אלפי דולרים של מפעיל מנהל המשמרת, שהסתתר במגרסת

אבן משורינית, והיה בקשר עם כפר גלעדי, כי ראו אותו במצלמות האבטחה, והוא

רק ב-1:00 בלילה מגליין חילצו אותו, אבל מצלמות האבטחה ראו אותנו מוצאים

את האופנוע שלו. ברגע שמצאו את האופנוע, לא עניין אותם שום דבר - לקחו

אותו והסתלקו. נירלט לידו, אנחנו מספקים להם את חומרי הגלם.

ורדה אלשיך: טוב, זו הייתה הקדמה. אנחנו נשמח מאוד לשמוע ממך על המפונים בצפון, על

המצב.

העד: אני באתי בשביל לדבר על כל נושא ההגנה המרחבית ביישובי הצפון במשך כל

השנים. אני הייתי הרבה מאוד שנים מפקד אזור, שזה תפקיד כמעט היסטורי

ביישובי עימות מאז מלחמת העצמאות. אני רוצה להביא עובדות שאני יודע אותן ושלמדתי אותן, ושניהלתי אותן גם. רק לפני זה כמה מילים על עצמי. אני נולדתי בכפר גלעדי, נכד למקום כפר גלעדי. אבי נולד בתל עדשים, כי זו הייתה תקופת מלחמה, ואי אפשר היה עוד לעלות לצפון. אבי נחמן גלעדי נולד בשנת 15 בתל עדשים, אמי באה מלטביה אחרי שש שנות לימוד רפואה בצרפת. היא הצטרפה לכפר גלעדי, שם נולדו שלושה ילדים. אחי הצעיר נפל ביום כיפור. ארבעה נופלים היו לכפר גלעדי, והחלקה הצבאית שלנו מדברת בעד עצמה. העדות שלי כאן לטעמי היא מעין חלון הצצה ועיון בנושא של ההגנה המרחבית והגנת היישובים, והתקווה שלי היא שזו תהיה התחלה להופעה אחרי של טובי המפקדים שהיו שם, וצריך לנסות להבין למה הנושא הזה קרס. למה הוא נעלם, למה הוא שקע. מה היה שם. חלק אני מבין, אבל אני לא פרשן גדול, וזה חשוב לי מאוד לדעת. אני צמחתי באווירה אופיינית בכפר גלעדי, מילדות שמאוד אהבתי ועם בית ספר מצוין ופעילות תנועתית, התיישבותית וחקלאית. לקראת גיל 17 אנחנו הולכים ללשכת הגיוס בטבריה, ירדתי מהקומביין ועליתי לאוטובוס ליד מלחה ונסעתי לטבריה. 25 טייסים יצאו מכפר גלעדי במשך השנים. היה מוטו שכל מי שמתגייס לצה"ל, כמובן גם אני הייתי מעורב בהרבה דברים והייתי בטוח שאהיה טייס של כפר גלעדי, אבל הם גילו את מה שניסיתי להסתיר, פרופיל 45. אמרתי אין דבר כזה, אני בחיל האוויר. אז עשינו מאמצים, בזכות אותם הטייסים, ובסופו של דבר נתנו לי ללמוד אלקטרוניקה. בגלל הפרופיל לא נתנו לי יותר מדי לשרת ביחידות, אבל הדרכתי מאות חניכים, טכנאי בקרת ירי, נושא שמאוד עניין אותי והיה מאוד חשוב בחיל האוויר. רק במילואים, כשהציוד שעליו הייתי מופקד במילואים נמכר למדינות אחרות, נשארתי בלי עבודה ואז הלכתי לקורס קצינים במילואים ועברתי למקצוע

אחר, מע"ז כפר גלעדי. יישוב מרוחק מאוד בצפון, מתחילת הדרך היו שם בעיות מאוד קשות של הפריפריה, הספר. סבא שלי קרא לזה הגבולין. אבל הצלחנו בפיתוח ובהתמודדות אינסופית להגיע לשגשוג, עם המפעלים הגדולים שלנו, ומחצבות כפר גלעדי שזה מרבית ההכנסה של הקיבוץ. כפר גלעדי במורשת שלנו אנחנו לא מפחדים מפינוי. היו 4 או אפילו 6 פינויים בתולדות כפר גלעדי. הראשון היה ב(?) , הרסו את כל המקום, כל חברי השומר, ולא נשאר כלום ממה שהיה שם. כפר גלעדי הוקם שנה קודם. ב-1920 כל היישובים נעזבו, אבל חזרו אחרי חצי שנה לקראת עונת הזריעה. תמיד חוזרים באוקטובר לקראת עונת הזריעה. ואחרי זה בשנת '41 פינו את כל הילדים לתל יוסף. ב-'49 פינו את כל הילדים, פחדו אז שהגליל ינותק. אני בן 3.5, זוכר טוב את הפינוי לחיפה. אין לי משם זיכרונות רעים, כי טיפלו בנו מאוד יפה, אבל זה גם היה כמה חודשים, וחזרנו הביתה. אחרי ששת הימים, כל התקופות של הקטיושות בצפון, מפעם לפעם לקחנו את הילדים ליישובים יותר רחוקים. מי שבעיקר סבל מהקטיושות הייתה העיר קריית שמונה, כי הייתה כנראה מטרה יותר טובה. אש"ף, פת"ח וחיזבאללה שבא יותר מאוחר. עכשיו אנחנו בפינוי האחרון. אני לא אגיד שלא ידענו שזה עלול להיות. שלוש שנים היו שריפות, בפיקוד צפון קצינים שנשלחו שם לתדריכים וחוות דעת למיניהן וסקירות מודיעיניות, ידענו שזה עלול לקרות. הפעם זה באמת שונה ממה שהיה בעבר. אנחנו עם המודעות שלנו לכל נושא הביטחון בקו העימות, מאז מלחמת העצמאות, אז היה אופייני לכל היישובים שלנו לאורך הגבול, הייתה איזו מודעות פנימית. התיישבות וביטחון זה מורשת, זה משהו שכל הזמן הולך ביחד. התיישבות זה בדרך כלל בפריפריה, התיישבות וביטחון הולכים ביחד. אני הכרתי בעיקר את ההיבט הכפרי יותר, ההתיישבותי, של הנושאים האלה. אחרי ששת

הימים הבעיות הוחרפו, מפני שהתחילו גם חדירות מלבנון של מחבלים, וגם יותר מאוחר התחילו הקטיושות, וכל הצפון, בעצם כל יישובי קו העימות, עברו לאיזה מין מוד אחר של חיים. עכשיו מצאתי תמונות שאני בבריכת שחייה, בבגד ים ועם קלציניקוב על הכתף, ולידי אבא שלי הולך עם חגורת פרבלום בצד. פשוט החיים השתנו. אני לא זוכר שאי פעם התלוננתי, או שזה הזיק לי מבחינה רגשית או מבחינה נפשית, או מאיזושהי בחינה אחרת. אנחנו פשוט גדלנו ולמדנו בתוך זה, צריך להבין את זה. זה לא משהו שצריך ללמד אותך או להטיף לך. אתה חי בפנים עם זה. ומה שמאוד עזר לנו זו ההתייחסות של המדינה. מאז מלחמת העצמאות. צה"ל תמיד פיתח וקידם את ביטחון היישובים. ביום כיפור זה כבר היה ביתר שאת. בתור מע"ז הכרתי, קצין צריך לעבוד לפי פקודות, אתה לא יכול להיות שתקבל פתק להיות מע"ז. הייתה פקודה צה"לית כתובה של מצבי חירום, מה שנקרא אז "קשת נחושה" מי שזוכר. אנשים פה מהנהנים, מזכרים. זה נוהל שהופיע בפקודה שאנחנו, האזרחים שהופכים תוך כמה דקות לחיילים, עולים למוצבים על הגבול עד 24 שעות, ולפעמים יותר, עד שצה"ל מגיע, ובינתיים היישוב כמובן סובל מאיזושהי גריעה של הכוחות האלה. אבל היו אימונים על זה. המע"ז תמיד היה קצין במילואים, בכל יישוב היה מע"ז, והתקיימו קורסים, השתלמויות. המע"ז הוא גם מפקד היישוב בחירום. גם זה היה נהוג, היום אני לא שומע את זה. כלומר, צריך לרענן המון מהנהלים. חלק מהדברים כתובים בין השורות, חלק מהדברים כתובים במפורש בפקודות. במקביל, מונה על ידי מג"ב רב"ש, זה ראשי תיבות של רכז ביטחון שוטף, וזה שונה בהמשך. הוא היה בשכר, אמנם חלקי, ואי אפשר לפרנס עם זה משפחה, אבל הוא היה יכול לעבוד גם באחד הענפים בקיבוץ. היה לו גם רכב, וגם תעודת שוטר. במערכת תמיד היו

בעיות, כי מספיק פנצ'ר, מספיק איזו בעיה קטנה בקרבורטור, והרכב מושבת לשבוע-שבועיים עד שמישהו חותם על הוראת תיקון. זה היה נורא קשה, ונושא לבדיחות. שתמיד רכבים של היישוב עצמו שימשו לביטחון השוטף.

שלמה אהרונישקי: למע"ז היה רכב?

העד: בדרך כלל ממקום העבודה שלו. זה טיפוס שעושה משהו בקיבוץ, אז בהרבה מאוד מקרים היה לו רכב מהעבודה, וברכבים האלה התקנו מכשירי כושר. קיבלנו אישור ממפקדת העורף להכניס את התדרים של חמ"ל החטיבה גם ברכבים ביישובים, זה היה פנטסטי. 24 שעות היינו כל הזמן בהאזנה, יחד עם הקלציניקוב, הלכנו עם מכשירי קשר. כל היישובים שלנו ידענו. הייתה בדיחה - חתול משתין על הגבול, כולם יודעים. בשניות כולם יודעים הכול. ככה זה התנהל, לטוב ולרע. במקביל היו ביישוב מחלקות מילואים קבועות, שזה בעיקר היה מבוסס על אנשי מילואים שהשתחררו בגלל גיל או בגלל שלא היו להם תפקידים. ואז אם הם הסכימו הציבו אותם בקיבוץ, ואלה היו מחלקות שמפעם לפעם היו שולחים אותם לאימון, באליקים, בשטח 100 או למטווחים בשטח לשמור על הכשירות שלהם. אבל זה לא היה יותר ממחלקה.

איל בן ראובן: גדעון, רק שאלת הבהרה. אמרת קודם שלכל יישוב היה מע"ז?

העד: לכל יישוב מע"ז, ואיפה שלא היה קצין ביישוב, אז מאחד היישובים האחרים. למשל קצין ותיק בפלמ"ח, מלחמת העצמאות, היה המע"ז של מרגליות.

איל בן ראובן: מה היה מעל המע"ז? הגמ"ר?

העד: גדודי הגמ"ר זה דבר יותר מאוחר, משנת 2000. לפני כן לא היה. חל שם איזשהו מהפך, אבל כדאי לעמוד על הדברים האלה. מחלקת המילואים, מחסן נשק מגוון, מחסן מרכזי. היום זה נשמע פשוט הזוי. היו שם מרגמה 81, מרגמה 50 מ"מ,

מקלע 03, מקלע 05. אני עוד מחזיק, אם אתם זוכרים, את הדיסקיות של בדיקת נקירה של 05 על שרשרת כזאת. יותר מאוחר הגיעו מאגים, רימונים. יותר מאוחר גם הגיעו אפודים כשהיו בצה"ל. הצבא התייחס אלינו כיחידה קדמית שצריך לטפל בה, לטפח אותה ולתמוך בה. זה היה עולם מיוחד, וזה נתן גם המון מוטיבציה לנו. הייתה גם חלוקת נשק מתמשכת לכל בוגרי צה"ל, כל מי ששירת אי פעם בצה"ל היה יכול לחתום על נשק. פה אני צריך לציין משהו, אחרי ששת הימים היו אינסוף קלציניקוב ביישובים, בכפר גלעדי, בקריית שמונה, בכל מקום. זה היה דבר שהתעלמה ממנו המערכת. כשהתחילו קצת יותר לארגן את העניינים, הם קיבלו בחזרה את כל הקלציניקוב, ותמורתם נתנו כמה שצריך. אחרי ששת הימים, וגם ביום כיפור, הגיעו נשקים מארה"ב, m-16 ארוך שזה היה קצת מסורבל, אבל זה היה בבתים של החברים. הלכתי לרב"ש של אותה תקופה ושאלתי אותו על כמה כלים החתים את החברים בכפר גלעדי, אתם לא תאמינו למספר שהוא אמר - 230 כלים לקיבוץ של 750 תושבים, שמתוכם בערך 300 חברים, חציים גברים. זה אומר שלכל גבר ששירת בצה"ל כמעט היה רובה ארוך בבית.

רפי בן שטרית: באילו שנים זה היה?

העד: זה כבר היה אחרי מלחמת יום הכיפורים. לפני כן לא הייתה שליטה, כי זה לא היה מוחתם. זה היה נשק לא חוקי לפני זה. ואז אחרי מלחמת יום הכיפורים הדברים קצת התחדדו, כי הצפון התחיל להיות יותר רועש, יותר פעיל מהבחינה הביטחונית. ואז מינו בחטיבה, אגב, יש לי רשימה של כל המח"טים שהיו אצלנו, אנשים יקרים, חברים בלב ובנפש, חלקם רמטכ"לים אחר כך היו, חלקם קצינים בכירים. בראש כולם יוסי קולר ממשמר הירדן, שהיה באמצע שנות ה-70 המח"ט הראשון שהתחיל להתמודד עם חדירות בגבול, עוד לפני שהייתה גדר המערכת

האלקטרונית, והוא ממש ביד רמה שלט בכל העניין הזה. מינו קצין יישובים בחטיבה. מי שבא מהגליל זוכר את השמות של מוטה בולדוג מקיבוץ דן, וממעיין ברוך. אלה אנשים עם דרגה צבאית יחסית גבוהה, ומוטי יפת. מוטי יפת עדיין מתפקד היום בתפקיד עם אופי ביטחוני במקורות, יועץ בענייני אבטחה. אני מאוד ממליץ להביא לכאן את מוטי. הוא מת לדבר, כי הוא אחד מהאנשים שכואבים יותר מכולם. הוא היה קצין יישובי, והוא ידע בכל יישוב כל פרט ופרט. חוץ ממערכות הקשר שהיו, שעבדו מול חמ"ל החטיבה 24/7, אין דקה שאין סמב"צית בחמ"ל החטיבה שיושבת ומאזינה לך. לא קורה שאתה קורא ומישהו לא עונה לך משם, כל דבר שקורה. פשוט הערצנו את כל המערכת הזאת, והיינו בתוכה. הרגשת טוב, זה היה טרם התקופה הסלולרית, צריך להבין את זה. ואז קריאת החירום היו באות בקשר, נמר ג', נמר ג'. חברת (?) זכתה במכרז והתקינה מערכות כריזה בכל היישובים. היו מפזרים ליד הגדר, והסיוור של הבט"ש היה רואה עקבות ואז מכריז שיש חדירה. תוך חמש דקות כל בעלי הנשקים שדיברתי עליהם בחוץ מסביב לגדר. שלא נטעה, מסביב לגדר מה שהיה זה עמדות הגנה, קיפודים, חמישה קיפודים בכפר גלעדי. אם אתם זוכרים, אלה היו התקנים מברזל, שזה עומד בגשם כל השנה, אבל כשצריך באים ושמים על זה מקלע, ותוך כמה דקות אפשר להפעיל מקלע מהעמדה הזאת. אפשר להגיע ולראות בעיניים את העמדות מסביב לקיבוץ. אחרי מלחמת לבנון גם יצקו אצלנו עמדות הגנה. פיזרנו מסביב ליישוב עמדות כאלה, כל פחות ממאה מטר, ואנשים גם עמדו מוגנים. מיד כל מי שהיה לו רכב, בין מהעבודה או פרטי שכמעט לא היה אז, מיד התחילו להסתובב על כביש המערכת מסביב ליישוב. משרד הביטחון ארגן דרכי ביטחון היקפיות מסביב לכל היישובים. קשה מאוד לחדור ליישוב שנמצא בכוננות

כזאת, של מה שנקרא נמר ג'. כשהייתה חדירה ודאית, זה נקרא פרש טורקי. זה כבר היה הרבה יותר חמור, וקשה מאוד היה לחזור. מחבלים הצליחו לחדור רק במקומות שגדר המערכת לא גילתה אותם. מקומות שגילו לפני זה, הם לא הצליחו להיכנס ליישובים. המערכת הזאת עבדה מצוין. מדי כחצי שנה המח"ט היה נוהג לעשות תרגילים בנוכחותו ביישובים. זה קשה נורא, יש 50 שבועות בשנה, מח"ט מאוד עסוק, אבל הם עשו תרגילים. בסוף התרגיל תחקיר, סיכום תרגיל. שאול מופז למשל, אתם לא מאמינים לאילו רזולוציות היה יורד. אם אחד המשתתפים היה אומר פה מאחורי הבניין הייתה לי בעיה, הייתי צריך להחליף מחסנית, הוא היה אומר לו תשכב עכשיו תראה לי איך החלפת מחסנית. כלומר, אנשים השתדלו לעשות את העבודה שלהם במצוינות מוחלטת. זו הייתה המערכת. מה שעוד הם עשו, דבר שאני מאוד מעריך עד היום, היו מצרפים אז רב"שים לסיורים של הבט"ש על כביש המערכת הארצי. מטולה, מרג'אב עד אחרי מנרה, זה האזור שלנו. היינו לפני זה מצטרפים לתדריך, בדרך כלל המג"ד היה מתדרך את האנשים, גם לקראת המארב בלילה וגם לקראת הבט"ש. ידענו בעניינים, ומה החשיבות של מה שאנחנו עושים.

איל בן ראובן:

גדעון, כדי שלא ניכנס לבעיית זמן, קודם כל ברור המצב שהיה. הוא היה מצב אחר. מה שאנחנו רוצים ומאוד מעניין אותנו לשמוע, תאר לנו את ההידרדרות. איך אנחנו מגיעים ב-2007 לשתולה עם נשק אחד, וחניתה עם שני נשקים? ועוד כל מיני דברים הזויים כאלה בצפון לנוכח רדואן שאנחנו גם מכירים.

העד:

רק עוד מילה אחת. אנחנו היינו כל כך "משוגעים" שהשקענו 300 אלף דולר מכספנו, שלא היה בטוח שנקבל בחזרה, על מערכת התרעה הייטקית מתחת לאדמה, שבן אדם עם נשק עובר לא יודע שהתגלה, וזה היה מצלצל אצלנו

במרכזיה. היינו עושים תורנויות. יום אחד ב-75' שלושה מחבלים חדרו עוד לפני שהייתה גדר, ונתפסו על כביש מטולה-כפר גלעדי, בזכות מה שיוסי קולר עשה שם. הם אמרו שהם רצו לתפוס אוטובוס צהוב שבא לקחת תלמידים. הם טעו, כי באותו יום התחלף שעון החורף, התבלבלו בשעה. אז החלטנו שעושים את המערכת הזאת. רפול היה אלוף פיקוד צפון, התחננו, עשינו ישיבות איתו ואמרנו שאנחנו רוצים. הוא אמר תנו לי סיבה אחת טובה למה אתם צריכים את המערכת הזאת, צה"ל גדול. אז אני אומר לו הנה, הם ניסו לתפוס את האוטובוס הצהוב בבוקר בדרך למטולה. הוא אמר בחיך עזבו, פעם אחת נתנו להם. זה לא עצר אותנו. ועכשיו לשאלתך, 1995 קרה מקרה נוראי, והיה טבח גולדשטיין. ד"ר גולדשטיין עשה את הפשע שלו בנשק יישובי, נשק מתוך היישוב. ואז בדרך שלא מספיק ידענו אותה כי לא מספיק היינו מעורבים בדרך בפיקוד מרכז, התחילו לאסוף בלי שום התייעצות, בלי לשמוע אותנו בכלל, התחיל תהליך מתמשך של איסוף הנשק הארוך בכל היישובים, וזה התפתח לאורך כל הארץ. ניסינו להעביר למתן, סגן שר הביטחון, כל מיני מסרים, ולא עזר שום דבר. הם אמרו הנשק לא יכול להיות מוחזק בצורה כזו. ארגוני פשע מתחילים לגנוב אותו, גונבים ממחסנים ביישובים גם תחמושת, ודבר ראשון הוציאו אצלנו את כל המקלעים, המרגמות, הרימונים וכל הנשק הכבד הרציני יותר. באפריל 2001 קרה עוד מקרה נוראי, ונרצח יצחק קוורטץ, הרב"ש של מנרה. אני חושב שכולם זוכרים את זה. היה לו חבר בשם ז'אן אל רז, והוא בא, לקח אותו לטיול בחורשה, רצח אותו. איציק קוורטץ הכרנו אותו בקשר, וחבר שלו ז'אן אלראז, היה פעם משהו בכוחות הביטחון אני לא יודע איזה. הוא בא לבקר אותנו, רצח אותו. אף אחד לא ידע כי זה היה רחוק מהקיבוץ. הוא פתח להם עם המפתחות של קוורטץ את מחסן הנשק,

וכולו נעלם. ז'אן אלראז קיבל מאסר עולם ועוד 32 שנים או משהו כזה, אבל זה לא עוזר לאף אחד. אז חל מפנה חמור מאוד. קודם כל, התחילו למגן את כל מחסני הנשק עם מערכות אלקטרוניות. זה לקח זמן, אבל בעיקר כל נושא איסוף הנשק קיבל תנופה רצינית. אנחנו לא יכולנו לעשות שום דבר. האירועים האלה פשוט סתמו על הגולל על הנשק הארוך ביישובים, וזה היה שינוי מאוד רדיקלי. אחרי זה הקימו את גדודי ההגמ"ר, במקום המחלקות היישוביות רק של היישוב. מחסן הנשק התרוקן לגמרי, והקימו שלושה גדודים. גדוד אחד הגמ"ר עם פלוגות, כמעט בגודל של חטיבה. אתמול התראיינתי אצל גדי יעקב, שהוא היה המג"ד שם. הוא סיפר לי שהיו רשומים אצלו 1,200 איש, זה היה מחולק לפלוגות ומחלקות, אבל לא היה ניצול של זה. זה לא עצר את ההידרדרות הזאת. הביצורים שלנו מסביב לקיבוצים התחילו להיות יותר מוזנחים.

איל בן ראובן: מתי לוקחים את הנשקים היישוביים? המקלעים, המרגמות?

העד: ב-2001 זה התחיל. הרב"ש היה בא ולקח כל פעם עוד משהו. כשלקחו את הרובים, לא האמנו.

שלמה אהרונישק: גדודי הגמ"ר היו בפעילות שוטפת לאורך השנה?

העד: היו בניסיון. אני לא מומחה בזה. אפשר לדבר עם גדי יעקב. הוא די מאוכזב, הוא חושב שזה שינוי שלא השיג את מטרתו. הארגון הקודם היה יותר יקר, אבל הוא היה יותר אורגני עם היישוב. אנשים יוצאים עם נשק מחוץ לבית. לימדו אותנו, היו השתלמויות וקורסים, הדבר הראשון שלימדו אותנו שברגע שקורה אירוע ומישהו מוציא כדור אחד, כל האירוע מקבל תפנית. וזה לא היה, לא היה משהו אורגני עם היישובים, וגדודי המילואים האלה היו יקרים וחסכו בהם.

רפי בן שטרית: גדעון, תוכל להתמקד לגבי מה שקורה היום, בתקופה האחרונה, מה-7.10

ביישובים? יש נשקים? איפה הנשקים?

איל בן ראובן: רק תמונה אחת תן לנו, בכל זאת. 6.10, 7.10, מה המצב?

העד: בסדר, אחרי שנעשה השינוי הרדיקלי הזה של גדודי הגמ"ר, השאירו נשק רק

לכיתת כוננות, שגם קודם הייתה על בסיס התנדבותי. זה 15-20 איש, שלא כולם בבית.

רפי בן שטרית: הנשקים אצלם בבית?

העד: הנשקים אצלם בבית, כן. אבל שוב הייתה בעיה. אם מישהו מכיתת כוננות הוא גם

במילואים עדיין באיזושהי יחידה, צריך לקבל אישור מהיחידה שלו שלא יהיו לו שני

נשקים. תמיד היו בעיות שם. ואז אם היחידה שלו לא מסכימה לתת לו נשק

הביתה או לא יכולה, אז הוא צריך לקבל מהחטיבה, וזו בירוקרטיה בין יחידות

שנמצאות בקצה השני של הארץ. לא הצליחו לארגן את זה. עד שכל אנשי כיתת

הכוננות היו עם נשקים מסודרים שלהם, כבר לא הייתי מע"ז אז. גדודי הגמ"ר

השאירו את המע"ז בעיקר לחירום, שיוכל לנהל את היישוב ולקבל את המחלקות,

אבל גם זה לא עבד. בעצם מאז גם התפקיד של מע"ז נשחק מאוד והפך להיות

כמעט חסר משמעות. ב-6.10 אנחנו הגענו למצב שיש כיתת כוננות, הם עושים

מפעם לפעם תרגילים, חלקם משרתים ביחידות אחרות, והם במצבי חירום בכלל

לא בכפר גלעדי, והם מעטים מאוד. האימונים שהם עושים הם ספציפיים לחדירת

מחבלים, תפיסת בית, בני ערובה. זה היה התוכן העיקרי של התרגילים. וככה

חיינו. חבריה מעולים אחד-אחד, הם מוכיחים את עצמם גם עכשיו במלחמה שהם

עושים הרבה מאוד דברים אחרים חוץ מההתגוננות עצמה.

איל בן ראובן: למיטב ידיעתי ב-6.10 אין גדודי הגמ"ר כבר.

העד: הם מזמן לא קיימים. לזה אני לא מומחה, הם נעלמו מזמן. אנחנו אפשרנו להקים מפקדה, הקצינו מרתף מיוחד עם אנטנות והכול בשביל אחת מפלוגות ההגמ"ר, וזה לא עבד יום אחד. העניין הזה פשוט לא עבד. כיתות הכוננות זה משהו מאוד רב-תכליתי. בגלל שהם מכירים כל פינה, הם מהיישוב, אכפת להם ויש מוטיבציה. הם אורגניים לגמרי. הנה, אפילו את הטקס בא' אדר החליפי שעשינו, כיתת הכוננות הובילו את זה. הם גם היו חלק מהקהל, וזה מה שעשינו שם. אני אישית רק רוצה להגיד לכם, לא כל כך ויתרתי, המשכתי להתנדב במילואים, כל פעם הייתי מקבל מכתבים שאני מוזמן לטקס, אבל אמרתי אני מצטער, עדיין לא, וזה החזיק עד שהמח"ט הרים לי טלפון. הוא אמר לי די, אני כבר לא יכול למשוך את זה. אני אומר לו מה הבעיה, נלך יחד למטווח ותראה שאני יורה בסדר. הוא אמר אני בטוח שאתה יורה יותר טוב ממני, אבל בוא אני אגיד לך משהו - אין לי ביטוח עליך.

שלמה אהרונישקי: מה המצב היום?

העד: אין לי ביטוח עליך. המצב היום זה כיתת כוננות.

שלמה אהרונישקי: אותה כיתת כוננות שהייתה.

העד: לא, יש כמה חבריה חדשים.

איל בן ראובן: אני במקרה עסקתי בעניין הזה. אמנם לא אצלכם, במטה אשר, מעלה יוסף. היום

זה כבר לא כיתות, אלא מחלקות כוננות. מקימים עכשיו שני גדודי הגמ"ר, אחד

אצלכם 769, ואחד שיהיה ב-300. בעצם מנסים לקחת את כל מה שסיפרת לנו

עד שנות ה-90 פחות או יותר, עד ללבנון הראשונה פלוס מינוס, ומתחילים לבנות

את זה מחדש. בעצם לא היה צריך אפילו יותר מדי כתוביות ולקרוא יותר מדי

חומרים, פשוט ללכת למה שהיה כתוב אז ולעשות את ההתאמות.

העד: לדעתי אנשים צריכים לדעת באיזו מסגרת הם נמצאים. אני לא מתעסק פה בפוליטיקה או בפרשנויות, אבל רק נחשוב אילו בכל היישובים בעוטף לכל גבר ששירת פעם בצה"ל, או כמעט לכולם, היה רובה בבית - כל האירוע הזה היה מקבל פנים אחרות לגמרי. זה מה שדוחף אותי, ובשביל זה אני פה עכשיו. עד גיל 72 עוד היה לי נשק, מאז אין. אני מאוד ממליץ להביא את יוסי קולר הנה. הוא אחד המומחים האמיתיים, שיצר את כל העסק של הגמ"ר בצפון, וזה עבד מצוין בשנים שלו. וגם את מוטי יפת מכפר יובל. וגם עמית שושני שהיה עוזר של כל המח"טים שם, הוא עדיין פעיל במטולה. האנשים האלה יכולים לשפוך הרבה אור מה היה, ולמה זה שקע. אם מספיק לתקן בלי לחפור יותר מדי, גם בזה עשינו את שלנו.

יהודית גריסרו: מעבר לכיתות הכוננות, אתה יכול קצת לשפוך אור על הפינוי? על הקשר שיש למפונים עם המדינה? לא כל יום אנחנו מזדמנים לאיש יקר כמוך כאן.

העד: ציינתי בהתחלה שבגלל המורשת, אני אישית, אבל אני לא היחידי, העניין הזה של פינויים לא בדיוק מבהיל אותנו. לא מאיימים עלינו. כשאתה כל כך דואג לכל הדברים מסביב, הדאגה הראשונה שלי מה יהיה עם הצפון, שלא יפול שום דבר. כאשר אלה אנשים מבוגרים כמוני, בלי ילדים, במלון זה הרבה יותר קל להחזיק את זה, מאשר משפחות עם ילדים, וחלק נמצאים באוהל, וחלק בכנרת הקימו גן זמני לילדים. עושים דברים נהדרים, כל הקיבוצים מאורגנים-

ורדה אלשיך: מי עושה את זה? הקיבוצים?

העד: יש להם מערכת שממשיכה לפעול.

ורדה אלשיך: זו מערכת של המדינה או של הקיבוצים?

העד: הם משתדלים להשתמש במערכת של המדינה. למשל קבוצת כנרת הקצו להם

חדר לגן ילדים, כל ההוצאות שם כמובן של המדינה, אבל האנשים של הקיבוץ.

יהודית גריסרו: אתה אומר שהיוזמה באה מתוך הקהילה, שרותמת את החברים הפוטנציאליים

ומגייסת את המדינה לצורכי המשאבים.

העד: כן.

איל בן ראובן: השאלה שלי לגבי הפינוי, האם ב-7.10 אתה כאזרח, כתושב כפר גלעדי, אתה

והתושבים האחרים הייתה לכם איזושהי היכרות עם תכנית של פינוי? כי בעצם

בסופו של דבר, אצלכם גיורא זלץ הוא ראש המועצה, הוא את ההחלטה על הפינוי

קיבל עוד לפני הצבא. בהתחלה הוא הוציא את האוטובוסים הצהובים להתחיל

לפנות למיטב ידיעתי. האם אתה ידעת לאן אתה מתפנה כאזרח?

העד: אין סיכוי בכלל, לא ידעתי לאן אנחנו מתפנים. אבל בשלוש השנים האחרונות כל

מי שהיה במילואים בצפון או שירת באיזשהו תפקיד בכיר באוגדות בצפון, בגיס

כזה וכזה, על זה דובר בשלוש השנים האחרונות. בגלל הבורקנים וכל זה, לא

רוצים להעמיד תושבים במבחנים האלה. ידענו שאם יקרה משהו, ואנשים חזרו על

זה הרבה פעמים, במוח האחורי ידענו שיהיה פינוי. לא ידענו איך. המערכת הזאת

של מלונות יחסית מהר הסתדרה, ואיכשהו זה נפתר ברמה הפיזית. אבל כשאתה

מכפיל את זה במספר החודשים, זה מתחיל להיות לא אנושי. כמו שאמרתי, זה

הפינוי השישי, הארוך והקשה מכולם.

איל בן ראובן: כלומר שאלת הפינוי מבחינתך יש לה את ההצדקה שלה בעניין. נוכח האיום, אתה

מרגיש שהפינוי היה סביר.

העד: לי אישית, אבל גם הסביבה שאני מכיר, אף פעם לא היו לי טענות על החלטות של

צה"ל ושל המדינה ברמה הביטחונית. היה ברור לנו שזו ההחלטה וצריך לבצע את

זה. אבל היינו רגילים שזה חודש-חודשיים, שלושה מקסימום. ההשפעות של מה שקורה עכשיו הן עמוקות.

שלמה אהרונישקי: מה אתה חושב שצריך לעשות עכשיו כדי שיחזרו מבחינה ביטחונית?

העד: קודם כל צריך לחזור למערכת ביטחונית שתענה לפי שיקול דעתי מקצועי להגן על היישוב מרדואן. זה המזל שלנו. אני אגיד לכם מה עוד הודלף בשלוש השנים האלה, המספרים 6 ו-36. הם כובשים אותנו ל-6 שעות, ואנחנו מגיבים ל-36 שעות. אם זה כך, צריך לעשות משהו. והיום צריך לעשות משהו שלא יהיה 6, ובטח ובטח שה-36 יהיה הרבה יותר קצר. זה מה שצריך לעשות.

ורדה אלשיך: זה אני מבינה ברמה המדינית, אבל ברמה שלכם, המקומית, יש דברים שהיית עושה אחרת היום לקראת העתיד? או שאתה חושב שמה שכרגע נמצא, קיים ועומד זה יספק במקרה אחר? עזוב את 6-36, זה יהיה יותר קצר, אבל אז זה בסדר?

העד: אני זוכר אז, אחרי מלחמת לבנון, את המילה חוסן חברתי. הוא תלוי מאוד בחוסן הביטחוני. אם רוצים להחזיק את היישובים, אנחנו הצלחנו בפניה הזאת של אצבע הגליל עם חקלאות משגשגת, תעשייה אדירה שפרוסה על כל הארץ, מפעלים, לולים, בית ספר אזורי, הכול פיתחנו. זה דורש חוסן. אנחנו צריכים לטפל בחוסן של החברה, לא לפגוע בו. בשביל זה המדינה צריכה להיות איתנו, לבקר אותנו. פעם היו עושים ועידות של ההסתדרות בכפר גלעדי. קיבלנו מבן גוריון נזיפה, קיבוץ שיכול להקים חדר אוכל כזה, יכול לשלוח שמונים חברים להקים קיבוץ בנגב. אבל הוא בא, הוא עשה את הוועידה אצלנו. כלומר, היישובים הם חלק, לא סתם פריפריה רחוקה. החוסן זה המילה, החוסן. וזו מילה רחבה מאוד.

ורדה אלשיך: אתה מדבר על חוסן, ובמיוחד אתה מתכוון להרגשה שיש מאחוריכם אנשים. כי שיבואו לבקר אתכם ולשתות כוס קפה לא יעזור.

העד: האיש הכי קרוב אלינו עם תפקיד ממלכתי זה ראש המועצה. ובו המדינה לא מספיק תומכת ולא מספיק מתחשבת.

שלמה אהרונישקי: יש מיגון בכפר גלעדי?

העד: אין ממ"דים כמעט באף דירה בכפר גלעדי, חוץ מהשכונה האחרונה שנחנכה לפני 7 שנים. כל היתר בתים ישנים. אין חוץ מזה אף ממ"ד בכפר גלעדי. זה אופייני להרבה מאוד יישובים, קריית שמונה, מטולה.

ורדה אלשיך: למדנו והשכלנו.

העד: טוב שמקשיבים וטוב שרוצים לפתור, וטוב שיש פתרונות. אני אופטימי.

שלמה אהרונישקי: טוב שיהיו פתרונות.

העד: אני אופטימי.

ורדה אלשיך: זה מה שמחזיק את כולנו.

העד: אני מסתכל על ההיסטוריה, אני חושב שגם כאן יהיה טוב. תודה רבה לכם.

העד יוצא מן האולם.

נכנס העד מר עפר שלח, יו"ר ועדת המשנה לתפיסת הביטחון ובניין הכוח של חוץ וביטחון לשעבר.

שלמה אהרונישקי: שלום.

ורדה אלשיך: אנחנו שמחים שבאת. אנחנו נשמח לשמוע את מה שאתה יכול להעשיר אותנו במסגרת מה שמותר להגיד. אנחנו בטח נפריע לך עם שאלות.

העד: אנחנו תכוונו אותי אפילו איפה להתחיל.

איל בן ראובן:

אני אשים פה כמה דברים. נתחיל מאוד בכללי, מה להערכתך הגורמים העיקריים שאתה מזהה לתבוסה של צה"ל ב-7.10, כפי שאני קורא לזה? הן בדרג המדיני והן בדרג הצבאי. זו נקודה מרכזית. אני אשאל אותך עוד שאלה, כי היינו יחד בוועדת חוץ וביטחון. מהם בעיניך הכשלים העיקריים בתפיסת הביטחון הלאומי של מדינת ישראל שלא קיימת כל כך, אבל שכדאי ללמוד ושצריך לתקן? זה המשך לשאלה הראשונה, הגורמים שהביאו לאסון הנורא ב-7.10. אחר כך נשאל אותך עוד כמה שאלות.

שלמה אהרונישקי:

אפשר גם להתחבר האם היעדר תפיסת ביטחון, או תפיסת ביטחון לא מעודכנת, הביאו ל-7.10.

העד:

אני אתחיל ברשותכם מהשאלה השנייה. לישראל אין תפיסת ביטחון. גם הדבר המכונה תפיסת ביטחון לא היה מעולם מסמך כתוב מאושר ומפורסם. אני אסביר בכמה מילים למה בעיניי הוא צריך להיות כתוב, מאושר ומפורסם. גם המילים המפורסמות "התרעה, הכרעה והרתעה", שכולם קרסו באופן מוחלט ב-7.10, מעולם לא נאמרו. אם יש משהו שקיים זה במונחים של היום זו פרזנטציה שכן גוריון עשה באוקטובר 1953, בסופה יש נקודות של בן גוריון, וגם בהן לא תמצאו את המילים האלה, בטח לא כעקרונות של תפיסת ביטחון. מה שיש זו תפיסה כללית במערכת, לאורך השנים, שגם בחיי התקשורתיים וגם בימים שהייתי והייתי שש שנים יו"ר ועדת המשנה לתפיסת הביטחון ובניין הכוח, שלכאורה מעצם השם, זו ועדה שקיימת מאז שקמו ועדות המשנה בשנות ה-80, קושרת בין בניין הכוח לתפיסת הביטחון. התפיסה ניכרת בפרקטיקה, והפרקטיקה מייצרת את התפיסה. יש אנשים שהיו בתפקידים מאוד בכירים שיבואו ויגידו לכם 76 שנה כל ארגוני הביטחון במדינת ישראל קמים בבוקר ועושים ביטחון. תעשו אגרגט של

זה, תנתחו אותו - אין לכם תפיסה. הדבר הזה איבד את תקפותו, אם לא קודם-אגב, סוגריים של סוגריים, בהרבה מאוד מדינות בעולם אין תפיסת ביטחון לאומי. המדינה היחידה ששמה את זה באופן מסודר על השולחן זו ארה"ב אחרי מלחמת העולם השנייה, אפילו בחקיקה. רוב מדינות העולם שיש להן היום משהו שנקרא תפיסת ביטחון זה תוצר של שנות ה-2000, עשרים ומשהו השנים האחרונות, וגם כאן יש בלבול מושגים. אם אתם רוצים, יש קונספט ויש אסטרטגיה כללית, ויש אסטרטגיה. אני לא אכנס פה להרצאה מה המשמעות של כל אחד מהם. אבלזה מפני שהסוגייה הזאת קיימת בהרבה מאוד מקומות בעולם. אצלנו זה לא במקרה שבעשרים השנה האחרונות זו מתחילה להיות שאלה הרבה יותר חמורה. כי בסופו של דבר, תפיסת הביטחון הנגלית שהייתה למדינת ישראל בעשרות שנות קיומה הראשונות עמדה במבחן. בבסיסה, אם אנחנו לוקחים את ההרצאה של בן גוריון ב-53', היא אומרת כך - אחד, ישראל איננה יכולה להביא להכרעה של הסכסוך עם העולם הערבי והמוסלמי באמצעים צבאיים. לא נגיע לרגע הזה שבו הרוסים והאמריקאים לוחצים יד, והייתה הכרעה מוחלטת של מלחמת העולם השנייה. שתיים, אנחנו מדינה קטנה, מוקפת. אוכלוסייתה מעטה, ונצטרך ביום פקודה להוציא מעצמנו עוצמות וסדרי גודל שאנחנו לא יכולים להחזיק כשגרה. מההגדרה הראשונה נגזרת מטרת המלחמה של ישראל, שהיא תמיד הרחקת המלחמה הבאה. ההיגיון אומר את זה במפורש. בסוגריים, זה לא עמד אף פעם במבחן. ההפוגה הכי גדולה שהייתה לנו בין מלחמות הייתה אחרי הניצחון הצבאי הכי גדול שלנו. חודשים אחרי מלחמת ששת הימים היינו כבר במלחמת ההתשה. נגזר מזה שתפקידו של צה"ל זה להביא להכרעה מהירה, ותפיסת ההפעלה שלו היא העברת המלחמה אל שטח האויב. כי לא רק שאנחנו קטנים ואין לנו עומק

אסטרטגי, אלא אנחנו קו הגבול שלנו, קו המחרשה, יש לנו יישובים שצריך להגן עליהם, אפרופו האירוע הכואב של ה-7.10. ולכן נבנה את הכוח שלנו ונפעיל אותו באופן שאנחנו צריכים. מאיפה בא התרעה, הכרעה והרתעה? נצטרך התרעה מודיעינית לגייס את המילואים, נעביר את המלחמה לשטח האויב, ונשיג שם הכרעה שתיצור הרתעה. זו כל התורה על רגל אחת. אלא שהעולם שבו בן גוריון מנסח את התפיסה הזאת איננו קיים יותר. כל סכסוך וכל מלחמה שלנו הם בקונטקסט של המאבק הגלובלי בין ארה"ב לברה"מ, ומי שרוצה את התייחסותו של קיסינג'ר למלחמת יום כיפור, קיסינג'ר רואה בזה משהו במשחק השח הגדול כנגד הרוסים. האויב שלנו, לפחות חלקו, איננו מדינות אלא ארגונים תת-מדינתיים, שסוגיית היכולת להגיע להכרעה, להרתעה ואפילו להתרעה מוטלת מאוד בספק. המלחמה עצמה שינתה את פניה, וגם החברה הישראלית. כל הגורמים האלה גורמים לזה שאין שום תקפות, אם אי פעם הייתה, לתפיסת הביטחון הקיימת, יש כאלו שקיימת מקריסת ברה"מ בסוף שנות השמונים, ובטח בשנות ה-2000. מתחילים סביב זה דיון מאוד מהותי, הוא מתקיים רק במקום אחד והוא צה"ל. פה אנחנו מגיעים לכשל המשמעותי השני. בהעדר תפיסה מטעמים פוליטיים, שתכף אתייחס לזה בהרחבה, מי שמתעסק בזה הוא פרקליט האג. ובצה"ל יש דיונים וויכוחים גדולים, למשל אני מוצא במחקריי דיון משנת 2001 האם צריך לקרוא לזה לא הכרעה אלא ניצחון וכן הלאה. יש דיון שלם על תפיסת ההפעלה של צה"ל. צה"ל עובד שלוש שנים על מסמך תפיסת הפעלה. המסמך הזה מאושר בערך חודש לפני מלחמת לבנון השנייה, ואז במלחמה עצם העובדה שקוראים לה "מלחמה" זו החלטה ציבורית פוליטית, היא לא מלחמה במובן הזה שכל כוחו של צה"ל בא בה לידי ביטוי, והתפיסה הזאת נזרקת לפח,

אסור להזכיר אותה בכלל. צה"ל מקבל ומוביל את כל ההחלטות כמעט על בניין הכוח שלו, משנה את שירות הקבע מאתיים פעם, ואפילו בגיוס, שאין סוגיה יותר אזרחית מגיוס. השאלה האם ולאיזה זמן ולאיזו תכלית יוצאו בחור ובחורה בני 18 מהבית מכוח החוק ויגייסו אותם לשנתיים או שלוש היא שאלה אזרחית מובהקת. ב-2018 ליברמן מביא איזו מין קומבינה המכונה "חוק גיוס", הוא אומר זה חוק גיוס שעשו בצה"ל, כשבתודעה הישראלית זה מתקבל כי צה"ל הרבה יותר פופולרי וסומכים עליו יותר מכל פוליטיקאי. הבעיה הזו של העובדה שדרג פוליטי איננו מוכן לקיים את התהליך המלא, שתכף אגיד מהו, דרג אופרטיבי לוקח אותו על עצמו, אבל לא באמת, ומיד ארחיב גם על זה, היא שורש הבעיה שמובילה אותנו אפילו ל-7.10. למה אני מתכוון? ב-2017 ועדת המשנה של ועדת חוץ וביטחון בראשותי ובהשתתפותו של איל ואחרים מוציאה דוח, תכנית רב שנתית גדעון של הרמטכ"ל גדי איזנקוט. אירוע חסר תקדים, ואני מרשה לעצמי גם לא יחזור, בתולדות ועדת חוץ וביטחון שבו אנחנו מלווים את תהליך עיצוב והבקרה של צה"ל במשך שנתיים - בשנה הראשונה שבה הוצג ובשנה הראשונה ליישומו. בניגוד למצב הקבוע שהמערכות בונות דבר כזה, ומביאות אותו לוועדה. זה נובע בדרך מאוד ישראלית בשיחה ביני לבין איזנקוט, אנחנו מכירים המון שנים, ויש בינינו אמון, בראש ובראשונה מהפתיחות העצומה של גדי בתור רמטכ"ל. הוא מהרמטכ"לים היחידים שהיו מוכנים בכלל לדבר כזה. ועוד דבר שאנחנו עושים, חלקו הראשון של הדוח הזו אנחנו מפרסמים בציבור. כי עוד בעיה מאוד קשה בסיפור הזה היא העובדה שהביון הביטחוני בישראל, וזה נכון גם היום, אתם פותחים טלוויזיה ועל ענייני ביטחון דנים אנשים שהיו אלופים בצבא. תחשבו על זה שגוף שנכשל כישלון כל כך טוטאלי ורב שכבתי עדיין בר הסמכא

בדיון בענייניו. זו הפסיכולוגיה הישראלית במירם. אנחנו אומרים שם מה התהליך הראוי לתכנית רב שנתית שהיא בניין הכוח של הצבא, ולא רק זה, אלא גם התכניות שלו והדגשים שהוא שם, אפרופו מה שקורה לנו ב-7.10. אנחנו אומרים צריכה להיות תפיסת ביטחון מאושרת על ידי קבינט וועדת שרים שמחליפה את הממשלה, על ידי הממשלה לצורך העניין. לפי חוק יסוד הצבא, שר הוא לא למרות ראש הממשלה או שר הביטחון, אלא מרות הממשלה. ממנה צריכות להיגזר התכניות האופרטיביות, איך נעשה את זה, ומהן צריך להיגזר בניין הכוח מול האילוצים התקציביים. התהליך הזה לא קורא אף פעם.

יהודית גריסרו: אז אתם פוגשים את גדעון בדרך אקראית, לא מתקיים התהליך הזה.

העד: הוא מתקיים מול ועדת חוץ וביטחון שאין לה שום סמכות. בקבינט שום דבר. אנחנו קובעים, נכתב המשפט שמאוד הלהיב את המטה לביטחון לאומי שהוועדה קובעת בצער שגם אם המטה היה קיים, שום דבר לא היה קורה. נכתבים שם משפטים ששר הביטחון דאז בוגי יעלון מאוד לא אוהב אותם. אני אפתח פה סוגריים ואגיד כך, שר הביטחון, כל שר ביטחון וזה בכלל לא משנה מי, הוא האיש הכי חלש אל מול המערכת שלכאורה הוא ממונה עליה מכל שרי הממשלה. שר הבריאות יש לו עוצמה אדירה מול מערכת הבריאות. הוא גם בעל הבית של חצי מבתי החולים בישראל, הוא הרגולטור, הוא יכול לקבוע בפועל, הוא קובע למכבי כמה הם ירוויחו השנה. שר הביטחון אין לו שום דבר מאלה אל מול צה"ל. היועץ הכספי שלו, ראש אגף תקציבים במשרד הביטחון, הוא תא"ל לובש מדים. אגף התכנון שלו הוא אג"ת של צה"ל. תשוטטו בקומה 14 של משרד הביטחון, לא תמצאו שום מטה, שיש לו תשומה משלו.

יהודית גריסרו: ברשותך, אין ספק שאתה יכול לשפוך אור על אחת הסוגיות המרתקות והיא תהליכי קבלת החלטות, על מלחמות, תפיסות ביטחון ומה שביניהם. אם אתה יכול לתאר מהם הבקורות והתהליך שצריך להפעיל, רצוי מול מצוי. אם אתה יכול ממש לעבור פרק-פרק על החלק הזה.

העד: אז אמרתי רצוי. רצוי זה תהליך שבו קודם כל, סליחה שאני עושה את זה פרסונלי, אבל את ואני רוצים לבנות בית. קודם כל אמור להתקיים בינינו תהליך שבו אנחנו מחליטים איזה בית אנחנו צריכים, כמה חדרים יהיו בו, האם אנחנו רוצים חדר עבודה וכן הלאה. זה תהליך תפיסה. זה אל מול צרכי הביטחון שלנו, מה אנחנו צריכים. שתיים, צריך להתקיים תהליך שבו אנחנו מתרגמים את זה, ארכיטקט מתרגם את זה לאדריכלות, ואז מתקיים התהליך שבו אנחנו בודקים את זה מול האמצעים שלנו, ובא קבלן ובונה את הבניין. תהליך בניין הכוח וגם הפעלתו, כל יום באים הפועלים ושמים שתי בלטות. ככה נבנה הבניין. אין שום דיון. נתתי בהתחלה את כל ההשתנות שקורית, שלא נעצרת לרגע אחד שבו מתקיים דיון מה אנחנו צריכים, איך את זה מכניסים לתוך המסגרת של החיים האזרחיים במדינת ישראל. דוגמה, מוכרת אני מניח לכולכם - בעשר השנים שאחרי מלחמת יום כיפור צה"ל גדל פי 4, תלוי אם אתם סופרים אוגדות, יכולות, כמה שאתם רוצים. גדל פי כמה וכמה במחיר שאתם מכירים, ההוצאה לביטחון מגיעה לשליש מהתמ"ת. איל ואני היינו שם. הצבא שנכנס ללבנון ב-82' הוא לא יותר טוב. הוא יותר גדול, אבל לא יותר טוב, כי הפועלים בנו אותו. אני נותן לזה הרבה מאוד דוגמאות, אבל הם בנו אותו לפי מה היה יותר זול. עד היום אנחנו תקועים עם הנגמ"שים שאין מה לעשות איתם בשדה הקרב. יש לזה מאות דוגמאות. זה התהליך הרצוי, מה שתיארתי קודם וכתבנו בדוח. התהליך המצוי הוא - קחו את גדעון, הרמטכ"ל

קובע את ההנחיות לעיצוב של הצבא. נכון שהוא מאשר אותן אצל שר הביטחון, אבל זה לא ששר הביטחון נכנס לחדר כמייצג המערכת האזרחית אל מול המערכת האזרחית. הוא נכנס לחדר כמייצג המערכת הצבאית למול המערכת האזרחית. בדרך כלל הוא שם שם איש מנוסה. אביגדור ליברמן כשר הביטחון חושב שצריך חיל טילים לצה"ל, יכולת אש לא ממטוסים. כך הוא חושב. רבות מחשבות בלב איש. המחשבות שלו והמחשבות שלי או שלכם שוות בדיוק אותו דבר. צה"ל עושה מה שהוא רוצה. וזה לא בגלל שהוא מורד בדרג המדיני, אלא בגלל שאין בכלל תהליך שבו רצונו של שר הביטחון הופך להיות עובדה. מתי זה נקרה? רק בעניינים פרסונליים. ב-1983, וברגע מינוי הרמטכ"ל. במינוי הרמטכ"ל הוא אומר לו "אתה תקים מפקדת חיות שדה", אלה הנקודות, ובדרך כלל הרמטכ"ל אחר כך, אם זה לא מוצא חן בעיניו זה לא קורה. אני לא יודע אם הוא יבוא להעיד, אבל תביאו לפה את שאול מופז, שהיה רמטכ"ל והיה שר ביטחון חמישה חודשים אחרי שהיה רמטכ"ל. אני מאוד מעריך את מופז, הוא היה מפקד שלי בצבא, אבל כתבתי אז שאם מי שהיה עד לפני חמישה חודשים יכול להיות שר ביטחון, אז כנראה לא צריך לא רמטכ"ל ולא שר ביטחון. בסוגריים, בארה"ב זה לא יכול לקרות. מופז יגיד לכם שהוא חשב שהרמטכ"ל יותר חזק משר הביטחון, גם כשהוא היה רמטכ"ל וגם כשהיה שר ביטחון. המצוי הוא צה"ל מקבל הנחיות, הולך לתכנן את זה, מעלה את התוצאה למעלה, התוצאה מאושרת בתהליך כמעט אוטומטי בגופי ההחלטה, שזה שר הביטחון והקבינט.

ואיפה המל"ל?

יהודית גריסרו:

בעיקרון המל"ל אמור להיות הגוף- המל"ל הוקם ב-99' על ידי נתניהו כי הוא רצה

העד:

בית לבן. קראו לזה המועצה לביטחון לאומי, לקחו את דוד עברי, מאנשי הביטחון

הכי גדולים במדינת ישראל, שמו אותו בחדר ושם הוא היה. יש סיפור מפורסם שאמרו לצבא שהמל"ל צריך מפות, והוא אמר שהוא לא ישלח. ככה זה נראה. אחרי ועדת וינוגרד, מוקמת ועדה בראשות אמנון ליפקין שחק, היא מחליטה לשנות את השם ממועצה למטה, ואומרת יהיה מטה לביטחון לאומי, יש לו 11 תפקידים, והמכנה המשותף של כולם שהם אמורים לטייב את תהליך קבלת ההחלטות בעניינים מדיניים-ביטחוניים. אלא שנקבע לראש המל"ל עוד תפקיד. הוא לכאורה היועץ לביטחון לאומי של ראש הממשלה. זה הופך אותו לשליח של ראש הממשלה. אצל בנימין נתניהו, הדבר הזה בתהליך שמתחיל בהידרדרות הדרגתית, לקחת את יוסי כהן ולעשות אותו ראש המל"ל כאודישן לראש המוסד, ולהביא לשם את בן שבת, שאני מעריך ומכבד, שהיה לפני זה תא"ל בשב"כ. ובעיקר להפוך את האנשים האלה, יעקב נגל היה מ"מ ראש מל"ל, זו עוד שיטה של נתניהו, לכל דבר ממלאים מ"מ. הוא והגוף שבראשו עוסקים בשליחויות של ראש הממשלה. השליחויות הן חשובות, ב-2016 או 2017 יעקב נגל מגיע לוועדת חוץ וביטחון כדי להציג מה המל"ל עשה ב-2016. היה הסכם סיוע עם האמריקאים, והסכם פיוס עם טורקיה אחרי המרמה, והסכם עם הגרמנים בעניין הצוללות שבוודאי לא היה מתגאה בו היום. עבדכם אומר לו זה הכול דברים טובים, אבל שום דבר מזה אין לו קשר לעבודת המל"ל. להפך, אם אתה שליחו של ראש הממשלה, הטמפרמנט שלך אחר לגמרי מזה שאמור להיות ראש המל"ל, שצריך להגיד "על הנושא הזה אנחנו חייבים לדון". בדוח המבקר על צוק איתן נאמר שבשנה וחצי שכיהנה הממשלה שיש עתיד הייתה חברה בקואליציה שלה לפני צוק איתן היה דיון אחד על עזה, וגם הדיון הזה אוי לאוזניים שכך שומעות, אני מכיר אותו. אבל ראש המל"ל אז שהיה יוסי כהן לא מסוגל לבוא

לראש הממשלה ולהגיד לו "אתה חייב לדון על עזה". אצל נתניהו כל הדבר הזה מקבל את הרובד הפרסונלי, כמו בקורונה. נתניהו לקח את כל המערכות במדינת ישראל, הזיז אותן הצדה, וניהל את האירוע עם ראש המל"ל. ועדת חוץ וביטחון אין לה קשר למל"ל, היא זרועה מחוקקת/מפקחת, בעיקר מפקחת, והמל"ל הוא זרוע מבצעת. דבר טוב אחד יש בוועדת חוץ וביטחון. נזכור, בארה"ב לוועדות של הקונגרס יש את כוח הארנק, הן קובעות את התקציב, ולכן יש להן המון כוח ביצועי כי כל הממשל האמריקאי מבוסס על שלוש מערכות חזקות שיש ביניהן איזונים ובלמים. אני לא חושב שיש בעולם הדמוקרטי פרלמנט חלש כמו הכנסת בהגדרה. אחרי ישיבת ממשלה מתכנסת ועדת שרים לחקיקה, והיא קובעת את עמדתה של הכנסת על כל חוק של מדינת ישראל. הכנסת היא כלום מבחינת הסמכויות הביצועיות שלה. דווקא בוועדת חוץ וביטחון יחסית היא במקום טוב, כי היא עוסקת כמעט רק בפיקוח, וכי יש לה את היכולת לשיח. איל, אני, אנשים אחרים, אנחנו מכירים את גדי איזנקוט, זה כאילו לא טוב כי זה יחסים בתוך המשפחה, אבל בפועל אתה יכול להגיע למצב שהם הרבה יותר פתוחים. למה גדי הסכים למה שהצעת לז? לא כי הוא מחבב אותי, אלא כי הסברתי לו בשיחה שלנו שלא יהיה לו שום שכל אזרחי להתחכך בו בתהליך הבנייה של צה"ל אם הוא לא יעזר בנו. אתם יכולים לשאול אותי איך הקבינט דן. הקבינט הוא גוף נעדר ידע בהגדרה במדינת ישראל. אני לא מדבר על הקבינט הזה שהוא אסון, אבל כל קבינט. מי מרכיב את הקבינט? ראש ממשלה, שר ביטחון, שר חוץ, שר בט"פ, שר אוצר. אלה האנשים שהם התיקים הכי גדולים בממשלה. הם פוליטיקאים, זאת אומרת ללמוד את התיק שלהם ייקח להם הרבה מאוד זמן, וזה ייקח את כל יומם. רוב הזמן שלהם מוקדש לעניינים פוליטיים. אין להם שום יכולת, והדבר הכי גרוע, שר

אוצר במדינת ישראל נכנס לתפקידו לא אומר לעצמו "נכנסתי להיות שר אוצר וחבר הקבינט". במקרה הטוב הוא אומר לעצמו אני שר אוצר. ואז כשמגיעה סוגייה לקבינט, והיא מגיעה תמיד להחלטה, איזה ידע יש לזו? ואגב, אם הוא היה רמטכ"ל לפני זה, לפעמים זה אולי מזיק, הוא בא עם דעות מוקדמות מהזמן שהיה. המל"ל אמור למלא את זה, והוא לא ממלא את זה, נקודה.

איל בן ראובן: כל שאלת הבקרה בצה"ל היא שאלה כבדה מאוד, גם ביחס למה שקרה ב-7.10.

אני אתן לך דוגמה, אני אומר את זה בצניעות פה לחברים, נדמה לי שפעם אחרונה שועדת חוץ וביטחון, לנו היה זמן קצת וללמוד ולהתמקצע. ברגע שכל שנה מתחלף ההרכב, אין זמן ללמוד ולפקח, ולכן כל סוגיית הבקרה על צה"ל, שכשל ב-7.10, אם אני מבין נכון ממה שאתה אומר, בעצם לא קיים. לא מבקר המדינה, וגם לא קבינט באופן שבו הוא פועל.

העד: אני בכוונה מדבר על הדברים כאילו כשהם במיטבם. אגב, ואני אגיד גם איפה אני

חושב שח"ו בזמן שאיל ואני היינו בה פספסה. אני חושב שגם אנחנו פספסנו. כל הדברים שאני אומר לכם הם מובנים.

שלמה אהרונישק: ועדת חוץ וביטחון היא שומר הסף? יש לה תפקיד בזה?

העד: אני לא יודע מה זה שומר הסף. זה תפקידה. כל הגופים, ואני הייתי גם ועדת

משנה למודיעין, וגם בוועדת א"א, וגם בוועדות תקציביות - הגופים לא מסתירים מוועדת חוץ וביטחון. הדיונים כמעט לא דולפים, דיוני ועדות המשנה. הדיון הוא כזה שבזמן שנגיד איל ואני היינו בוועדה, ישב בה מוטי יוגב. מוטי יוגב ואני לא מסכימים אם בחוץ חושך או אור, אבל בדיון בוועדה הדיון היה מאוד ענייני אל מול מה שמוצג, פרויקט מסוים שצה"ל עושה או לא יודע. אבל בקצה של זה, אין לנו שום יכולת ביצועית. אנחנו יכולים להעלות דברים, ובתקופה שלנו כתבנו דוחות

והוצאנו מסמכים וכן הלאה. אין לנו, ואני לא בטוח שצריך להיות לנו. הבעיה היא בדרג הממשלתי, והיא מובנית כפי שאמרת. בעיניי נקודת השבר שצריך לשים אליה לב היא צוק איתן. קודם כל, ואני לא נכנס עכשיו, יש לי דעה כמו להרבה אנשים, אבל לא בהכרח יש לי יתרון גדול על משהו אחר. אני אדבר על המדיניות מול החמאס, אבל באופן הזה היא מתחילה ב-2014. צוק איתן הוא התגלגלות מפרשת חטיפת הנערים. אגב, אנחנו בחדר שואלים, לדעתי עוד לא היית בכנסת ב-2014, שואלים שאלות האם הדרך שבה אנחנו פועלים מול חטיפת הנערים לא תביא להתלקחות בעזה, כי בוקר אחד מודיע מי שמגיע ומספר לנו על פשיטה שהייתה על משרדי החמאס בג'נין, ואנחנו אומרים רגע, אבל החטיפה הייתה בחברון, לא? אז מסבירים לנו שבהזדמנות זו נעשה ככה וככה. זה יגיע לעזה, לא צריך להיות גאון בשביל זה. כל הזמן ההערכה היא שלא. אגב, כמו שבמהלך המבצע 12 פעם לדעתי ישראל מסכימה להפסקת אש, כל פעם הערכת המודיעין שחמאס יסכים, ואף פעם הוא לא מסכים, כי החמאס משום מה לא קורא את הערכות המודיעין שלנו. ואז נכנסים לאירוע, ופה אנחנו לא מפתחים, בגלל כל הדברים המבניים שתיארתי לכם עד עכשיו, תפיסה אמיתית ולא בונים כוח אמיתי אל מול האתגר שבפנינו והוא שהצד השני מפתח תפיסה שמנטרלת חלקים גדולים של תפיסת הביטחון שלנו. אתם לא תגיעו להכרעה מהירה, כי אנחנו מטמיעים את עצמנו בתוך השטח האזרחי, ואנחנו משתמשים בדין הבינלאומי שאתם עומדים מולו לטובתנו, כי בסוף אנחנו בסיטואציה שבה תצטרכו לזחול במנהרה האחרונה כדי להביא את החמאסניק האחרון בשביל לנצח אותנו. אנחנו מפתחים איום בכלל על העורף ולא על החזית שלכם. כל הדברים האלה מכירים אותם, ושוב, ממציאים מולם פטנטים. אגב, בגאונות, אין פטנט כמו כיפת ברזל

בעולם. רק בישראל היה אפשר להרים דבר כזה במהירות וביעילות שהרימו אותו. אבל כיפת ברזל למשל תורמת להארכת המלחמות, מפני שהמצב הוא שהם יורים עלינו, פה תודה לאל ולכיפת ברזל לא נגרם כזה נזק, אז צוק איתן לוקח 51 יום, ואף אחד לא לוקח בחשבון ש-51 יום מנוגד לתפיסת הביטחון שלנו ולבניין הכוח. בצוק איתן קורה דבר יותר בעייתי. בגלל שיקולים פוליטיים לחלוטין, צה"ל נשלח למשימה שבעיניי לא היה בה היגיון גם בזמן אמת, אבל צה"ל לא נבנה בשום דבר למשימה שהוטלה עליו בצוק איתן. לא היה בצה"ל מודיעין על המנהרות. האירוע הוא ש-10-15 חמאסניקים יוצאים מחור באדמה ליד סופה וחוזרים אליו, נהיית מהומה סביב סוגיית המנהרות, ושולחים את צה"ל למשימה שלא צה"ל, לא ראש הממשלה ולא שר הביטחון מאמינים בה. כדי להוכיח את דבריי, תכף אדבר על בניין הכוח. כשנכנסים לעזה, בוגי יעלון שר הביטחון, והוא אומר שזה ייקח 48 שעות. הוא לא משקר, פשוט אין לו מושג על מה הוא מדבר. כי לצה"ל אין מודיעין על המנהרות, לא תורת לחימה נגד המנהרות, לא אמצעים כולל אמצעים בשוק האזרחי, לא אימון של יחידות מיוחדות. הבן שלי היה ביחידת החבלה המוצנחת, ולא ראה מנהרת אימון בכל השנה וחצי שהיה בצה"ל לפני זה, משום שלא הייתה בצה"ל מנהרה אחת שהתאמנו עליה. כל הדברים האלה לא קיימים, הולכים למשימה שבעיניי נכנסו חצי ק"מ פנימה ופוצצנו חול שכמה חודשים אחרי זה חזר להיות בדיוק באותו מקום, ובמקביל צה"ל מוציא לדיוני הקבינט מצגת שאומרת שכיבוש עזה יעלה במאות הרוגים, ועוד באותו ערב מודלפת לאמצעי התקשורת, לא הדליפו לי לכן לא אגיד את זה בוודאות, תביאו את אודי סג"ל לפה, להערכתי לפי מה שמכונה "גורם מדיני בכיר". מה זה האירוע הזה? צה"ל לא הושיב מישהו לחשב כמה זה יעלה. אגב, אם ישראל צריכה לכבוש את עזה מטעמים

אסטרטגיים, אז צריך לכבוש את עזה ולעשות תכנית איך עושים את זה הכי טוב, ובין השאר להתחשב בסוגיית הנפגעים. ואם ישראל לא צריכה לכבוש את עזה, אסור לסכן בזה אפילו חייל. המצגת הזאת היא לא דיון ביטחוני, אלא דיון פוליטי. בדיון הזה צה"ל נותן לדרג המדיני תירוץ למה הוא לא יטיל עליו פקודה שהוא לא רוצה למלא. זה דיון פוליטי לגמרי - הכנת המצגת, הצגה בקבינט, פרסומה. זה הכול למול זה שאם יבוא מישהו ויגיד למה לא כבשת את עזה, יש לשני הצדדים תירוץ. הדבר הזה של העדר תפיסה מצד אחד, חוסר דיון אמתי, ונתתי לכם ספציפית את הכשלים בבניין הכוח שנובעים מזה בצד השני, ומרחב נוחות פוליטי בין הצדדים - מלווה אותנו מצוק איתן, בטח עד ה-7.10. מה שעוד מלווה אותנו זה תפיסה שבסופו של דבר אלה סבבים, הם יקחו יותר זמן, הם ייגמרו, והחברה הישראלית והכלכלה הישראלית תנפנף את זה. מה שעולה לכותרות ונהיה כותרת זה כמובן המנהרות, ולזה יש לנו פתרון - אנחנו מביאים קבלנים. אגב, כל תפיסת מכשול הגבולות וכן הלאה היא תפיסה שמנוגדת לתפיסת הביטחון הישראלית של העברת המלחמה לשטח האויב, ואני לא בטוח שזה נכון או זה נכון. אני בטוח שהיה צריך להיות דיון על זה, ולא היה. בנינו את הדבר הזה, ובנינו תכניות אופרטיביות לפנות יישובים, והיום אנחנו מוצאים את עצמנו בצפון כשבנינו רצועת ביטחון בתוך ישראל, ופינינו 80 אלף איש שאנחנו לא יודעים איך להחזיר אותם הביתה. כל הדברים האלה סבוכים, אבל הם לא נידונים בשום מקום שבו מקבלים החלטות. לזה נוסף אחרי צוק איתן המדיניות שמוביל בנימין נתניהו, שמטרתה, והוא כמובן לא מנסח את זה ככה, חיזוק החמאס על מנת לפרק את הישות המדינית הפלסטינית ולאייץ את האפשרות של הסדר מדיני עם הפלסטינים. זה ברח לו פעם אחת באיזושהי ישיבה של סיעת הליכוד, הוא אומר כשתוקפים אותו

על העברת מזוודות הדולרים "מי שלא רוצה מדינה פלסטינית צריכים להיות בעד זה", ואנשים כמו סמוטריץ' אומרים את זה במפורש. ציפי לבני יכולה להעיד, היא אמרה את זה גם בשיחה גלויה בינינו במכון למחקר ביטחון לאומי, שהסדרה בינלאומית מהסוג של הדיל שמדברים עליו עכשיו הייתה מונחת על השולחן כבר ב-2014, ונתניהו לא רוצה. זו זכותו, הוא ראש הממשלה, אבל בעשר השנים הבאות הוא מוביל את המדיניות הזו של חיזוק החמאס בפועל. אבל בוא נגיד את האמת, זה לא רק נתניהו וממשלותיו המתחלפות, זה הדרג הצבאי במדינת ישראל. כשאנחנו מגיעים למשל בשנים שלפני ה-7.10 להתנגשויות עם הג'יהאד האיסלמי וחמאס יושב בצד, תעזבו את זה שיש כישלון מודיעיני שאנחנו לא מבינים שהוא מתכנן משהו יותר גדול, אבל אנחנו מתייחסים לחמאס כריבון דה פקטו בעזה, והוא גם לא משלם מחירים. הוא הריבון, וגם אנחנו מבסוטים שאנחנו מתכתשים עם ארגון קטן מאוד כמו הג'יהאד והוא לא מתערב בזה. המדיניות הזו שותפים לה כולם. יש ראש ממשלה, ראש ממשלה אחראי על הכול, פה הוא הוביל את זה באופן אישי, ואני לא מוריד כלום מבנימין נתניהו, אבל לא ראיתי בסצנה האופרטיבית במדינת ישראל אדם אחד שקרא על זה תיגר. השב"כ, זה נכון, מצביע על זה יותר מפעם אחת כעל בעיה, אלה היום דברים שפורסמו, מעלה אחת לכמה זמן אפשרות של חיסול ראשי החמאס וכן הלאה. אני אגב לא בטוח שחיסול ראשי החמאס היה משנה את ה-7.10, זה דיון תיאורטי. זו המדיניות שנתניהו מוביל. אתם מחברים ביחד את הכשלים בבניין הכוח, את הכשלים התפיסתיים ואת מרחב הנוחות הפוליטי שבו לא מתקיים דיון של ממש, ואנחנו מגיעים ל-7.10.

איל בן ראובן: אתה יכול להגיד מילה לגבי הכשלים במבנה צה"ל למול האויב? אמרת קודם שהוא לא מתאים, אבל בוא תן כמה חיזוקים.

העד: תשמע, אני לא רוצה לעשות מעצמי או מוועדת חוץ וביטחון עניין יותר מגודלנו, אבל אמרתי את זה לא מעט. אני כיו"ר ועדת המשנה וחבר בכלל, האמת שזה לא היה כל כך בדיונים שלנו, אלא בוועדה של עומר ברלב שנקרא הוועדה למוכנות וכשירות, שעוסקת בתכניות האופרטיביות של הצבא. ככזה, באופן אישי ופרטי, כשאל זמיר היה אלוף פיקוד דרום, הוזמנתי על ידו מכיוון שאנחנו שותפי סוד ובסוף אנשים כן רוצים להיעזר בשכל מבחוח, לא רק לדיונים סדורים אלא גם לדיונים פרטיים תקראו לזה על תכניות אופרטיביות. אני מודה ומתודה - לא ביקשתי אף פעם לראות את תכנית ההגנה. כל הדיונים היו על ההתקפה. כי אני מודה ומתודה, לא העליתי בדעתי. אגב, בשנים האלה הייתה תכנית כזאת. לא העליתי בדעתי מצב כמו שקרה ב-7.10. ובמובן הזה, כמפקחים, כשלנו. הכישלון ב-7.10 הוא תלת-מימדי וטוטאלי. חלקו הראשון הברור, אם הייתם שואלים אותי ב-6.10, הייתי אומר לכם שאין בעולם טריטוריה שמכוסה מודיעינית כמו רצועת עזה. אני מכיר את המשאבים שהושקעו בזה, את המבצעים וכן הלאה. ובתוך זה, האחריות היא בעיקרה על שבי"כ, אבל קהילת המודיעין עובדת בשיתוף פעולה ומשאבים. ב-6.10 הייתם מביאים את רון בר, הוא היה אומר שאחריותו לתת התרעה של 4 שעות למלחמה ברצועת עזה. הוא לא נתן.

יהודית גריסרו: מה הביא לכשל הזה? אם אתה יכול לזקק.

העד: יהירות, כולל שלי. בסוף לא חשבנו באמת, סליחה על הביטוי הלא פרלמנטרי, שהערבים יכולים לדפוק אותנו ככה. אגב, זה תמצית ה-6.10.73. אני כתבתי עבודה גדולה שפורסמה בין הכתבים, אגב באופן אירוני בגיליון שהתפרסם כמה

ימים לפני ה-7.10 כי הוקדש לחמישים שנה ליום כיפור, שבסוף יום כיפור הוא אחת ההצלחות האיסופיות הגדולות בהיסטוריה של המודיעין, מגיע לפה המקור היומינטי הכי טוב, ואומר לנו שב-6.10 תהיה מלחמה, רק חושבים שמהטנקים שלנו ברמת הגולן (?), למה? כי הם ערבים, ואנחנו מי שאנחנו. והמון דברים שברשותך, אני פחות אתייחס אליהם, כי אני רוצה לתת לכם דברים שאולי מישהו אחר לא יתן. אבל יש פה כישלון, ובעיניי גם הוא כמו ה-6.10.73 במאקרו ולא במיקרו. יש לתקשורת המון סיפורים על המיקרו, ואני לא מזלזל בהם, עסקתי בזה רבות, הכול נכון. אבל השאלה לא האם הגיעה הנגדת ואמרה "יש חומת יריחו" ולא הקשיבו לה, אלא למה לא הקשיבו לה. זה עניין תרבותי ותודעתי, ולכן גם כל כך קשה לתיקון. אתם יכולים לעשות כל מיני שינויים ארגוניים. כתבתי עכשיו מאמר שיתפרסם עוד מעט, ולקחתי משפט של פיטר דרוקר שאומר ש"תרבות אוכלת אסטרטגיה לארוחת בוקר", אז כתבתי "תרבות אוכלת שינוי ארגוני לארוחת עשר". אתם יכולים לעשות שינוי ארגוני ככל שאתם רוצים. עדיין אני לא מצליח להבין את זה, ודיברתי עם כל הנוגעים בדבר, ועדיין קשה לי להבין איך מתארגנת התקפה של אלפי אנשים, כשנכון, לא כולם ידעו ולא כולם ידעו את הפרטים, והיא יוצאת לפועל ואנחנו לא יודעים. עכשיו אנחנו מגיעים לשתי השכבות האחרות, והן בצה"ל האופרטיבי. אני אומר לכם, ראש הממשלה אשם בהיותו ראש הממשלה, הוא היה צריך לדעת את הדברים שאני אומר לכם עכשיו, אבל להסיר בזה את האשמה- יש היום מצב פוליטי שאם אתה אומר שהצבא אשם, כאילו אתה בצד שלו. תכנית ההגנה של פיקוד דרום, הנחת היסוד שלה צריכה להיות שלא יהיה מודיעין. אתה לא קונה מטריה ליום שיש שמש. התכנית הזו בפועל, ואני לא רוצה לדבר על פרטים שלא ראיתי בעיניים למרות ששמעתי

הרבה סיפורים, יש הידלדלות של תכניות ההגנה לאורך השנים. הרי בלילה שלפני יש את הסימנים וכל הדברים שמדברים עליהם. בלילה שלפני, דרגים אופרטיביים וזה הסיפור הכי נורא בעיניי, מגיעים למסקנה שהולכת להיות פשיטה, רק הפשיטה שהם רואים לנגד עיניהם זה משהו אחר לגמרי. ואת הצעדים, הצבא שאני שירתתי בו לא היה יותר טוב מהצבא של היום, אבל דבר אחד היה לו - ברגע הזה כולם בעמדות עם נעליים, הטנקים קופצים קדימה וכן הלאה. זה עבד לצה"ל תרבותית, ולכן אפילו אם לא היה מודיעין, אפשר היה לצמצם את האירוע מאוד אם היערכות ההגנה ב-7.10 הייתה יותר משמעותית.

ואת זה אתה מייחס לתרבות?

יהודית גריסרו:

לתרבות, אבל יש פה אחריות מאוד ברורה. יש אלוף פיקוד דרום, עם זה הוא צריך לקום בבוקר. הרמטכ"ל עם זה הוא צריך לקום בבוקר. אגב, סוגריים, המצב בצפון בזמן הזה יותר גרוע מאשר בדרום. ואם חיזבאללה מצטרף, הפתיעו אותו וכו', אבל אם היה מצטרף ב-7.10 לחמאס אנחנו אולי עוד עכשיו היינו נלחמים על השטח. זה פשוט אירוע מטורף. את שואלת את עצמך איך האנשים הרציניים האלה הולכים לישון ב-6.10. ואין לי לזה הסבר אלא בתרבות, ושוב אני חוזר להעדר הדיון התפיסתי, והדיון הנגזר ממנו, לאורך כל השנים. זה מתנוון ומתנוון. ואז מגיע הכישלון השלישי, שהוא הכישלון האופרטיבי פר אקסלנס, וזה כל מה שקורה מ-6:30 בבוקר. זה פשוט איום ונורא, כי אנשים יושבים בממ"דים שעות ולא יודעים אם יבואו לרצוח או לאנוס או לחטוף אותם, וצה"ל לא בא. אמר לי מישהו שהיה מעורב עמוקות בתחקירים של הצבא לפני שיצא התחקיר על בארי, אפילו שזה לא תחקיר באמת, זה תיאור מצב וכמעט לא עסק בסיבות, אבל אמר לי ככה - בניר עוז כידוע לכולם הגיע החייל הראשון ב-12:45 בצהריים ולא היה

העד:

אף אחד. רבע מהקיבוץ נחטף או נרצח, והנוח'בה הלכו הביתה. הוא אמר כי ב-12:30 הם החליטו שהם סיימו. אם הנוח'בה בבארי היו מחליטים אותו דבר ב-12:30, בארי היה ניר עוז. היה שם חוליה של שלדג וכו', אבל כוח צה"לי לא נכנס לבארי עדיין. זה לא אפילו הסיפור של המסיבה, עם מאות נרצחים וחטופים, אבל זה כאילו אירוע מזדמן. קיבוץ בארי נמצא על המפה. תקראו, יצא עכשיו הספר של דן חזן, שעכשיו בא לעבוד איתי במכון למחקר ביטחון לאומי. יש בו פרולוג של 32 עמודים, תקראו שם, הניתוח שלו מתחיל מ-6:30 והלאה. אין לי דרך לנסות להסביר את זה, כי ההסבר הכי פחות טוב והכי פחות נכון זה שימו את זה על אלוף פיקוד דרום, על מפקד אוגדת עזה ועל הרמטכ"ל. למרות שאני חושב שהם צריכים ללכת הביתה. אבל זה לא זה. זה בעיניי מה שקורה לצבא שהוא חי בוואקום. ושוב, הקשר בהעדר מעטפת אזרחית הוא חי בוואקום. הוא חי בעולם התפיסות שלו, בדיון הפנימי שלו, אין לו שום כניסה של תשומות אזרחיות לתוך החדר. זה קורה לצבא, ופה כמובן אי אפשר להתעלם ממה שקורה מ-4.1 עד 7.10, יש רק שיח אנטגוניסטי עם הדרג המדיני שמעליו. לא יעזור לאף אחד כלום, יש על יו"ש מה שהיא תהיה, מי שלא מבין את ההשפעה של כיבוש במשך שישים שנה, וזה לא מאה חיילים מאגוז שלקחו ושמו אותם, זה כמות הכוח שמושקעת שם, הקשב שמושקע שם, ההרגלים שמושקעים שם, התפיסה שאומרת- אגב, במלחמת לבנון השנייה, זה אותו צה"ל שניצח את הטרור ביו"ש, כמו שצבאות אחרים לא הצליחו, אבל לא ידעו לעשות את ההתאמה למצב שהיה להם. מדינת ישראל יכולה להחליט לגבי עתיד יו"ש מה שהיא רוצה. אם היא רוצה שיהיה לה את זה וצבא שמסוגל להילחם במה שעומד לפנינו, היא צריכה להסיק את המסקנות שנגזרות מזה. בהעדר דיון, אף אחד לא עשה את זה.

שלמה אהרונישקי: יש לי עוד שאלה אחת. אם אתה יכול להתייחס בכמה מילים לנושא של העורף. איך זה צריך להתנהל, מה סיבות הכישלון הנוראי שבעצם שום דבר לא מתנהל, כל אחד עלה על אוטובוס והגיע לבית מלון בלי תכנית ובלי כלום.

העד: בעוונותיי, הייתי גם יו"ר ועדת קורונה בכנסת, והקורונה זה היה הפרומו לסיפור הזה. אגב, התברר לי כשהייתי יו"ר ועדת קורונה שהייתה עבודה שלמה, היו כמה עבודות והראשונה מ-2006-2007, אבל בסוף 2017 יש עבודה בשם "נחשול בריא" והיא עוסקת בהתפרצות של שפעת פנדמית. ההבדל היחיד בין זה לקורונה שלשפעת בתרגיל יש חיסון, ולקורונה בתחילה לא היה. מושקעים בזה, עושים עבודת מטה. פעם ראשונה זה עולה בכלל כי מישהו אומר באחד הדיונים שלי, ואני אומר שיש כזה, וכולם נזכרים וכן הלאה. בישראל באופן כללי מה שנוגע לעורף או לחזית האזרחית, וזה כינוי שעמי איילון נתן 15 לפני זה, לא נחשב. השר להגנת העורף זה תרגיל פוליטי שמתחיל אותו אהוד ברק כשהוא מפרסם את מפלגת העבודה בממשלת נתניהו השנייה, הוא נותן למתן וילנאי שעד אז היה סגן שר הביטחון והוא נהיה השר להגנת העורף. בממשלה אחרי זה נותנים את זה לגלעד ארדן, אבל לא תקציבים וכלום, אז מפזרים את זה. ורח"ל שמופקת כלקח ממלחמת לבנון השנייה מפורקת ומסורסת על ידי משרד הביטחון, ואפילו יש דוח שלם של אבי מזרחי שאומר להעביר. מעבירים את זה מיד ליד כי זה קשה, גדול, עתיר אמצעים, מבורדק, זה נוגע ברשויות אזרחיות. אני אשאל אותך, זה ודאות מתמטית שתהיה בישראל רעידת אדמה בסדר גודל שכזה, תגיד לי אתה מה יש לנו במוכנות לרעידות אדמה. וכל פעם אומרים את זה. כיו"ר ועדת ביקורת המדינה עשיתי על זה אינסוף דיונים כי יש דוחות של המבקר. ככה זה.

רפי בן שטרית: עפר, אני רוצה לשאול שתי שאלות ברשותך. אחת לגבי אותה מדיניות של הכלה והבלגה נקרא לזה. אלפי מפגינים שמגיעים לגדר, פורצים את הפרימטר, נוגעים בגדר, וקוראים לזה הפס"דים. תוך כדי מעורבות של מערכת המשפט בכל מה שקשור בהוראות פתיחת באש, אפרופו אירוע בראל(?) שתיים, אני רוצה לשאול שאלה בלי קשר למניעים אידיאולוגיים, לא שלך ולא שלי, האם יציאת כוחות צה"ל עד אחרון החיילים, לרבות פינוי כל ההתיישבות היהודית בגוש קטיף וחבל עזה ב-2005, לא הביאה בסופו של דבר להתעצמות של חמאס וכניסה של תחמושת ונשק, טילים ורקטות בכמויות מטורפות דרך ציר פילדלפי? בעצם זה שאין נוכחות צה"לית ברצועה הביאה לבניית הכוח של חמאס, ובסופו של דבר ל-7.10.

העד: בקצרה אני אגיד, תראה, מאוד ברור הן לדרג המדיני והן לדרג הצבאי, אמרתי את זה קודם, שהם לא רוצים מלחמה. הם לא רואים תוחלת במלחמה שעלולה להגיע לכיבוש עזה. ואז ההיגיון נהיה היגיון של הכלה. גם אם עושים מבצעים, ועשינו המון מבצעים בעזה, וגם אם יש סבבי לחימה כאלה, אין היגיון של הכרעה. אני מודה, as is, גם אני לא הייתי שותף למחשבה שאנחנו צריכים לכבוש את עזה, ואני לא שותף לה גם היום. הבעיה היא, וזה עונה לשאלה שלך, שזה מחלחל, בהעדר דיון, לא מתקיימת סוגייה שאם לא אז מה. אגב, בסיפור הפס"דים יש תקופה די ארוכה שצה"ל הורג די הרבה אנשים. תביאו את יהודה פוקס לפה, הוא היה מפקד אוגדת עזה. צה"ל הורג די הרבה אנשים. עכשיו, מה זה בית המשפט? אני לא רוצה להיכנס לדיון שאומר שבית המשפט מגן עלינו בזירה הבינלאומית. זה טיעון נכון, אבל אני מעדיף לא להיכנס אליו, כי באותה מידה אני יכול להגיד שחייל צה"ל שיורה באדם לא חמוש משהו רע מאוד קורה לחייל צה"ל. העובדה שאנחנו עם כובש וצבא אחראית בעיניי להריסת הרוח הישראלית. אנחנו עם

כובש על עם, ומי שעשה את הפיזיקה של זה, יספר לך שזה מאוד פיזי. כשאתה עושה עוצר, כשאתה מוציא ילד בן חמש מהמיטה שלו ועושה את זה מכל הטעמים הנכונים, משהו קורה לך.

אם לא עושים את זה, רוצחים את בן ה-5 שלך במיטה.

רפי בן שטרית:

העד: זה להיות עם כובש עם, לא יעזור כלום. אני לא דיברתי על הצדקת הפעולה. אני דיברתי על זה שמי שעושה את זה, משהו קורה לו. בבית המשפט, לצורך העניין, מכיוון שאנחנו לא מסוגלים לקיים דיון ציבורי על שום דבר, הדברים מתגלגלים לפתחו, ואין לו ברירה לפסוק כפי שהוא פוסק. יש פה שופטת, היא תגיד לך. יש חוק, הוא מונח לפנינו, אנחנו מפרשים אותו. כל ההתגוללות על בית המשפט נעשית מטעמים פוליטיים לחלוטין, אבל נשאיר את זה בצד. לגבי ההתנתקות, אני אגיד לך, קודם כל חמאס התעצם ורכש יכולות, וגם ירה רקטות, גם כשהיינו שם. נכון, זה לא היה בסדרי הגודל האלה. החליט הדרג המדיני על ההתנתקות. אני לא רוצה להיכנס לוויכוח, אין לנו זמן. אני אגיד ככה - אחד, מכיוון שמדינת ישראל איננה מקיימת מו"מ אלא מדברת רק עם עצמה, היא עושה דברים גם כשהם נכונים בעיניי, ואמרתי את זה בזמן אמת, הוצאתי ספר שלם על ההתנתקות ועל הנסיגה מלבנון, היא עושה את הדברים הנכונים בצורה הכי לא נכונה. כי לא הייתה דרך לצד השני לפרש את ההתנתקות אלא כניצחון לדרך ההתנגדות, ובגלל זה החמאס מנצח בבחירות ב-2006, ומרגיש בנוח לגרש את הפת"ח. מכאן עד 2023 יש 18 שנה, וב-18 השנים האלה כשאנחנו רואים את הדברים שקרו, בלי להיכנס לוויכוח לאחור, יש המון דברים שאנחנו יכולים לעשות ולא עושים, בראש ובראשונה כי קיימת מדיניות שאומרת שחמאס חזק טוב לישראל. בוא נגיד את זה, אף אחד לא אומר את זה ככה, אבל המדיניות היא לחזק את החמאס כדי

לפרק את הישות הפלסטינית. זו אמירה של נתניהו. ולכן הוויכוח על ההתנתקות הוא ויכוח מצוין באופן עקרוני כשאנחנו שואלים את עצמנו מה צריכה להיות תפיסת ההפעלה של מדינת ישראל. זה נכון, לשים אותו עכשיו כסיבה למה שקורה זה להזיז את הדיון למקום לא רלוונטי, כי אנחנו יכולים ככה לזוז בהיסטוריה של מדינת ישראל עד 1948 ולשאול למה לא גירשו את ערביי חיפה. דיון מרתק. בעיניי חיפה מקום נהדר, ואני בעדו, ובין השאר הוא עיר מעורבת. בהקשר של מה שאנחנו מדברים עכשיו, ושום דבר אישי כמובן, זה בעיניי הסטה של הדיון.

ורדה אלשיך: עפר, תודה רבה.

העד: תודה רבה לכם.

העד יוצא מן האולם.

נכנס העד אלוף במיל' אורי שגיא, ראש אמ"ן לשעבר.

ורדה אלשיך: שלום, צהריים טובים. אנחנו מאוד שמחים שבאת אלינו, כי כנראה שממך נוכל להשכיל וללמוד ולשמע דברים רלוונטיים וחשובים לנושא של מה שהוועדה מנסה לעסוק בו.

העד: תודה רבה. דווקא שאו ברכה, כי בגיל הזה מחפשים יעדים.

ורדה אלשיך: צריך איש יעד שיהיה לו מה לומר.

העד: ברשותכם, בצד המודיעיני שזה חלק מהעניין שאדבר עליו, אני מדבר רק על המודיעין. אני איש אחר מאשר הצד המבצעי. כאילו פיצול אישיות. המודיעין לטעמי, ואדבר עליו קצת, מושגי היסוד פה לא היו נהירים אפילו למקבלי החלטות. המודיעין זה לא היד המבצעת שתקף נדבר אודותיה, אלא היכולת לברור ממה

שאתה יודע, וכושר האיסוף של קהילת המודיעין ושל מדינת ישראל למרות האסון הנורא הוא מרשים ביותר. הכשל, גם ביום כיפור, משווים, זו השוואה דומה ולא זהה. לא היה בהעדר הידיעה אלא במילה השנייה, אני לוקח את השורש י.ד.ע, מפרק אותו לשלושה גורמים, ומבקש לשתף אתכם בהסתכלות שלי על העניין. המבחן של המודיעין ושל מקבלי ההחלטות איננו להסתכל במה יודעים או מה ידעו, אלא בהסתכלות הכוללת המבחן העליון הוא מבחן המודעות. האם אנחנו מבינים את המשמעות של המעשה, או העדר המעשה? של ההחלטה או העדר ההחלטה? זה הדבר שבו אנחנו נופלים מדי פעם, עם פער של חמישים שנה בין נפילה לנפילה. היו גם נפילות ביניים בדבר הזה, אבל היו גם הצלחות. אני אפתיע אתכם, אנחנו אף פעם לא חוקרים במישור האסטרטגי הכולל כישלונות מדיניים. הם חמורים לא פחות. בשנת 2000, רק כדי לסבר את האוזן, מדינת ישראל התרסקה בשלושה תחומים בעלי משמעות אסטרטגית, והיא לא בדקה את עצמה. חזר לבלי שוב, הלך לבלי שוב המו"מ עם הפלסטינאים. קרס גם עם הסורים והלבנון, והתפתחו פה מהומות עם ערביי ישראל. שלושה אירועים, כל אחד מהם היה צריך להדליק פה נוריות להסתכלות העצמית שלנו. דה עקא, זה דווקא נבע בחלק מהרצון כן להביא לפתרון. אני מדבר על מה יודעים, אני מדבר על מה מודעים, והנה מה שקרה פה, אתם חוקרים אירוע, ואני רוצה לדבר על תהליך. האירוע הזה הוא סימפטום לתהליך הרבה יותר עמוק. אפשר לחקור את ה-7.10 ככל שרק רוצים ולעסוק בפרטים, החשובים כשלעצמם, ולבדוק. הם מסיטים אותנו מההסתכלות הכוללת. כי אם אתה יודע מספיק, ואחר כך אתה מודע למה שאתה יודע ומה שאינך יודע, או אז תגבש את דעתך. ב-7.10 הכול היה הפוך - התחילו עם דעה, אתם קוראים לזה קונספציה. המילה קונספציה אינה מילה מגונה,

ובלבד, וזו הערה שנייה למתודולוגיה של המודיעין, המילה נתונים במודיעין היא מילה מגונה. למול הנתונים צריך לקיים הערכה, וגם כתוצאה מזה לשנות דעה. אני מקווה שאני לא נחשב מתנשא, אבל מוכרחים להבין את המושגים האלה. כשאתה בא למידע ושופט אותו, השיפוט על הערכה הוא מלמד שהיא סובייקטיבית. מעט מאוד מדדים אובייקטיביים יש בהערכות שלנו. אני רוצה שתעשו הבדל בין הערכת המודיעין להערכת המצב. הערכת המודיעין זה המתבונן, במקרה הזה אני אקרא לו ראש אמ"ן, אני יכול לדבר מהכובע שלי לשעבר. אני אפילו מתגעגע לו לאור מה שראיתי, קצת לעזור להם. אגב, מיד אחרי מלחמת לבנון השנייה הסתובבתי כמו רוב השומרים והייתי מתוסכל ממה שראיתי. ראיתי את מוצב ציפורן וכו'. אבל התהליכים יותר חשובים מההסתובבות שלנו וההסתכלות על הדבר הזה. אם כך, רוצה לומר כשאתה עושה הערכת מודיעין, במתודולוגיה של העניין, אתה בודק מה ידעת, מה אתה יודע, מה הפערים, מה השאלות והספקות, ולעולם אל תהיה בטוח שאתה יודע מה יקרה בעתיד. אני אפילו לא אזהיר, זה קצת פופולרי ואולי אפילו פופוליסטי, אבל ממה צריך להיזהר כשעוסקים בהערכת מודיעין? אנא, היזהרו מאלה שיודעים הכול. יש להיזהר מאלה שתמיד צודקים. יש להיזהר כפל כפליים מאלה שהופכים את זה לצדקנות משיחית. למה הדבר דומה? אין עם מי לדבר פה במזרח התיכון, האמירה הידועה השגורה פה. אבל עם מי אתם רוצים לדבר? זו שאלה שמביאה אותנו להסתכלות רפואית, סליחה שאני עושה הקדמה אבל הזמנתם אותי ואני מבקש קצת לפתוח צוהר. כשאנחנו מסתכלים על הדבר הזה, אני רוצה לדבר על שלוש דיסציפלינות בעולם הרפואי. הרי מונחת מיטת החולה פה לנגד עינינו, אנחנו הקולוסדיום(?), שבעבורנו המדינאים ומקבלי ההחלטות החליטו שצריך

להכיל את הבעיה, כי אין לה פתרון. יש לעתים מחלות חשוכות מרפא, ולא תמיד יש מרפא לחולי. הרפואה הפנימית, שזה המודיעין אבל לא רק המודיעין, עוסקת ברפואה הקונבנציונלית בצורה השלמה ביותר. אני מביא פה את ההומור השחור של בית הספר לרפואה, ויש לי במשפחה כאלה שמלמדים אותי כל הזמן, הרפואה הפנימית לשיטתם של בעלי ההומור השחור יודעת הכול, ועושה מעט מאוד. הראיה - רוב הנכנסים בשערי המחלקות הפנימיות לא יוצאים בריאים. הדיסצפלינה השנייה, שמלווה את מדינת ישראל כבר הרבה שנים, היא הכירורגית. כירורגים הצילו את חיי חמש פעמים, ובכל זאת אני מרשה על עצמי להתלוצץ, כי הם אומרים - אנחנו לא מבינים ברפואה כמעט כלום, אבל אנחנו עושים הכול. הפנימאים לא עושים כלום. והתוצאה היא מדיניות הסיכול הממוקד. אני מוביל אתכם בדרכי אל העניין הזה. זאת אומרת, אנחנו יודעים לסכל, אנחנו יודעים להגיד מה אנחנו לא רוצים שיהיה פה. בשנים האחרונות לא אמרנו ולו פעם אחת מה מדינת ישראל רוצה שיהיה. תכף נגיע ל-7.10. אבל אני רואה את ה-7.10 כסימפטום של תהליכים עמוקים שמלווים אותנו כבר הרבה שנים. ולעתים, הפעם אני לא בטוח שזה יקרה, רק מהלומה כוחנית שחטפנו העירה אותנו. אני אעיר הערה קשה - אלמלא מלחמת אוקטובר '73, בספק אם היה שלום עם מצרים. הציעו לנו שלום שנה לפני כן, וממשלת ישראל דחתה את העניין הזה. זה עלה לנו ב-2,700 חללים, ובסוף עשינו שלום עם מצרים בתנאים פחות טובים ממה שהיא הציעה שנה קודם. אין טעם להלקות על העבר, אבל זה מחייב הסתכלות. באינתיפאדה שנייה, מדינת ישראל התעוררה לפתע אחרי עשרים שנה, היא חיה מ-67' עד 87' עם פילגש, עזה והשטחים האחרים, ולפתע כתוצאה מאינתיפאדה של אבנים לא מתוכננת מראש זה לא נראה לה, הפילגש לא מוצאת

חן בעיניה. האינתיפאדה הראשונה הולידה דבר, שעליו יש כמובן ויכוחים פוליטיים - את אוסלו. ובאוסלו בד ובבד עם כל הביקורת פעם ראשונה הפלסטינאים והישראלים מוכנים גם לדבר ולא רק לזרוק פצצות אחד על השני. עכשיו חטפנו מכה איומה. אסון שאני עוד לא מעכל אותו, אני מודה. אבל שוו בנפשיכם, היפותזה, שיהודי עם כיפה היה מתעורר בזמן והצבא היה נערך קצת טוב יותר והודף את ההתקפה הזאת, או לפחות מקטין מאוד את מימדי הקטסטרופה. היינו ממשיכים לא לטפל פה בבעיות, מבלי לרמוז על השקפתי הפוליטית. אני מסתכל על מדינת ישראל כמכלול, והמשלה, בין אם ממשלה שאני לא אוהב, זה לא רלוונטי כל כך. האהבות שלי אני אגיד אותן בבחירות כך או אחרת. אבל זה כן רלוונטי, ועכשיו הנה אתם ועדה, ואני, והיה פה עם המון סימני קריאה עפר, ואני קצת עם יותר סימני שאלה, וזה יותר עניין של אופי. אתם יודעים מה שאלתי אותו כשהוא יוצא החוצה? מה יהיה עם מכבי תל אביב השנה, כי הוא מומחה גדול. רוצה לומר בכל זאת, הדיסציפלינה השלישית ברפואה, הפתולוגיה. אחרי שתשלימו את עבודתכם כאילו תדעו את הכול, את המרבית שאפשר להעלות על הדעת. היא גם עושה הכול לכאורה. אבל הכול מאוחר מדי. אז יתרון הפתולוגיה הוא כמובן ללימוד ולהפקת הלקחים, ואני מסופק אם מפקים לקחים באמת. אני מסתכל גם בצבא. הרי הלקחים שאנחנו לומדים הם על מה שהיה, לא על מה שיהיה. עולה שאלה מאוד עמוקה פילוסופית - האם מתחקרים, שזה צבא, לא יודע למה הצבא לא מתחקר, תחקיר ולא חקירה, אולי הוא נבהל מדעת הקהל. יש דברים שרואים רק במישור הצבאי. מול שלוש הדיסציפלינות האלה אני מחזיר אתכם לקונסוליום הרפואי. אנחנו לא יודעים מה לעשות, כך או אחרת, להעביר כספים לחמאס וכו', ואנחנו נכיל את הדברים. זו לא אמירה פוליטית, כי היה מי

שאמר, ושמו אני משאיר לאיל לגלות לכם אחר כך, ברגע שגילו שיש טילים ורקטות ארוכי טווח אמרו (?), רקטות יש להן טבע מוזר, לא כל כך מחלידות, וכשיש זמן יורים אותן. אני מסתכל אם כך על העניין, ואגיד לכם בהיבט אישי, אחרי יומיים חבר טוב שלי בכפר עזה מה הוא אמר לי? באתי אליו, הוא איבד את אשתו, את חתנו ושני נכדים. הוא באמת יודע מה זה שכול, לא כמו אחרים, ולא אגיד יותר מזה כדי שלא אחצה את הגבולות. ומה הוא אומר לי? הוא איבד גם אח בגבעת התחמושת במלחמת 67'. הוא אומר לי "תגיד, איפה היה הצבא שלך? איפה היה המודיעין שלך? איפה הייתה המדינה?" זה התמצית שלו. לזה לא צריך אותי, אתם מבינים מה שקרה פה. אבל אני רוצה להסתכל הסתכלות טיפה מעל, וטיפה לעומק, כדי לראות את הדברים. נקראתי אחרי מלחמת לבנון השנייה, קרא לי הרמטכ"ל גדי אשכנזי, וביקש שאני אבוא לעזור גם לו, הייתי המח"ט שלו כאילו, אבל הוא עכשיו המפקד, אני הייתי הפקוד שלו, ואדם לא מתקנא בבנו ובתלמידו, וביקש שאעזור גם למודיעין, ראש אמ"ן, נוכח משבר איום ונורא. התחיל להגיע מידע על הכור הגרעיני הסורי. הם רצו את שיקול הדעת שלי, את הניסיון שלי. רצו את מה שרצו. התקבלתי בסבר פנים טוב מאוד, ובעיקר ראש אמ"ן, עמוס ידלין, שגילה פה גדלות נפש, כי במקומו לא הייתי בטוח שהייתי מסכים שאחד כמוני יסתובב בין הרגליים. הייתי מפריע. אני פותח צוהר, ניסינו עכשיו בחודשים האחרונים קצת לעזור ולהיכנס. היווהרה עדיין מחלחלת שם. הוא כבר הלך, אז אין טעם לדבר על חליוה או שכמותו. זו אנקדוטה, זה לא המהות בהקשר הזה. מדינת ישראל מעולם לא הגדירה, ופה אני מבקש שוורדה תשמע את זה, השופטת.

שלמה אהרונישקי: היא צריכה מיד להגיע.

העד:

למיטב הידוע לי, ולא הכול ידוע לי, מדינת ישראל לא הגדירה מעולם את מטרתה מעבר למה שכתוב במגילת העצמאות. מגילת העצמאות זה מסמך של אתוס מכונן. אבל אם נתיימר, ואני התיימרת, להגדיר את המטרה ונראה אם אנחנו בדרך להגיע להשגתה. כולם מדברים על פסע מהניצחון, על מה הם מדברים בניצחון? אני הייתי מעדיף לא להשתמש במילה ניצחון, אלא האם עמדנו בהשגת המטרות שהצבנו. איך מודדים ניצחון? בכדורגל אפשר למדוד ניצחון. מי ניצח במלחמת אוקטובר 73? השאלה מה אתה בודק. מי שהשיג את מטרות המלחמה שלו יותר מכולם היה סאדאת. ועוד כהנה וכהנה אפשר לדבר. מי השיג את מטרתו פה ב-7.10? תסתכלו על שומר החומות קודם. מה קרה שם? הצליח סינוואר להדליק ארבע מדורות בבת אחת שהן בליבת הסכסוך העתידי שעוד מחכה לנו. הוא הצליח להפוך את זה לסכסוך עם אלמנט דתי. הוא הצליח להדליק את ערביי ישראל להשתתף במהומות. הוא הצליח להיות הנציג האותנטי, שומו שמיים, של הבעיה הפלסטינאית. והוא הצליח לעמוד היטב, לשיטתו, מול הכוח הצבאי הישראלי. בשומר חומות הוא כבר השיג את המטרות. עכשיו, עוד מוקדם לסכם מבחינת יחיא סינוואר מה שקרה פה, צה"ל עשה כמובן מה שעשה עם הישגים מאוד חשובים בהרס התשתית הצבאית של החמאס, ועדיין מי שעוצם את עיניו לא מבין - מי ששולט עד היום ברצועת עזה בכל העניינים שאינם צבאיים הוא החמאס. והנה מדינת ישראל שוב מדברת על דברים כאילו לא למדנו שום דבר על ממשל צבאי בעזה, על מלחמת התשה, על צה"ל שנשאר שם ברצועת עזה, שומו שמיים, אפילו מהבחינה הכלכלית מי יביא 40 מיליארד שקל להחזיק את המנגנון הזה. המספרים אותנטיים, לא שלי. זה מעלה שאלות יסודיות שמדינת ישראל לא עסקה בהן. רפי, אם מותר, גוש קטיף או רצועת עזה היא מחלה כרונית של כל

המדינות הסובבות אותה. קודם כל של הפלסטינאים כמובן. אנחנו שותפים לדור שחשב שחיסל כבר את הטרור. אריק שרון, אני יכול להעיד, אמר "גמרנו את רשימת החיסול, הגדוד שלך הצליח", וזה כמובן הבל הבלים. יש פה בעיות יסודיות. מצרים, ישראל, ההסתכלות הפלסטינאית הכוללת. אבל אני אגיד דבר - אם מדינת ישראל רוצה פה להתעלם משתי סוגיות, ואני לא אומר את זה בגלל הפוליטיקה, אחת חלוקת הארץ, שכל הטריבונולים הבינלאומיים החליטו על חלוקת הארץ, ואפשר להגיד פוליטית לא רוצים, אבל אלו החלטות שהיו. והדבר השני, אנחנו מביאים טיעונים של צדק היסטורי. כל אחד מונה ובוחן צדק היסטורי מנקודת הזמן הנוחה לו. הם בוחנים את הצדק ההיסטורי מאז הנכבה, 1948. אנחנו בוחנים צדק היסטורי מאז אברהם אבינו. אז אני אגיד דבר שהוא קצת פרובוקציה, אבל תרשו לי, באמצעות האסוציאציות וההומור אפשר להבין מה אני רוצה להגיד. מי הראשון שהחליט על חלוקת הארץ? לפי דעתי אברהם אבינו, בפרשת לך לך. מה נאמר בפרשת לך לך? אני רוצה לדבר על חלוקת הארץ. לך לך מארצך וממולדתך, ואם הסיפור בתנ"ך נכון, גם ישמעאל(?). מי שלא יודע קצת להסתכל הסתכלות פנימית עצמית, קשה לו לבחון. רצועת עזה, רפי, אתה שאלת ואם תרשה לי אני פונה אישית, גם על פי ההלכה איננה ארץ ישראל. אני מדבר עכשיו על אלמנט הצדק ההיסטורי. נוסחת בבל, הם כבשו את הארץ הזאת, וההלכה היום שרירה וקיימת אפילו אצל הרבנות הראשית. איך אני יודע? הלכות שמיטה לא חלות שם.

רפי בן שטרית: גם לא על בית שאן, דרך אגב.

העד: זה לא ויכוח פוליטי. אני נכנס כדי שנבין את הליבה. אנחנו כל השנים לא עוסקים בליבה. אני בעד הצדק שלנו, דרך אגב, אם לא הובן כך. יש לי הוכחות כירורגיות

שאני יהודי, אין לי בעיה עם ההקשר הזה. אבל אנחנו צריכים להבין שמסביבנו אויבינו רואים את זה אחרת. עכשיו, הצבא ניצב מול איומים. אם אני נדרש לתת את כל האיומים על מדינת ישראל, חלקם אין להם אופי צבאי. אפילו צבא משובח לא יודע לתת פתרונות, דוגמה אובדן לגיטימיות בינלאומית, אובדן ההגמוניה, לא של אבישי בן חיים, אלא הגמוניה יהודית אמיתית אין. צריך להסתכל נכוחה על המציאות, תהא אשר תהא דעתנו. ועכשיו בוא נלך ונתרומם הלאה. כשעוסקים בהערכת המודיעין, המודיעין לא כל יכול, אפילו במובן של הידיעה, אבל אני חושב שהאמירה שלי על יכולת האיסוף המודיני הישראלית משובחת. הבעיה היא במקום אחר, לא במה יודעים, אלא במה מודעים, אם מבינים את המשמעות, ועוד תכונות. תיזהרו מאלה שיוודעים הכול, מכאלה שחושבים שהם תמיד צודקים, מאלה שפועלים מצדקנות משיחית, ומיהירות. לימד אותי השופט ארקדי, מזרחן ודוקטור למשפט, תיזהר שלא תיטרף עליך חוכמתך מפני ידענותך. בסוף היה כנס סייבר, ודיברו האם בינה מלאכותית הייתה יכולה למנוע את האסון. אמרתי שמה שהיה חסר באסון זה בינה רגילה, לא מלאכותית. בד בבד, המודיעין חולה כבר הרבה מאוד שנים, ממחקר בסיסי מה סובב אותנו באמת. כמה דוברי ערבית יש, כמה מכירים את התרבות. אם אין לכם מספיק מומחים, תעסיקו עובדי צבא. מה שאומר מוטי שטיינברג, או כל מיני שמות כאלה, אין במודיעין. תעסיקו אזרחים עובדי צבא, זו סוגייה ארגונית. ארגון הוא לא דבר חשוב, הוא בטל בשישים אם אתה יודע להחליט מה אתה רוצה. אני לא יודע אם אני מדייק כרונולוגית, אבל בפעם הראשונה שנדלקו לי נורות אדומות, ראש אמ"ן היה אביב כוכבי, ויש מין מנהג כזה שאחת לשנה מזמינים את זקני העדה, הסנהדרין, להציג. היינו שם זקנים, זה נכון, אבל הראו לנו שם חזיון אור-קולי של פלאי טכנולוגיה. ברמה

הטכנולוגית, יחידה כמו 8153, שלא נדבר על 8200, פלא. משהו מדהים. למרות הכשלים שפה, ולא נתעלם מהם. אלה יכולות פנטסטיות. שאלנו אותו, הזקנים, אני מדבר בשם עצמי לפחות, איזה הערכת המודיעין הביאה אותך לעשות את הדבר הזה? הוא אמר שעל הערכת מודיעין נדבר בפעם אחרת, ואמרת תודה רבה, אני לא מבין מה אתם עושים פה. בכנס נוסף הערנו לאביב כוכבי, כשהיה כבר רמטכ"ל, הערנו לו שאני מבחין בסממני יוהרה, כשאתם באים לתאר מבצע בין מערכות, ומתפארים בו כאילו ניצחתם את כל צבאות המזרח התיכון. תורידו קצת ווליום. זאת אומרת, נגיד אחרת, אני כרגע נאמר כעוזר למי שחוקר את העניין, בקריסה של צבא כמו שלנו עברו שלושה שלבים. בעבר אני לא אומר שהיינו יותר טובים, אבל הייתה תאימות בין מה צריך לעשות לבין מה עושים. לא תמיד הצלחנו. אחר כך יש שלב שני, מסוכן כבר, שיודעים מה צריך לעשות, ולא עושים. או מיהירות, או מרשלנות, או מחיבור של השניים. בחלקים ניכרים בצבא לא יודעים כבר מה צריך לעשות. אני מדבר על נכסי צאן ברזל, לא על טכניקה ללחימה בתוך מנהרות. הדור שלי לא נלחם במנהרות, זה זר לי. אבל הדור שלי כן ידע שיש כוננות עם שחר, ושטנקים לא נשארים בלי מקלעים, ושלכולם יש נשק, כולל חיילות. הדור שלי ידעו. לא היינו יותר טובים, אנחנו אותם אנשים. אבל יש פה תרבות ארגונית. אני אהיה יותר חריף, לא כל מה שיצחק בריק אומר נכון, אבל לא כל מה שיצחק בריק אומר לא נכון. אני באתי לשלושה רמטכ"לים, אל תטפל ובשליח, תטפלו בבשורה. הוא העיר דברים נוקבים. מה שלא נכון, תשקלו ותשפטו. אבל סיכול ממוקד כמדיניות, תוך התעלמות מדברים אחרים, ואני לא מדבר במובן הטקטי. כשאתה זורק פצצה של טונה כדי לפגוע בשחאדה, פעיל טרור, והורג שם 22 אנשים נדמה לי, ילדים, נשים וטף, אתה לא טיפלת בסיבה,

אתה טיפלת בסימפטום, עם נזק סביבתי לא מבוטל גם כן, אבל לא באתי בשם בעניין המוסרי. במה אתה מטפל? חיל אוויר אין כמוהו לטפל בסיכול ממוקד. חיל אוויר לא יודע לטפל בליבה. ובכלל, לא מטפלים בליבה. עכשיו מזומנים לנו דברים נוספים. התפקיד של המודיעין לא להגיד מה יש, אלא מה אפשר שיהיה. הם התבלבלו גם בתחום הזה. היה שואל אותי ראש הממשלה, עבדתי דרך חמישה דרך אגב, אני נשארתי קבוע והם התחלפו, כולם כאחד הקשיבו. הנוכחי לא מקשיב. אני מכיר גם אותו, אבל לא באתי פה לעשות ביקורת אישית. הוא לא מקשיב, הוא ראה הכול לטעמו. וזה מפריע לו, איך אומרים, את מנוחת הצהריים, כי יש לו השקפת עולם אחרת, שממנה אפשר ללמוד מה הוא לא רוצה שיהיה פה. אני לא הצלחתי להבין מה הוא כן רוצה שיהיה פה, וגם הצבא לא מבין. עכשיו, צבא, לקולא ולא לחומרא, כשעסוק לא בהתכוננות למלחמה אלא בתעסוקה סזיפית ביהודה ושומרון, אי שקט פנימי, כל מיני דברים כאלה, לא מתכוון למלחמה. אתם יודעים למה התאחרה התקיפה, מה שהם קוראים התמרון? היא התעכבה כי הצבא לא היה בכשירות. הם חיכו שלושה שבועות. מעבר לשיקולים אחרים, זו לא הייתה המתנה של לוי אשכול בששת הימים. הצבא לא היה בכשירות. רוב יחידות המילואים לא התאמנו כבר חמש-שבע שנים. אני נפעם ממה שראיתי פה בדברים האלה. לכל דבר צריך להיות תכלית. כשמגדירים לצבא, ופה הביקורת שלי, על ארבעה בנים דיברה התורה, אבל אני רוצה לדבר על התם שלא יודע לשאול. כשמגדירים לך ארבע מטרות שברור לך בעליל שאתה לא יכול להשיג חלק, אתה לא משאיר את זה בשקט. במלחמת לבנון הראשונה הוטלו על הצבא ארבע מטרות. שתיים מהן לא ניתנות להשגה בכוח צבאי. אחת - החלפת המשטר בלבנון, גם ב-56' במצרים, הצבא לא יודע לעשות את זה.

והימנעות מלחימה בצבא הסורי. אז את מי מרמים, את עצמנו? צבא שמקבל את הדברים האלה זה לא התאגדות פוליטית.

איל בן ראובן: אורי, אני רוצה לשאול אותך-

העד: אני משלים את האירוע הזה. כשפה מטילים מטרות, המטרות שמוגדרות צריכות להיות מנוסחות בבהירות, שגם אני אבין אותן. שתיים, וזה הדבר החמור - שהן ניתנות להשגה. זה דבר שאני לא בטוח שהיה פה עד כה. עכשיו, כשמגדירים מטרות, שמתערבבים גם נימוקים ערכיים מהמעלה הראשונה כמו שחרור החטופים, יש פה סתירה פנימית. ואף אחד לא רוצה להודות בזה או לא מודע לזה או מתעלם מזה, תבחרו אתם.

איל בן ראובן: שאלתי אליך, דווקא כי אנחנו מכירים ואתה יודע שאתה שם את הדברים מאוד ברור וחד, ובהרבה אומץ לב, מול כל הדרגים - מה צריך הרמטכ"ל, הדרג הביטחוני הבכיר נקרא לזה, לעשות במרחב הזה שיש לו בין האמירה של הדרג המדיני, שהוא מבין שלא ניתנת להשגה, דוגמת החלפת משטר, או דוגמת פילדלפי שהיא כרגע תביא את החטופים, כאשר הרמטכ"ל, אני מרשה לעצמי לומר פה בשולחן, יודע כמוני וכמוך את האמירה הזאת שלא רלוונטית, מה הוא צריך לעשות?

העד: אני אדבר דווקא על ראש אמ"ן. רמטכ"ל יש לו הרבה יותר סמכויות ויכולת להשפיע. במלחמת לבנון הראשונה, ההבדל ביני לבין אלי גבע, לא נטשתי את המשמרת. אבל אמרתי למי שצריך היה מה לפי דעתי אסור לעשות. אני אגלה לכם משהו שכבר פורסם, אני הרגשתי שמלחמת לבנון הזאת, אחרי משחק מלחמה שעשינו כשבועיים לפני המלחמה, והיה ברור מה לא ניתן להשיג, ואני לא יכול לומר משהו על היכולת האופרטיבית של הצבא ועל הכשירות, הצבא היה

יותר בכשירות ממה שהוא עכשיו בכל מקרה. אני אמרתי, במשחק מלחמה הדברים עלו, אבל משחק המלחמה שר הביטחון לא רצה לבוא, והרמטכ"ל לא רצה לבוא, וסגן הרמטכ"ל לא בא, אז אני הייתי הרמטכ"ל לצורך העניין כראש חטיבת המבצעים. הכול היה עם כתובת על הקיר. כבר אמרתי את זה בצורה צבאית, הייתה לי אפשרות להגיד "אני לא במשחק". מלחמת לבנון היא לגיטימית. אני דיברתי על תבונתה, לא על הלגיטימיות שלה. כשעומדים על הגבעה בכניסה לביירות, עמידרורי, שר הביטחון, הרמטכ"ל, ומתכננים את הכניסה לביירות בשטח בנוי, אותנו אנשי החי"ר תמיד זה הפחיד, גם הטנקיסטים, זה לא דבר פשוט. אתה לעולם לא יודע, תקדימים החל מסואץ ומקומות אחרים. עומדים על הגבעה כל שפע מקבלי ההחלטות האופרטיביים, מפקדים טובים לא פחות ממני, חלקם יותר טובים ממני, ואני אומר בשביל מה צריך להיכנס? כיתרנו את ביירות, אנחנו שולטים בנמל, למה לאבד עשרות אנשים או יותר? השגנו את המטרה פה. רמטכ"ל צריך להביע את דעתו. הוא אחראי לצבא, הוא אחראי לאנשים, הוא אחראי לתוצאות של כל הדברים, לא במובן של לקחת אחריות אחר כך. בסדר, הרצי לא צריך לקבל שיעורים באחריות אישית ממני, הוא בחור מאוד ערכי, הוא יעשה את הדבר בזמן הראוי. זה לא העניין האישי. אם אין לך אומץ לב אזרחי לעמוד על דעתך, אצל ראש אמ"ן כפל כפליים. אמרתי לך עבדתי עם חמישה, חלק מהם האידיאולוגיה הייתה הפוכה, לא משלי כי אין לי אידיאולוגיה פוליטית. לשמוע את גלגלי השיניים של יצחק שמיר מסתובבים אחרי שאומרים לו שהסכסוך במזרח התיכון מדיני וצריך ללכת לוועידת מדריד, היה לו קושי עצום. הוא שאל אותי אם הסורים יבואו, אמרתי שאני לא יודע, אולי כן. אני יודע מה הם אומרים. הוא שאל מה הכוונה שלהם, ואמרתי כוונה זה תהליך ביוכימי במוח של

האדם. אני יודע מה הוא אומר ועושה. אותי אי אפשר להפחיד, אני אומר את דעתי על פי שיקול דעתי. הוא אומר לי אם אתה לא יודע להגיד לי מה יהיה, בשביל מה אני צריך אותך בכלל? אמרתי גם את זה אני לא יודע. אני יודע להגיד לך מה אפשר. אני לא יודע להגיד לך מה יהיה. אני אשקלל את זה, גם בצד המודיעיני וגם בצד המבצעי. אבל דבר שנותר אולי גם מעיניכם, מרגע שקברניטים שמעו את הערכת המודיעין, היא הופכת לשלהם, והם נושאים באחריות. אם אמרו לך, ואתה חשבת הפוך, חמור שבעתיים. מה זה לא אמרו לך? ב-2017 שתי תכניות מערכתיות אסטרטגיות פה במזרח התיכון, ואנחנו מתעלמים מהן. אחת של יחיא סינוואר, והתכנית של בצלאל סמוטריץ', ואני לא אומר את זה בצד הפוליטי, על ההכרעה ביו"ש. אנחנו מתעלמים. זו מלחמת גוג ומגוג, או בהר הבית או ביו"ש, שמחכה לנו. זו לא אמירה פוליטית. אי אפשר לאכול את העוגה ושתישאר שלמה. אי אפשר לא לקבל החלטה. המשמעות צריכה להיות נהירה. אני מדבר על הבנת המודעות בהקשר הזה. לכאורה אני רומז רמיזה פוליטית, אבל לא במובן של דעתי, אלא במובן שהממשלה צריכה לשבת על המדוכה ולקבל החלטה. אפילו הדבר שאני חושב שהוא טעות איומה עכשיו, ממשל צבאי בעזה. איך אתם מקבלים החלטה? זו עילה לבחירות. זו החלטה בעלת משמעות. הם עוד לא החליטו, הם אומרים, אבל אני לא מאמין להם, וסליחה על האמירה האישית. ראיתי את איילנד ואת גרשון הכהן והבנתי שיש לנו בעיה. תכנית שעברה בשקט תעשייתי, שמרמזת על כך שרוצים להתיישב בצפון הרצועה, ושיהיה פה ממשל צבאי וצה"ל יישאר פה שנים. אולי צריך, אבל הצבא קטן עלינו.

רפי בן שטרית: למה התכנית של איילנד מרמזת? הוא מדבר על ניווד של אזרחים כדי ליצור לחץ

בתחום של צמצום הציר ההומניטרי כדי לקדם עסקת חטופים והכנעת חמאס.

העד: נכון. על סולם הערכים שלי אני לא רוצה לדבר. אני לא מזיז אוכלוסייה.

רפי בן שטרית: אז שהאוכלוסייה שלנו תזוז?

העד: אתה מזיז 300-400 אלף איש רק כי אמרת? ומה אם הם לא יזיזו? נפגיז אותם? מי שהחליט על הזזת התושבים בצפון היא ממשלת ישראל, אבל לא חשוב, אני לא שופט ערכי לעניין. אני רק מסביר, בהעדר החלטה, מה צפוי לנו. עכשיו, גיורא איילנד וגרשון הכהן, אני קצת מכיר את השקפות עולמו בהקשר הזה, אבל מי שהציג תכנית כזאת נותן לי להבין, ואני רוצה להיות זהיר, שמדינת ישראל רוצה לשבת בצפון הרצועה. אני אתן להם גם תירוץ - להגן יותר טוב על נתיב העשרה. והיא רוצה שיהיה ממשל צבאי, ושמדינת ישראל תהיה אחראית לחלוקת מזון, למשפט, והמשפט הבינלאומי שממש מעריך את כל מעשינו, הנה לכם עוד עילה לכך שאנחנו אחראים על כל דבר אפשרי. אני לא מתווכח בכלל, חוכמה בדיעבד היא חוכמה ישראלית טיפוסית, ההתנתקות כן או לא. אני מאלה שהבינו את המשמעות של הישארות בגוש קטיף. לא בגלל ההיבט ההיסטורי, שאמרתי קודם, כפרובוקציה האם זו ארץ ישראל או לא. אנחנו הקזנו דמים, תרתי משמע, במקומות שאין ויכוח שהם לא ארץ ישראל, כי הייתה מלחמה בסיני. זה לא ארץ ישראל, אבל נלחמנו, אז לא שאלנו שאלות. דיברתי קודם מה ההבדל בין תם ושאינו יודע לשאול - אי אפשר לא לשאול שאלות. אני מבקש לדעת כאזרח מה המטרה. תוגדר המטרה, תהיה עליה הסכמה פוליטית, אז צה"ל יבצע את זה. לא מבצעים שני דברים, רפי. אותי לימדו בצבא לבצע כל משימה. המטרה כמעט כמעט מקדשת כל אמצעי, למעט שני דברים - מה שלא חוקי ולא מוסרי אני לא עושה. מה שלא חוקי, יודעים. מה שלא מוסרי זה דבר חמקמק. האם המוסר שלי זה המוסר של אלאור אזריה? לא ברור בדיוק. אבל לי זה ברור. אלאור אזריה הוא

תוצאה של דיון במקומות אחרים, אני לא רוצה להיכנס לזה. תראה, עכשיו עברנו עוד פעם את הרף בקפיצה לגובה, לא כולם עוברים, אבל המקום שלו ברור. הרמטכ"ל אחרי אלאור אזריה אמר בדיוק מה צריך להיות, וזה חשוב מאוד. כל דור יש לו מחדלים, אתם לא מאמינים? תקראו את הספר של אורי אבנרי על מלחמת השחרור, הצד השני. או את הספר נבלות של קניוק. הוא הסביר את הצד המכוער של המלחמה.

אני רוצה לשאול שאלה מקצועית בעניין. כראש אמ"ן, אנחנו משקיעים במושג "התרעה" של אמ"ן המון כסף והמון משאבים. אנחנו מזהים שבמקומות שהיינו מאוד מאוד צריכים את זה, קודם כל היו ראשי אמ"ן שדיברו במושגים של מספרים, "אנחנו ניתן לכם 48 שעות". התוצאה של זה, שעל הדבר הזה נבנית מערכת שלמה של בניין כוח וכו', והתוצאה היא כישלון. זה לא עבד ביום כיפור, זה נכשל כישלון נורא עכשיו ב-7.10. אני שואל את עצמי האם המושג הזה הוא לא אחראי קצת בהקשר איך אנחנו מתייחסים אליו בבניין הכוח ובקבלת החלטות, כי האמנו שתהיה התרעה.

איל בן ראובן:

התרעה לא עומדת בזכות עצמה, אם אין גיבוי מתוך אפשרות שההתרעה לא השיגה את יעדיה. אתה צריך לבנות כוח צבאי. אני לוקח הרבה יותר בכאב את הקריסה המבצעית מאשר את הקריסה המודיעינית באסון הזה. לא היה צבא בשום מקום, בשום תחום. אני מדבר לא איפה הייתה פלוגה כזאת, איפה היה גדוד כזה. לא היה צבא בכלום. אני חייל פשוט, אבל אני כן יודע איך נערכים בבוקר אם יש התרעה או מחשבה או אפשרות שתהיה פשיטה. איל מכיר את זה מצוין מהמוצבים ברמת הגולן, כי היינו תחת הטראומה של יום כיפור. אי אפשר למדינת ישראל, שהיא דלה במשאבים, להתכונן מבצעית רק על סמך יכולות

העד:

האויב. לא נעמוד בזה. בואו נחזור אחורה בהיסטוריה, חמישים שנה קודם. עיראקים, סורים, ירדנים, מצרים והכול מאיימים עלינו, כי אי אפשר להחזיק את הצבא מגויס כל הזמן. אתה מוכרח שתהיה לך התרעה בהתאם לתובנות. מה שכשל זה לא ההתרעה, אלא המודעות שדיברתי עליה קודם. גם ביום כיפור היה שפע של מידע מודיעיני. במלחמת המפרץ הראשונה היה אפס מודיעין, ואני אומר מילה קשה. לא בשב"כ, לא באמ"ן, לא ידעו מה קורה. ההחלטות היו דומות. פרדוקס. יצחק שמיר והרמטכ"ל דן שומרון קיבלו החלטות בעלות משמעות אסטרטגית נוכח עמימות שהייתה במזרח התיכון. המילה שיותר מפחידה אותי היא הרתעה, לא התרעה. אני אומר הולך וחזר, הרתעה היא דבר בלתי מדיד. איך אתה מודד הרתעה? בכלל, שאלנו את המושג מהעימות הבין-גושי שהיה באירופה אחרי מלחמת העולם השנייה, כשהיה פוטנציאל גרעיני לגוש הסובייטי והגוש המערבי, הם היו בהרתעה הדדית. איך מודדים הרתעה? איך אתה יודע אם הצד השני מורתע? אמרתי להם מותר לכם לדבר על הרתעה כאנשים פרטיים, אבל לא כאנשי מודיעין. זה לא מודיעין. כשחייל בגדוד שלי היה מתגרה ב(?) של הפלוגה המסייעת, חברה חזקים היו נבחרים לפלוגה הזאת, והוא היה כזה קטן, מטר שישים ומשהו, והוא אמר לי מאז שיש אבנים ומקלות אני לא מפחד מכלום. אני בכוונה מדבר קצת בהומור, אבל הרתעה והכוונה הם שני דברים בלתי מדידים. כשהיו שואלים אותי למשל האם אסד באמת רוצה שלום, או הסדר מדיני, נהיה קצת יותר צנועים בעניין, אז אמרתי אני לא יודע מה הוא רוצה. אני יודע מה הוא אומר ועושה. מה הוא רוצה זה בראש שלו. היומרה לנסות לפענח דברים בלתי אנושיים כמעט, ולכן המודיעין צריך להתכנס ליכולות שלו, עם

התובנות שלו. אם תשאלו אותי היפותטית אם תמשיך להשקיע במודיעין כפי שהשקענו לפני האסון הזה, אני חושב שכן. שוב, אין לי את המינון.

ורדה אלשיך: לא היית אומר יותר?

העד: לא יודע, לא. תראו, אני עכשיו אכנס לתוך בית המטבחיים. תשאלו את אלו שיבואו לדבר פה בבקשה מי אחראי להתרעה למלחמה מרצועת עזה, אני אשיב.

שלמה אהרונישקי: שב"כ.

העד: לא, הוא יודע להתריע בפני פיגוע. התרעה למלחמה הייתה ונותרה אצל אמ"ן, כי לאמ"ן יש ראייה כוללת.

שלמה אהרונישקי: אגב, ראש השב"כ בנאום שלו אמר שהשב"כ נכשל במתן התרעה.

העד: תראו, אני אפתח לכם עוד צוהר. אתם מרימים מכסים של בורות שיש שם גזקים לא מעטים. מי שאחראי על פי הבנתי להתרעה למלחמה, ופה היה מלחמה ולא פיגוע. לפיגוע השב"כ, גם אמ"ן, אבל ברצועת עזה גם לא מוגדר מי אחראי על התרעה למלחמה. יכול להיות ששב"כ חשב שהוא והוא כשל, ויכול להיות שאמ"ן חשב שהוא והוא כשל. אנחנו קצת נכים בשם הטכנולוגיה כביכול שם. יחידה 504, ובכלל, סגרו כמה דברים שנראו להם לא אקזוטיים. 504 לא עובדת בכל מיני מקומות רגישים. למה? כמובן אפשר להבדיל מה הם חוקרים, מה שב"כ. שב"כ מתעסק בפיגועים. אבל בהבנת הלכי רוח? 504 מלאכתם לא פחות. הם לא שם, גירשו אותם. לא יודע אם פיזית, אבל אסור להם לעבוד שם. האם בצי"ח, ציון יחידות חיוניות, היה מספר אחד להתרעה למלחמה? התשובה היא לא. זה דבר נורא, מקומם אפילו. מ-2018 יש תכנית, בצד הטכני, לעשות רשימת סימנים מעידים ולעקוב אחריהם כל הזמן. היה תכנית. הם הביאו את התכנית, מה שלא ידעו זה את העיתוי, או את הצורה. אבל ראש הממשלה הודה בזה, למה אני

צריך? קטונתי. אמר הייתה תכנית, ידענו. ראש הממשלה אמר את זה בנאום שלו. לכן ברצועת עזה אתם בודקים את העניין, וביו"ש זה יותר- אני אספר לכם סיפור, אחרי הסכם אוסלו קהילת המודיעין מנסה לקבוע גבולות גזרה, כי הייתה תחושה שיו"ש הולכים למדינה פלסטינאית. אם וכאשר תוקם שם מדינה פלסטינאית, מי אחראי? אני שואל ואני משיב - אמ"ן. זה לא מבטל את השב"כ, חס וחלילה. שלא יובן כך. לשיטתי, הוויכוח הבין-קהילתי בין שירותים, גם מלחמות יהודים ומאבקים, מה השתנה? דבר אחד, כשהיינו רבים, והיינו רבים, יעקב פרי, שבתאי ואנוכי, אבל כשהיו מתכנסים להיבט המבצעי - אחדות שורות. כששאל אותי ראש הממשלה נתניהו, כבר לא הייתי בתפקיד, הייתי בחופשת שחרור, וקיבלנו טלפון בלילה, אמרתי שאני כבר לא ראש אמ"ן, לא ידעתי מה הוא רוצה. הוא דיבר איתי, אמר קרה משהו, אני מבקש שתבוא אליי בבוקר. ספוילר, חאלד משעל. אני בא לשם, וראש הממשלה מתאר לי את מה שהיה ושואל אותי מה אני אומר. אמרתי לו תראה, זה שלא הצליחו בחיסול, יתאמנו יותר טוב, יצליחו. אבל האם בוועדת ראשי שירותים אמרו לך שחאלד משעל הוא לא ראש הנחש כמו שאמרתי? לא להבין לא נכון, לא הוא מחולל הפיגועים. הוא אומר לי מה יש לי להגיד. דבר שני, לא אמרו לך שבירדן לא עושים כי זה יסכן את השלום עם ירדן? לא ענה. זה דבר יותר חשוב מכל חיסול ממוקד. אני רומז אפילו על החיסול של איסמעיל הנייה. אני כאילו מבקר דבר שאין לי עליו שום אחריות. אנחנו לוחמים בעזה, אנחנו לוחמים בחיזבאללה, עוד חזית? על פי הידוע לי, הייתי אומר לא. אבל בסדר, כבר עשו את זה, זה לא חשוב. אני רק מחזיר לעניין שלאחריות בקהילת המודיעין, הכוח שלה הוא ביחד, ולא כל אחד עושה את הדבר שלו. שקקי היה המנהיג של הגייהאד האיסלמי. ראש המוסד דאז ביקש לחסל אותו בדמשק. אני התנגדתי, כי דמשק

הפריעה לתהליך המדיני עם אסד. ראש הממשלה קיבל את זה ועצרו את זה. עוד דבר, אין לי מונופול על השכל ועל הידע, אבל שיקול הדעת של כל הקהילה וכל אחד עם מידת האחריות שלו. אני סבור שההיבט המבצעי, אני קראתי לזה נכסי צאן ברזל, ואני אגיד משהו שלא לשני פנים - אני ציפיתי שיהיה פה סנכרון מערכות מידי דחוף מצד ראש המטכ"ל, כמו שהיה קול קורא שאתם מכירים במכרזים, קול קורא אחרי מלחמת יום הכיפורים להביא ותיקים לשקם את מה שנשבר. לא צריך לתקן מה שלא נשבר, אבל נשברו פה דברים מאוד יסודיים. הם נלחמים בצורה מאוד מרשימה בעזה בתוך המנהרות, אבל מה שדיברתי על נכסי צאן ברזל של הצבא ושל המודיעין, קצת לתמוך, קצת לעזור. זה לא כך, או לפחות אני לא יודע, יכול להיות שלי לא אמרו. הצבא היום צריך שיקום עמוק בערכים הכי יסודיים שיש לו. אני לא יודע ללמד אותם. אגב, יש דברים שהתגלו מרשימים ביותר שלא היו בדור שלנו, כל שיתוף הפעולה עם חיל האוויר, חיסול המחבלים מנגד מבלי צורך להסתער. זה מזכיר לי בדיחה, כשהמציאו את ה-gps, פיתחו אותו בצה"ל, הלכתי לסגן הרמטכ"ל שהיה ואמרתי "תשמע, אבל לא ידעו לנווט, יסמכו רק על זה". הוא אמר לי "אתה לא מבין שאני צריך שהם יגיעו?". הטכנולוגיה מסייעת, היא חשובה, היא חיונית, אבל היא לא חזות הכול. אני תמהתי למה הדברים שקשורים למלחמת חרבות ברזל כל כך ירדו. זה נובע אולי גם מסיבה טובה - אין עלינו איומים שעוזרים לבנות מיתוסים ואתוסים. כל צבאות ערב כבר לא יושבים ממול. בעבר הרחוק ביותר היינו לצערנו, אבל את היכולת המבצעית של הצבא זה מאוד השביח. זה דווקא סיבה טובה. ומצד שני, אינני יודע, זה מפקדים עם איכות אנושית אולי אפילו עולה, אנשים משכילים, פתוחים וטובים. המילואימניקים הם אנשים מדהימים. אבל צריך לדעת גם מה הצבא יכול

ומה הצבא לא יכול, וחוזר להגדרת המטרה. מי שמתלהם עם מלחמה כוללת מול החיזבאללה לפי דעתי מתקשה בהערכת מצב כוחותינו.

שלמה אהרונישקי: יש לי שאלה.

העד: מי קרא פה ילקוט הכזבים? היה שם סיפור קטן על איש שכיפפו לו את היד, לא הוציא מילה, גבר בפלמ"ח, בסוף שברו לו את המרפק. אז למה הוא לא אמר? הוא אמר "לא היה לי נעים להתלונן". הצבא לא נעים לו, אבל המוטיבציה של המילואימניקים, הכשירות, מה שאני קורא בתקשורת, מחייב זהירות ופחות התלהמות. אני יכול להגיד מה המלצתי שצריך לעשות עכשיו.

שלמה אהרונישקי: אני רוצה לשאול מתוך השנים הרבות של הניסיון והידע מה אתה היית עושה היום. אתה יושב במקום ראש הממשלה, מה מדינת ישראל צריכה לעשות בעיניך כדי לצאת מהברוך?

העד: יש לי דעה. הייתי נוהג להתלוצץ בדיונים, מי שעבר גיל 50 מוטב שיהיה לו דעה משלו. יש לי, אבל זה לא יקרה, כי ראש הממשלה כנראה חושב אחרת. אני אגיד מה הייתי עושה אם זה היה נתון בידי. אני הייתי מביא להפסקת הלחימה בדרום דבר ראשון, מפסיק את האש. יכול להיות שהכבוד הלאומי שלנו לא מרשה לזה. עושה עסקה, מפסיק את הלחימה שם. מביא להסדרה, ולו זמנית, שנה-שנתיים בלבנון. לא מלחמה על חיזבאללה עכשיו. אני חושב שאנחנו עברנו את הנקודה שבה אנחנו יכולים להפתיע ולהשיג שם הישגים בעלי משמעות בלי לשלם מחיר בלתי נסבל בעורף. שנה כבר העורף, אתם רואים מה קורה בעצמכם. שלוש, משקיע בשיקום האתוס הציוני בעוטף עזה וביישובי הצפון. החזרת החטופים והשיקום של היישובים האלה, בעיניי, אם יש ניצחון, זה זה. יש לנו תקווה, ואנחנו משתקמים ומתכוננים ומאבק, אם יהיה, וכנראה יהיה, עם החיזבאללה בעוד שנה,

שנתיים, שלוש. חיזבאללה לא בורח, וגם אנחנו. אין לי מילים להגיד על מנרה, על מטולה, על קריית שמונה. אין לי. אני לא זוכר דבר כזה. היו מקרים במלחמת העצמאות, אנחנו זוכרים את הדברים האלה. זה בידינו עכשיו. כשאתה לא נותן לאנשים תקווה ולא מנסה להגדיר את היעדים, איך הוא אמר, "לא יודע מתי יהיה, לא יודע מתי יחדשו הלימודים". אני נגוע קצת בדעתי ובגישתי, אני קצת בוטה לפעמים גם בהפגנות, אני לא מסתיר את העניין הזה. אם ניר עוז לא תשוקם זה כישלון של הציונות שלא יסולח ולא יכופר. אני משמש בה כסמל. נפגעו באופקים, בבארי, בכפר עזה, בנחל עוז. אם מטולה, קשר אישי משפחתי, המשפחה שלי שם, יושבים שם מ-1896, זו הציונות. מה זו הציונות? תראו, לא היה זמן היום, גם לא ביקשתם, להגיד מה המטרה של מדינת ישראל. הייתי אומר, אם היית שואל, אבל דבר אחד ברור - למדינת ישראל עוד אין גבולות. וכשאתה גבולות אין מגבולות. בחווארה אין מגבולות כי אין גבולות. אני לא אומר איפה הגבול. הממשלה תחליט, זה בסדר גמור. אנחנו בטירוף מערכות שם. הילדים שלנו, הנכדים שלי כבר שם. מה שאני שומע, אני תופס את הראש ככה, ואני לא יכול לעבור לסדר היום. כיהודי, שורפים, אתם ראיתם. זה לא אנחנו. אנחנו הולכים לכיוון איום ונורא, בשם איזה צדק היסטורי. אל לנו לזלזל בהיסטוריה. אני פטור מלקבל שיעורי מולדת מבן גביר וסמוטריץ'. שני האנשים האלה לא שתלו עץ בימי חייהם, לא החזיקו רובה בחייהם, הם ילמדו אותי ואותך על ציונות? סליחה, אבל זה טירוף מערכות פה. אני אזרח, אני אתערב. זה לא בגלל ממשל ימין או שמאל. כל השמות האנכרוניסטיים האלה לא רלוונטיים בכלל. אני אחבק כל שבת מה שאני יכול, גם חטופים וגם אחרים. אני הולך, אני מודה. אני מביע את דעתי כאזרח. מדינת ישראל צריכה שיקום עמוק, לא רק הצבא, במובן הערכי. כאילו שכחנו.

עכשיו, לא כולם רעים ורוצים הפוך ממה שאני רוצה, אבל אמרתי את זה בשיחה קודם עם אהוד ברק שהיה פה בבוקר, אנחנו מסתכלים על אתוס ציוני אחר. אני ער לזה שהחברה הישראלית השתנתה. אני לא יכול להיות דבק רק בערכים שאני זוכר מבית אבא. בסדר, אני גדלתי וכל אחד גדל בבית הגידול שלו. אבל אני אומר להם, למי שרוצה לשמוע, ולרוב לא רוצים לשמוע - תקראו על הליבה שאמרתי עליה קודם, מה אמר ז'בוטינסקי, ב-1907 המורה הראשון של מטולה כתב שאלה נעלמה על הפלסטינאים בארץ ישראל. הוא אמר יש פה בעיה, אני לא יודע מה פתרונה. ז'בוטינסקי אמר את דעתו, קיר ברזל. איבדנו את זה קצת. שאלת השאלות אם נוכל לשקם את הדבר הזה. הצבא הוא מכשיר, לא רק תכלית. גם אם יהיה פה הסדר מדיני, זו לא המטרה. הוא האמצעי להשגת המטרה שעוד לא הייתה לי הזדמנות להגיד פה. המלחמה האחרונה היה לנו אסון איום ונורא. בהתחלה הייתה אמפתיה גדולה, ועכשיו הרבה פחות כפי שאתם יודעים מצד הקהילה הבינלאומית. אני חשבתי שיהיו פה תגובות של מילואימניקים שחוזרים הביתה, עדיין לא. אבל ממשלת המערך דאז נבחרה אחרי 73 ו-74, רק ב-77 גירשו אותם הביתה. זה לוקח זמן תהליכים כאלה. נראה מה אומרים האנשים שחוזרים הביתה. יש דברים שאין שאלה. עד היום באים אליי חברים, בנים ונכדים, שרוצים להציל את החטופים. אבל העובדות מראות לנו דברים אחרים. אני הייתי בפילדלפי, אם צריך לשכנע אתכם שאני יודע על מה מדובר. זו הייתה אשליה בלתי רגילה, לוקחים גימיק תקשורתי והופכים אותו לחזות הכול. פילדלפי עומד מול החטופים? באיזו מדינה? שלנו? קטונתי, קטונתי ממש. נכון, אם היום מכריחים אותי לנווט שם אני לא כל כך מעודכן. הייתי גם אלוף פיקוד דרום קצת. אני מכיר, הייתי שם מג"ד, את הבעיה הבסיסית אני מכיר. דיבר על זה עפר שלח,

כשאתה נכנס לבית בג'באליה, היום זה התפתח, אתה נכנס לפחון הרקוב הזה בלילה, מעיר משפחה עם עשרה ילדים, אתה צריך לעצור חשוד, לא יודע אם הוא חשוד או לא, ומבחינה אנושית - מכה בתודעה. ילד בן 22, 23, 19, מכה בתודעה. אני מקווה שגם היום זה מכה בתודעה הדברים האלה, בלי קשר מי צודק. אנחנו צודקים. אנחנו בני אדם, אנחנו חברה. אתם מרשים לי להגיד את המטרה שלי? המטרה היא הקיום, קודם כל, של הפרט ושל הקולקטיב. קודם כל, אין לנו מקום אחר בעולם. זו חובת המדינה, באמצעות צה"ל וכל שירותי הביטחון האחרים. הקיום. אני רוצה לחיות. הבחור בכפר עזה רוצה לחיות. הבחור באופקים רוצה לחיות. שתיים, לא רק קיום - אני רוצה גם תכלית לחיי, well-being אם תרצו באנגלית. בן גוריון קרא לזה שנהיה אור לגויים. כי לחיות אפשר במנהטן באותה מידה. לא, אני רוצה תכלית שקושרת אותי לארץ הזאת, זה ברור. האבות המייסדים בחרו את המכשיר להבטחת החיים - המדינה. המדינה היא לא חזות הכול, היא האמצעי. סליחה שאני אומר את המובן מאליו. אבל, ופה הוויכוח הפנימי שלנו, שאנחנו במקביל למלחמה נלחמים על המדינה. כשאנחנו אומרים מדינה יהודית ודמוקרטית, למה אנחנו מתכוונים? לא ביררנו את זה לעצמנו אף פעם. איזו יהדות? יוחנן בן זכאי או תורת המלך? אני בכוונה נותן שני קצוות. אגב, יוחנן בן זכאי, תורה שבעל פה, ההתפתחות של היהדות בהעדר עצמאות מדינית, היה צעד גדול ליהדות. אבל אני לא מייחל לזה שלא תהיה לנו עצמאות מדינית, אל תבינו אותי לא נכון. ודמוקרטית, זו מילה. מה זה דמוקרטית? דמוקרטי זה גם לכבד את זכויות המיעוט. אתם מכירים. ועכשיו כל זה צריך להיות בארץ ישראל, כשאנחנו נמנעים להחליט מהי, מה גודלה. הדורות הבאים לא יסלחו לנו. אנחנו משאירים להם את הוויכוח הזה גם בעתיד, מהי ארץ ישראל. לא היסטורית,

עכשיו. מאז אברהם אבינו קרו דברים. לאורך כל ההיסטוריה הוחלט לחלק את הארץ הזאת. בן גוריון החליט החלטה איומה בקנה מידה של היום לקבל את מסקנות ועדת פיל(?) כי הוא רצה להקים מדינה קודם כל, ואחר כך כל שאר הדברים. אין לנו גבולות. וכשיש גבולות, יש גם מגבלות, אבל יש גם לגיטימיות בינלאומית. וכל מי שאומר עם לבדה וישכון - לא יודע על מה הוא מדבר. אנחנו תלויים תלות מכרעת בכל מיני גורמים בינלאומיים. חלקם בדברים מוחשיים, רפי, אתה יודע שארה"ב נותנת לנו כל שנה 3.4 מיליארד דולר, ומה היה פה במלחמה עוד מוקדם לתאר, מה עשה נשיא ארה"ב עבור ישראל פה. ברמה הבינלאומית, מה לעשות, לא אוהבים אותנו, יש אנטישמיות. בהסתכלות קדימה, אנחנו רוצים לחיות פה, אנחנו והדורות הבאים. הדור שלי כבר סיים את תכליתו פה, אנשים כבר נושקים לגיל שמונים. עשינו מה שעשינו כמיטב יכולתנו, לא עשינו הכול, לא תמיד צדקנו.

אנחנו מאוד מודים לך, השכלנו, למדנו. ובניחותא, ככה, העברת לנו מסרים.

ורדה אלשיך:

תודה רבה.

העד:

שזה יותר נעים מהתלהמות. זה יותר קליט.

ורדה אלשיך:

את מכירה את הפתק של משה סנה, אבא של אפרים, בכנסת? הוא היה על הדוכן, ובשלב מסוים הוא החליט להרים את הכול. מצאו את הפתק אחר כך, כתוב "מסעיף 4 הנימוק חלש, צריך להרים את הקול". תודה לכם.

העד:

תודה.

ורדה אלשיך:

העד יוצא מן האולם.

- הישיבה ננעלה -